

Kulttuurivihkot

Número 6 / 2010
Irtonumero 9,00 €
38. vuosikerta

Romaanin varjossa?

Novelli, essee, aforismi

Eeva Rohas

Pasi Lampela

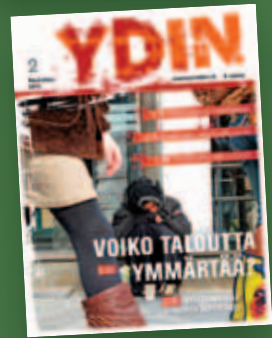
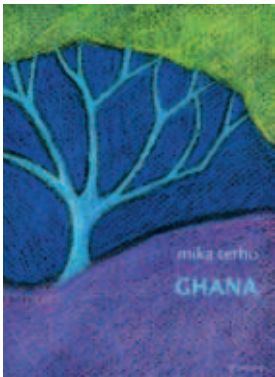
Antti Nylén

Eero Suvilehto

Sami Feiring

Räväkkä laatulehti yhteiskunnasta
kiinnostuneille ihmisille.

YDIN

Tilaa Ydin!

Kesto-
tilaus

Vuosi-
tilaus

28 €
/ vuosi

Myös
näyte-
numeroita!

35 €
/ 4 nroa

Vähävaraiset: 20 € / vuosi

www.ydinlehti.fi

Seppo Järvinen: *Kafkan varjo*. Matkakertomuksia Prahas-
ta. **Matti Särkkä:** *Kaikki kuvat*. Romaani. **Osmo Pekonen:**
Oodi ilolle. Matkoja, maita, kaupunkeja. **Hannu Kankaan-
pää:** *Laru*. Runoja. **Mika Terho:** *Ghana*. Kertomus. **Harri
Raitis:** *Vakaumuksen tähden*. Romaani. **Raimo Vahtera:**
Turun rahapaja. Romaani. **Vesa Niinikangas (toim.):** *Ho-
peakengissä yli pihan*. Runoantologia. www.enostone.fi

ENOS
KIRJALLISUUS

ARVOKONSERVATIIVEJA ON HAUSKA VASTUSTAA

Yksi nykyoikeiston suuria
silmänkääntötemppeja
on talouden rajaaminen
»arvokysymysten» ulkopuolelle.

PÄIVI RÄSÄNEN ja hänen Kristillisdemokraattinsa ovat mainioita vihollisia. Parasta heissä on se, että pitkällä tähtäimellä he häviävät aina. Räsänen edustaa kaikkea sitä kuraa, josta ollaan yhteiskunnallisen kehityksen myötä hiljalleen pääsemässä eroon.

Arvokysymyksiä kutsutaan niitä yhteiskunnallisia aiheita, joita kaikkien on helppo ymmärtää. Näiden aiheiden saralla tulevaisuus on valoisa. Naisilla on äänioikeus, vaimo voi ottaa miehen nimen ja mies vaimon nimen, ja homotkin pääsevät naimisiin. Ainakin melkein.

Eiköhän tasavertainen homoavioliittokin toteudu, kunhan kehitys vielä vähän kehittyy.

YKSI NYKYOIKEISTON suuria silmänkääntötemppeja on talouden rajaaminen »arvokysymysten» ulkopuolelle. Homoadoptiossa on kyse oikeasta ja väärästä, mutta taloudessa on kyse vain kylmistä tosiasioista. Ainoastaan mitään ymmärtämätön kohtaaja kyseenalaistaa sen tieteellisen tosiseikan, että kaikki pitää yksityistää.

Tosielämässä asiat eivät tietenkään ole ihan niin yksinkertaisia kuin kokoomuksen talousteknokraatti antaa ymmärtää. Talousasioihin liittyy kysymyksiä oikeasta ja väärästä.

Valitettavasti heti kun talous otetaan mukaan, tulevaisuus muuttuu ikävämmäksi kuin silloin, kun tuijottaa vain Räsäsen viimeisimpiä urpoiluja. Talouspolitiikan kohdalla tuntuu siltä, että koko yhteiskunta on valumassa alati oikeistolaisempaan suuntaan. Maahan saadaan varmasti Räsäsen toiveiden vastaisesti muitakin kuin kristillisiä pakolaisia, mutta samaan aikaan valtion palveluita yksityistetään ja infrastruktuuri rapistuu. Tulevaisuus kuuluu **Alexander Stubb**in kaltaisille arvoliberaaleille markkinatalouden sankareille.

»ARVOKYSYMYKSIÄ» EI pidä vähätellä. Niillä on valtava vaikutus sellaisten ihmisten elämään, joilla ei ole lain silmissä vastaavaa suojaa ja oikeuksia kuin Suomessa syntyneellä heteromiehellä, jonka seksuaalisuudessa ei ole kummempia kupruja. Vähemmistöjen oikeuksien ja tasa-arvon puolesta on pakko taistella, koska muuten asiat eivät parane.

Niitä taisteluita voi kuitenkin käydä tietoisena siitä, että asiat tosiaan paranevat. Naisten, saamelaisten ja homojen asema on parantunut viime vuosikymmeninä selvästi. Siksi on tärkeää muistaa, että perustavanlaatuisimmat tasa-arvotaistelut käydään talouspolitiikassa. Suuri enemmistö suomalaisista on keskituloisia ja köyhiä. Yliopistojen yksityistäminen, tuloerojen kasvu, tukien leikkaaminen ja palveluiden heikentäminen koskevat meitä kaikkia, sukupuolesta, syntyperästä ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Mikä pahinta, tällä hetkellä oikeisto näyttäisi olevan voitolla. Räsäsen varjossa raha jatkaa voittokulkuaan.

Markkinatalousideologin kannalta on aivan sama, toteutuvatko hänen visionsa Räsäsen vai helsinkiläisten cityliberaalien rakentamassa maailmassa. Olennaista on vain, että kaikki on kaupan.

Artikkelit

16 AMPUKAA DOKUMENTARISTI

Armadillo-dokkarin ohjaaja Janus Metz kuvasi keskellä tulitaistelua.

20 NOVELLI ON VAATIVA LAJI

Millainen on novellien ja esseiden asema Suomen kirjallisuuden kentällä? Kirjallisuuden ammattilaiset vastaavat.

23 LYHYEN MUODON PUOLESTAPUHUJA

Pasi Lampelan teksteissä ei lamaannuta vieraantumisen tunteesta.

26 SATTUMALTA NOVELLIKIRJAILIJAKSI

Eeva Rohaksesta piti tulla romaanikirjailija. Kustantajan kannustamana hän kuitenkin päätyi kirjoittamaan novelleja.

28 ESSEE INNOSTAA AJATTELEMAAN

Esseessä yhdistyvät vapaa journalismi, moraalinen pohdinta sekä monologisuus, määrittelee Antti Nylén.

30 PIENISSÄ ERISSÄ, NAUETTIEN

Näin kuuluu lukea aforismeja, jotka ovat nyt suosittumia kuin koskaan.

32 IDEOLOGIA EI KAHLITSE AFORISMIA

Aforistikko ja kääntäjä Eero Suvilehto pohtii suhdettaan eri kirjallisuuden lajeihin ja kirjallisiin esikuviinsa.

Kaunokirjallisuus

34 JOULUN ALUN 120 PÄIVÄÄ

Jarkko Uron novelli.

Palstat

3	PÄÄKIRJOITUS
6–15	200 SANAA
9	LEVYPALSTA
14	ELOKUVANURKKA
33	KOLUMNI / BERGER
39	KOLUMNI / AVELIN
45–50	KIRJA-ARVIOT
51	KOLUMNI / SOIKKELI

Kuvataide

40 MULTICOLOURED DREAMS

Katutaide valtasi Helsingin vaneriset remonttiaidat.

TÄMÄN NUMERON TEKIJÖITÄ

RAULI KARJALAINEN

Jyväskyläläinen kirjallisuuden opiskelija ja elokuvakriitikko.

AINO VALOJÄRVI

Kanttori Lauttasaaren seurakunnassa. Opettaa yksityisesti pianon- ja urkujensoittoa. Kirjoittaa aamuisin päiväkirjaa ja opiskelee iltaisin englantia.

RIIKKA YLITALO

Jyväskyläläinen kirjallisuuden opiskelija, joka tekee gradua Pentti Saarikosken runokokoelmasta *Mitä tapahtuu todella?*.

MATIAS HUTTUNEN

Savolais-helsinkiläinen viittä vaille VTM, tuleva opettaja ja teatterientusiasti.

TAPANI KILPELÄINEN

Suomentaja.

PENTTI STRANIUS

Venäjä-tutkija (FL), vapaa kirjoittaja ja Elämäntarina- sekä Idäntutkimus-lehtien toimittaja.

Lyhyt- proosa

Jäävätkö novellit, esseit ja aforismit kirjallisuuden kuninkuuslajina pidetyn romaanin varjoon? Kustannusmaailman, median ja kirjallisuuden vaikuttajat vastaavat. Haastatteluissa novellisti Eeva Rohas, novellisti ja näytelmäkirjailija Pasi Lampela, esseisti Antti Nylén sekä aforistikot Sami Feiring ja Eero Suvilehto. Teemapaketti huipentuu Jarkko Uron jouluaiheiseen novelliin.

SIVUT 18–32

Kulttuurivihkot | 38. vuosikerta

Julkaisija Domirola Oy **Päätoimittaja** Elias Krohn | **POLITIIKKA, FILOSOFIA, MIELIPIIDE**, 200 SANAA **Toimituspäällikkö** Juhana Pettersson | **ELOKUVA, SARJAKUVA** **Toimituspäällikkö, kehitys** Ari Lahdenmäki **Toimitussihteerit** Elisa Helenius, KAUNOKIRJALLISUUS | Katja Nissinen, YHTEISKUNTA, TIEDE, TAMPERE | Anna Pihlajaniemi | **KIRJA-ARVIOT** **Ulkoasu** Miika Immonen **Toimittajat** Aleksis Ahtola, HISTORIA | Johan Alén | Jouni Avelin, TURKU | Reeta Heino, EERO J. Hirvenoja, ELOKUVA | Janne Hukka, Mari Lukkari, Susa Nokelainen, Tomi Toivio, Iisa af Ursin **Toimituksen yhteystiedot** <http://www.kulttuurivihkot.fi> | (09) 4114 5369 (vastaaja) | Rakennus 7, Kaasutehtaankatu 1, 00540 Helsinki | etunimi.sukunimi@kulttuurivihkot.fi **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** Kulttuurivihkot ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Lähetä tilaus tai tieto osoitteenmuutoksesta toimituksen osoitteeseen kirjeitse tai sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi tai käyttäen www.asiakaspalveluamme osoitteessa: <http://www.kulttuurivihkot.fi>. Kuuden numeron kestopilaus 38 €, vuoden määräaikainen tilaus 45 €. **Ilmoitushinnat** Koko sivu: 800 € (neliväri 850 €), puoli sivua: 500 € (nelivärinen 550 €) sekä arvonlisävero: 23 %. Mediakortti: www.kulttuurivihkot.fi **Kirjoitusten lähettäminen** Toimitus ottaa sitoumuksetta vastaan lehdessä julkaistavaksi tarkoitettua materiaalia. Tekstit vain RTF- eli Rich Text Format- tai ASCII- eli tekstitiedostoina sähköpostitse toimitussihteerille tai lehden osoitteeseen (tuloste ja mahdollinen levyke). Lehti ei vastaa tilaamatta lähetetyn materiaalin säilyttämisestä eikä palauttamisesta. Aiheiden tarjoaminen onnistuu parhaiten ottamalla yhteyttä toimitussihteeriin. Ks. työnjako yltä. Kulttuurivihkoihin kertyvä aineisto luovutetaan vanhennuttuaan Kansan Arkistoon tallennettavaksi. **Kirjapaino** Ykkös-offset, Singsby.

ISSN: 0356-3367v

Homot perustavat omia seurakuntia

Kirkon suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin on kuuma aihe Meksikossakin.

México (Inter Press Service)

»**KIRKON SANOMANA** ei pidä olla sormella osoittelu tai tuomitseminen, vaan hyväksyntä», meksikolainen **Alejandro González** sanoo. Hänestä tuli hiljattain seksuaalivähemmistöjä ymmärtävän kirkon pappi. Pohjoismeksikolaisessa Monterreyssä toimiva Valon talo -kirkko on osa maailmanlaajuisista Metropolitan Community Churches (MCC)-liikettä.

Ensimmäinen MCC perustettiin vuonna 1968 Yhdysvaltain Los Angelesissa vastalauseena muiden kirkkojen homovastaisuudelle. Protestanttinen MCC kokoaa erityisesti seksuaalivähemmistöjä, kuten homoja, lesboja sekä bi- ja transseksuaaleja.

MCC:LLÄ ON JÄSENKIRKKOJA 23 maassa, joista valtaosa sijaitsee Pohjois- ja Etelä-Amerikassa sekä Euroopassa.

Monterreyn Valon kirkko perustettiin 1998. Silä on nyt 80 jäsentä ja toimintaa myös Piedras Negrasissa sekä Guadalajarassa.

Seksuaalivähemmistöille myönteinen asenne on viime vuosina levinnyt Meksikossa protestanttisen ohella ainakin viiteen muuhun kirkkokuntaan. Maan hallitseva katolinen kirkko tuomitsee homoseksuaalisuuden ja vastustaa homoliittoja.

VUODESTA 1981 pääkaupungissa Méxicossa toimineen Reconciliación (Sovitus) -kirkon pappi **Salvador Barragán** erosi katolisesta kirkosta 20 vuotta sitten.

»Halusimme luoda tilan, jossa hengellisyys voidaan kytkeä seksuaalisuuteen», hän kertoo.

Sovitus-kirkolla on vain parikymmentä jäsentä, mutta jumalanpalveluksiin osallistuu jopa 70. Kirkko piti alussa yhteyttä MCC:hen, mutta ryhtyi itsenäiseksi vuonna 2006.

»Kirkko on kohdellut meitä kaltoin, ja halusimme rakentaa syrjimättömän kirkon», pastori **Liliana Huerta** selittää. Hän kuuluu helluntailaisen homokirkon johtoon Meksikossa.

»Kirkko on kohdellut meitä kaltoin, ja halusimme rakentaa syrjimättömän kirkon.»

VUONNA 2000 perustetulla seurakunnalla on parisataa jäsentä, ja se avaa marraskuussa toisen toimipisteen Méxicon etelälaidalla. Vastaava helluntaikirkko toimii myös Argentiinassa, Brasiliassa, Portugalissa ja Espanjassa.

Méxicon kaupunki on maaliskuusta lähtien sallinut homojen avioliitot ja adoptio-oikeuden. Kaupungin siviilirekisterin mukaan lokakuun puoliväliin mennessä oli sinetöity 433 samaa sukupuolta olevien avioliittoa, jotka jakautuivat miltei tasan homojen ja lesbojen kesken.

Kirkkoja riittää

MEKSIKOSSA on 110 miljoonaa asukasta, ja heistä 90 prosentin arvioidaan olevan katolilaisia.

Maassa toimii 7 392 rekisteröityä uskonnollista yhteisöä, joista 7 360 on kristittyjä. Loput edustavat muun muassa juutalaista, islamilaista, buddhalaista ja hindulaista uskoa.

Kristillisistä seurakunnista 4 050 on evankelisia, 3 190 katolisia, 89 protestanttisia, 28 ortodoksia ja 3 muita, sisäministeriön rekisteri kertoo. (IPS)

23 maassa toimiva Metropolitan Community Churches -liike tunnustaa logossaan sateenkaaren värejä. Kuva Minneapoliksen seurakunnan kirkosta Yhdysvalloista. Vasemmalla pastori Nancy Wilson.

Kaplanoğlun »Hunaja« valloitti Etniassa

Etnia-filmifestivaali toi jälleen Turkuun maailmanelokuvan huippuja.

VIIDENTOISTA ILMAISEN dokumentin ja lyhytelokuvan lisäksi valkokankaalla nähtiin kahdeksan pitkää fiktioelokuvaa, mm. perulaisen **Caludio Llosan** omaperäinen *La teta asustada* (Surun maito, 2009) sekä Suomessa ensi kertaa esitetty iranilaisen **Mohammad Rasoulufin** synkkä ja apokalyptinen *Keshzar haye Sepid* (Valkoiset niityt, 2009).

Festivaalin yllättäjäksi nousi Berliinin kultaisen karhun voittanut **Semih Kaplanoğlun** *Bal* (Hunaja, 2010), Yusuf-trilogian päätösosa. *Bal* kertoo Turkin syrjäisillä vuoristoseuduilla elävästä kuusivuotiaasta Yusufista, kallisarvoista Anatolian mehiläisten hunajaa korkealta puista keräävästä Ya-

kup-isästä ja Zehra-äidistä. Isän, pojan ja luonnon välillä vallitsee salaperäinen ja intiimi suhde. Vain isänsä seurassa Yusuf puhuu ja lukee selvästi, joskin kuiskaten. Koulussa ja äitinsä seurassa iskevä änkytys tekee pojasta sulkeutuneen ja syrjityn. Suhde äitiin vahvistuu vasta, kun isä katoaa kaunas vuorille tekemällään hunajankeruumatkalla.

Yusuf-trilogia etenee käännteisessä järjestyksessä. *Yumurtassa* (Kananmuna, 2007) keski-ikäinen runoilija Yusuf palaa kotikyläänsä äitinsä kuoleman jälkeen. Elokvassa *Süt* (Maito, 2008) äitinsä kanssa elävä Yusuf epäonnistuu yliopiston pääsykokeissa.

Kaplanoğlu on kutsunut elokuvallista tyyliään »henkiseksi realismiksi«. Otokset ovat pitkiä eikä kameraa juurikaan liikutella, yksinkertaiset mutta

syvälliset tarinat kehittyvät vaihkaa. Vain niukasti dialogia sisältävä, kuvan voimaan luottava *Bal* on erinomainen osoitus vahvassa nousussa olevasta turkkilaisesta elokuvasta. Norjassa ja Ruotsissa *Bal* tulee loppuvuodesta elokuvateatterilevitykseen. Suomessa Kaplanoğlun ei tätä ennen ole nähty edes festareilla.

Jälleen kerran Etnia osoitti, että talkoovoimin ja laatuun satsaamalla Suomessakin voidaan ylläpitää todellista elokuvakulttuuria.

JOUNI AVELIN

Etnia-filmifestivaali 7.–10.10.2010 Turussa.

→ <http://www.etnia.fi>

Semih Kaplanoğlunin internetsivusto:

→ <http://www.kaplanfilm.com>

Työväen Näyttämöpäivillä ennakkoluuloton valikoima

35. KERTAA järjestettävä harrastajateatterifestivaali Työväen Näyttämöpäivät valtaa Mikkelin kaupunginteatterin 28.–30.1.2011. Ohjelmiston valinnat tekivät toimittaja **Kaarina Hazard** ja teatteriohjaaja **Eino Saari**. 54 hakeneen ehdokkaan joukosta kaksikko kertoo poimineensa »11 omaperäisintä, rohkeinta, yllättävintä ja taiteellisesti tinkimättömintä esitystä».

Valittujen esitysten listalla näkyy tuoreus ja ennakkoluulottomuus. Kotimainen nykydraama hallitsee, mutta mukaan mahtuu myös saksalaista ekspressionismia ja venäläinen klassikko. Maantieteellisesti ryhmät tulevat tasaisesti eri puolilta Suomea, lukuun ottamatta pääkaupunkiseutua, josta ei valittu yhtään ryhmää. Kotimaisten ryhmien lisäksi ohjelmistoon valittiin yksi ulkomaalainen ryhmä, Fundacion Danzarines Venezuelasta.

Näyttämöpäivien järjestäjät toteavat, että 54 esityksen perusteella suomalainen harrastajateatteri on hyvätasoista ja aikaansa seuraavaa. Kenttä kaipaa heidän mukaansa kuitenkin lisää kyvykkäitä ohjaajia ja itsenäistä ajattelua.

MATIAS HUTTUNEN

→ <http://www.tnp.fi>

AIVOLOHKOLÄMMITIN

Schumann ja Chopin lumosivat Helsingissä

Sekä Robert Schumannin että Frédéric Chopinin syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 200 vuotta. Heidän sävellyksiään on kuultu vuoden aikana lukuisissa konserteissa. Finlandia-talossa nautittiin syyskuussa niin Schumannin sinfoniasta kuin Chopinin pianokonsertistakin.

SCHUMANNIN SINFONIA NRO 2 on suurta romantiikkaa, joka jättää kuulijalle hyvän olon. Teos soi Schumannin aikalaisen Mendelssohnin hengessä, ja siinä on kuultavissa sävyjä hänen tuotannostaan, kuten musiikista näytelmään Kesäyön unelma.

Sinfonian johti Radion sinfoniaorkesterin konsertissa historiallisen esitystavan esitaistelija **Roger Norrington**. Vietyään sävellyksen ja koko konsertin huikeaan finaaliin hän sai erittäin innostuneen vastaanoton ja raikuvat suosiosoitukset yleisöltä.

CHOPININ ENSIMMÄINEN pianokonsertto on tyyliltään briljantti etenkin solistin osuudelta, mutta aina kuitenkin herkkä. Monipuolisin ja kestoaltaan laajin ensimmäinen osa johtaa tunnelmalliseen Larghettoon, ja finaali on leikkisä ja vauhdikas.

Helsingin kaupunginorkesterin esityksessä **Janne Mertanen** soitti konserton runollisesti ja kauniilla soinnilla. Hänellä on virtuoosinen tekniikka, joka palvelee musiikkia, mutta varsinaisen lavaleijonan vaikutelmaa hän ei antanut ja yleisön reaktiokin oli varsin hillitty. Sympaattisen oloisen kapellimestari **Okko Kamu** ja Mertasen yhteistyö toimi saumattomasti.

SAKSALAINEN SÄVELTÄJÄ Robert Schumann (1810–1856) on tyylijuhdas romantikko ja aikakautensa suurimpia säveltäjiä. Hänen keskeisintä tuotan-

Schumannin sinfonian johtanut Sir Roger Norrington tunnetaan historiallisesta esitystavastaan.

Chopin uudisti pianomusiikin tekniikan etenkin etydeillään.

toaan ovat pianomusiikki ja lied, minkä lisäksi hän on säveltänyt muun muassa neljä sinfoniaa.

Puolassa syntynyt ja myöhemmin Pariisiin muuttanut Frédéric Chopin (1810–1849) oli pianovirtuoosi ja säveltäjä, joka keskittyi tuotannossaan lähes yksinomaan pianomusiikkiin ja uudisti sen tekniikan etenkin etydeillään. Varsinkin tanssillisissa masurkoissa ja poloneeseissa on vaikutteita puolalaisesta kansanmusiikista. **Franz Liszt** ja Schumann puolestaan saivat vaikutteita Chopinin musiikista.

Schumann ja Chopin, jotka molemmat kuolivat kovin nuorina, kuuluvat ensimmäisiin romantikoihin ja vaikuttivat monin tavoin musiikin kehitykseen.

Robert Schumann: SINFONIA NRO 2 C-DUURI.

Radion sinfoniaorkesteri Finlandia-talolla 22.9.2010. Kapellimestari Roger Norrington.

Frederic Chopin: PIANOKONSERTTO

NRO 1 E-MOLLI OP.11. Helsingin kaupunginorkesteri 29.9. Okko Kamu, kapellimestari. Janne Mertanen, piano.

Idän äänimaisemat

Suomalaisen ambientin noustua kansainväliseen kärkikaartiin Levypalsta kääntää tällä kertaa katseensa itään.

MAAILMANLUOKAN AMBIENT nousee seuraavaksi Venäjältä, vaikka muualtakin entisen Neuvostoliiton alueelta löytyy paljon uusia ja vanhoja lahjakkuuksia (esimerkiksi loistava liettualainen Donis).

Parin viime vuoden aikana Venäjältä on muuttaman keskeisen pienen levy-yhtiön välityksellä ilmaantunut kansainväliseen levitykseen useita kiinnostavien äänimaisemien tekijöitä. Julkaisijoista tärkein on Zhelezobeton. Siitä on muodostunut keskeinen linkki aikaisemmin irrallisten artistien välille. Albumien painokset ovat pieniä, ja ne myydään usein saman tien loppuun. Sen takia on tärkeää tietää kiinnostavat nimet jo etukäteen. Näitä artisteja ei Spotifyn kautta kuule.

KSHATRIY TAVOITTELEE samoja painostavan kauniita maimaisia kuin vaikkapa kotimainen Zoät-Aon, tosin soundit kuulostavat hieman keinotekoisemmilta. *Slepok Soznaniya* -albumin upean synkät äänimaisemat liikkuvat tehdashallimaisista rytmisistä kaiuista haikean kauniiseen melodisuuteen. Vaikka samankaltaista musiikkia on tehty jo paljon, yksi todella hyvä albumi lisää ei silti haittaa.

Toisinaan toisto ja tuttuus voi olla myös tarkoituksellista. Anthesterian *Phobos 1953* -videopeliin tekemä soundtrack lainaa tietoisesti tunnelmia vanhoista peleistä ja kauhuelokuvista rakentaakseen KGB:n koebunkkeriin sijoittuvalle pelille sopivan tunnelman. Hyvän, eheän soundtrackin tavoin se toimii silti hyvin myös itsenäisessä kuuntelussa, minimalistisena retro-ambientina, jossa halpojen syntetisaattori- ja tietokonesoundien kuuluukin erottua. Varsinkin **Eduard Artemjevin** Tarkovski-soundtrackreja mukaileva *Psychokinesis* -raita on kaunis teos.

Toinen retroilun tapa on valita teema ja soittimet tietoisesti kuluneista suunnista. Archon Orchestran debyyttialbumi *Pong* on omistettu samannimiselle klassikkopelille. Se on soitettu

suurimmaksi osaksi konekäsitellyllä urulla. Tuloksena on vahvasti vanhoja videopelejä muistuttavaa musiikkia, jossa on silti klassisia urkuteoksia leimaavaa monipuolisuutta. Jotkut osuudet ovat erittäin kauniita (esimerkiksi *Fantasia [for electronic harp]*), toiset taas pelkkää raivostuttavaa pulputusta. Luovuutta ja (hillittyä) anarkiaa niistä ei kuitenkaan puutu koskaan.

SUOMESSAKIN ERITTÄIN AKTIIVISESTI keikkaillut Noises of Russia on saanut lukuisien epätasaisten levyjen jälkeen hiottua »new orthodox line» -tyylinsä täyteen kukoistukseen. Yhtyeen *Humility* -albumilla fuusioituvat hillitty häly, täydellisen kauniisti aaltoilevat melodiat, venäjänkieliset puheosuudet ja hetkittäiset hypnoottiset rytmit (esimerkiksi kappaleessa *Spirit*). Kaiken yllä leijuu hartaan sakraali tunnelma. Se toimii jopa osuussissa, joissa miehet vain huutavat toisilleen yksittäisiä sanoja. Noises of Russia on livenä uskonnollista ikonografiaa ja raskaita koneääniä yhdistäessään erittäin vaikuttava kokemus, ja nyt sama välitetty levyiltäkin. Siinä on jotakin maagista ja lumoaavaa.

Venäläisen kokeellisen musiikin tekijöitä näyttää yhdistävän paitsi samat pienet levy-yhtiöt ja tiivis verkostoituminen, myös tietty häpeilemättömyys tuttujen elementtien käytössä. Hyviä palasia kehdataan poimia. Toisaalta, se voidaan vetää helposti myös överiksi: Pietarilainen Eonic matkii aivan häpeilemättä niin Enigmaa, Arcanaa kuin Deep Forestiäkin. Se, onko kyseessä hyvä idea vai pelkkä plagiaatti, riippuu kuulijan mieltymyksistä. Itse huomaan pitäväni useista yhtyeen kappaleista, mutta omaperäisyyden puute ärsyttää silti.

Mikäli artisti kuulostaa kiinnostavalta, kannattaa ottaa ensin pari vanhempaa levyä kuunteluun ja napata sitten uusi levy heti kun se ilmestyy. Parhaat myydään hetkessä loppuun.

→ <http://zhb.radionoise.ru>
 → <http://monopolyrecords.com/>
 → <http://shadowplay-records.com/>

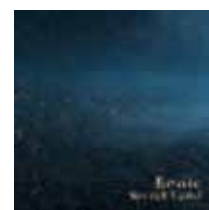
Anthesteria:
Phobos 1953:
 Original Soundtrack,
 Phantomery Interactive /
 Zhelezobeton, 2010

Archon Orchestra:
Pong,
 Monopoly / Shadowplay /
 Muzyka Voln, 2010

Eonic:
Secret Land,
 Zhelezobeton, 2010

Kshatriy:
Slepok Soznaniya,
 Muzyka Voln, 2009

Noises of Russia:
Humility,
 Zhelezobeton, 2010

AITIOPAIKKA

Ihmepoika Walt (Tero Jartti) Slim-enon sieppaamana.

Smedsin kummitusjuna on näyttämöestetiikan juhlaa

Paul Austerin romaania on käytetty Mr. Vertigo -näytelmässä vain viitteellisesti.

TERO JARTTI palaa pitkästä ajasta näyttämölle Kansallisteatterissa **Paul Austerin** Mr. Vertigo -romaanin perustuvassa, samannimisessä näytelmässä. Ohjaaja **Kristian Smedsillä** on ollut tapana valita rooleihin henkilöitä, jotka voivat kulloisenkin tekstin avulla käsitellä taiteilijanuransa kipupisteitä.

Jartti on käynyt läpi **Jouko Turkan** Teatterikorkeakoulun fyysisen rääkin. Hänen näyttelemänsä ihmepoika Walt joutuu Mestari Yehudin levitatio-opissa alistumaan henkisellet mitätöinnille ja fyysiselle kidutukselle.

Jartti tekee roolinsa mestarillisesti, ja hänen fyysisyytensä on huikeaa katsottavaa. Kun tähän yhdistyy Jartin täydellinen puhetekniikka, voidaan puhua syksyn merkittävimpiin kuuluvasta roolisuorituksesta. Mutta syynsä Smedsillä on myös siihen, miksi Mestari Yehudin roolissa on »tv:stä tuttu» **Jukka-Pekka Palo**, Äiti Suena »klassikko» **Tea Ista**, Slim-enona **Esa-Matti Long** ja femme fatale Marionina **Kristiina Halttu**.

Vaikka Smedsin teosta on julkisuudessa käsitelty paljolti Tero Jartin kautta, joka ainoa näyttelijä tekee tässä esityksessä huikeaa työtä.

JUKKA-PEKKA PALON Mestari Yehudi on vakuuttava, pelottava, koskettava ja johtaa myös yleisöä läpi esityksen.

Viimeistään Tea Istan Suomi-filmi-deklamoinnin parodiasta alkava sekopäinen monologi irrottaa naurut koko katsomosta. Esa-Matti Long loistaa toistoa tyylikeinona taidokkaasti suosivan Smedsin farssimaisia piirteitä saavissa kohtauksissa.

Austerin 1994 ilmestynyt romaani kertoo periaamerikkalaisen tarinan, joka alkaa 1920-luvun Yhdysvalloissa. Näin Smeds tulee irtaannuttaneeksi itsensä edellisestä Kansallisen suuren näyttämön ohjauksestaan, *Tuntemattomasta sotilaasta*.

Mr. Vertigossa liikutaan paljon varieteeteattereissa ja käsitellään esittämistä, unelmiakin. Lavastus, videosuunnittelu ja musiikki takaavat yhden hienoimmista esteettisistä esityksistä, mitä Suomessa on mahdollista nähdä.

Katsojat istuvat suuren osan esityksestä pyörönäyttämöllä, ja katsomo on tyhjä. Tämä Smedsin esikuvan berliniläisohjaaja **Frank Castorfinkin** käyttämä ratkaisu toimii erityisen hyvin, kun esitys sijoittuu teatterimaailmaan.

Katsomo liikkuu kuin kummitusjuna intiaaneja, kynttilöitä ja näyttämömiehiä vilisevässä maagisessa maailmassa näyttämöltä toiselle.

Roolinpudotuksilla näyttelijät kommentoivat myös juuri nähtävää esitystä ja sen prosessia hyvin samaan tapaan kuin Kom-teatterin tuoreessa *Kone*-näytelmässä. Muitakin yhtymäkohtia teoksilla on, sillä Smedskin sivuaa sukupolvikysymyksiä ja tulepa Kom jopa tavallaan Kansallisen näyttämölle ensi osan viimeisessä kohtauksessa.

NIIN IKÄÄN castorfimaiseen tapaan Smeds käyttää Austerin romaania vain viitteellisesti. Tarina ei tule kokonaan kerrotuksi edes Mestarin kuolemaa edeltäneeltä ajalta; kuoleman jälkeiset tapahtumat eivät ole mahtuneet mukaan.

Tämä ei olisi ongelma, jos Smeds olisi pitänyt täysin esitystaiteellisissa elementeissä, kohtausten taiteessa ja näyttelijäntönnön juhlassa. Mutta hän aloittaa esityksen kertomalla Waltin tarinaa – ja osin pettää näin itse luomansa odotukset.

Esityksen toinen osa valmistui vain päiviä ennen ensi-iltaa. Se on täysin levällään, lähenee niin sanottua taidehiiviskelyä ja pudottaa kirjaa lukemattomat mutta tarinaa seuraavat katsojat kärelyltä.

Kristiina Haltun koskettavan työskentelyn ja näyttelijöiltä todella pokkaa vaativan intiimin lopun vuoksi sitäkin on silti ilo katsoa.

ARI LAHDENMÄKI

Paul Austerin **MR VERTIGO** Kansallisteatterin suurella näyttämöllä. Ohjaus ja sovitus Kristian Smeds. Näyttelijäntönnö Kristiina Halttu, Tea Ista, Tero Jartti, Esa-Matti Long ja Jukka-Pekka Palo. Lavastus Kati Lukka. Video- ja äänisuunnittelu Ville Hyvönen. Pukusuunnittelu Auli Turtiainen. Valosuunnittelu Pietu Pietiäinen. Musiikki Verner Pohjola, Aki Rissanen ja Joonas Riippa.

Vahva näyttelijäntyo siivittää avioerokuvausta

PASI LAMPELAN uusin näytelmä *Päätepusäkki* kertoo ylempään keskiluokkaan kuuluvan pariskunnan suhteen kriisistä.

Asianajajana isänsä toimistossa työskentelevä, keski-ikäistyvä Jussi (**Janne Hyytiäinen**) on kyllästynyt suhteeseensa opettajavaimonsa Ilonan (**Liisa Mustonen**) kanssa.

Jussi tahtoo erota, mutta hänen isänsä Matti (**Erkki Saarela**) asettaa avioliiton jatkamisen ehdoksi asianajotoimiston sukupuolenvaihdokselle. Käy ilmi, että Matillakin on vakavia, selvittämättömiä asioita.

Jussi antautuu suhteeseen nuoren opiskelijan Birgitan (**Pia Andersson**) kanssa. Näin Lampela kuumentaa hänelle tyypillistä, norénmaista parisuhdekeitosta.

Ohjaus ja teksti kuuluvat Lampelan parhaisiin. Näyttelijäkaartikin on sitä luokkaa, että epäonnistumisen vaara on olematon.

Mustonen, Saarela ja Hyytiäinen näyttelivätkin hyytävän tarkasti ja läheisesti. Merkittävä yllätys on teatterikoulun opiskelija Pia Andersson, joka tekee tarkan ja fyysisenkin roolityön.

Anderssonin esittämä Birgitta on huvittava toimiessaan eräänlaisena omantunnon äänenä. Hän laukoo totuuksia »kypsälle» Jussille kuin mikäkin Samu Sirkka.

Sinänsä raadolliseen tekstiin Lampela on onnistunut kirjoittamaan kosolti oppoavaa huumoria. Ja loppuun jää toivo.

Kuulun **Markus Tsokkinen** lavastustaiteen ihailijoihin ja nautin siitä tässäkin esityksessä. Birgitan puvustusratkaisu kuitenkin ihmetytti minua prostituution kanssa flirttailullaan.

ARI LAHDENMÄKI

Lampela kuumentaa hänelle tyypillistä, norénmaista parisuhdekeitosta.

Pasi Lampelan **PÄÄTEPUSÄKKI** teatteri Jurkassa. Rooleissa Janne Hyytiäinen, Liisa Mustonen, Erkki Saarela ja Pia Andersson (Teak). Ohjaus Pasi Lampela. Lavastus ja puvustus Markus Tsokkinen. Valo- ja äänisuunnittelu Harri Kejonen.

Hirvittävää kauneutta kellarissa

KANSALLISTEATTERIN *Kaupunkiketut* on kaunis näytelmä, mutta on heti mainittava, että se on toki hirveä, raadollinen. Kauneuden takaa työryhmä, joka **Minna Nurmelinin** ohjauksessa näyttelnee tarkasti, herkästi ja uskottavasti.

Lavastaja ja puvustaja **Annukka Pykäläinen** yhdessä valoista vastaavan **Teemu Nurmelinin** kanssa on tuonut näyttämölle ahdistavan siivotomuuden, jossa kolme sisarusta odottavat kotaloan.

Englantilaisen draamatikoin **Polly Stenhamin** toinen näytelmä kertoo kolmesta alaikäisestä lapsesta, joiden yksinhuoltajaäiti on kadonnut. Sisarukset pelkäävät joutuvansa laitokseen, toisistaan erilleen, ja käyvät ulkona vain öisin. Heidän karmea salaisuutensa uhkaa paljastua hauskaasti ratkaistulle naapurin rouvalle (**Katariina Pyrrö**).

Lapset – Eliot, Maggie ja Finn – elävät sotkuisessa asunnossaan jatkuvassa ruokapulassa odotuksessa väijäämätöntä ratkaisua.

Anna Paavilainen, Antti Holma ja **Tuomas Kiiliäinen** tekevät pienellä Omapohja-näyttämöllä tarkkaa työtä. Surulliseen tarinaan tuo hauskuutta mainio dialogi. **Alexi Milonoff** varmistaa tällä suomenoksellaan asemansa englanninkielisen nykydraaman parhaana kääntäjänä ja uskottavimpana Suomeen sovittajana.

ARI LAHDENMÄKI

KAUPUNKIKETUT Suomen Kansallisteatterin Omapohjassa. Kirjoittanut Polly Stenham, suomennos Aleksis Milonoff. Ohjaus Minna Nurmelin. Rooleissa Antti Holma, Anna Paavilainen, Tuomas Kiiliäinen, Mi Grönlund, Pirjo Määttä, Seppo Pääkkönen ja Katariina Pyrrö. Lavastus ja puvut Annukka Pykäläinen, valosuunnittelu Teemu Nurmelin, äänisuunnittelu Petri Tarkiainen. Naamiointi, kampaukset ja peruukit Riikka Saukkonen, videosuunnittelu Jenni Valorinta.

Anna Paavilainen esittää surullisessa tarinassa 14-vuotista Maggieta.

Lapset elävät sotkuisessa asunnossaan jatkuvassa ruokapulassa.

LEENA KLEMELÄ

Luokatonta Sekundaa

HELSINGIN KAUPUNGINTEATTERIN pienemmillä näyttämöillä on ollut tapana esittää laadukasta nykydraamaa, joskus vastapainoksi suuren näyttämön yleisöä koskeville musikaaleille.

Keväällä 2008 yleisö sai nauttia unkarilaisen Tšehov-tuntijan **Tamás Ascherin** Ivanov-ohjauksesta samalla, kun suurella näyttämöllä pyöri **Kari Heiskanen** ansiokas *Missä kuljimme kerran*-sovitus.

Nyt tilanne on valitettavasti toinen, kun Studio Elsaan on kyhätty suomalaistuneen venäläisnäyttelijän **Viktor Drevitskin** luokaton ohjaus **Mihail Durnekovin** mitäänsanomattomasta näytelmästä *Sekunda*.

Käy sääliksi esityksen estetiikasta vastaavia henkilöitä, sillä lavastus ja valo- ja äänisuunnittelu tarjoaisivat mahtavat puitteet mille tahansa teokselle. Vikaa ei ole myöskään näyttelijäntyössä

SEKUNDA Helsingin kaupunginteatterin Studio Elsaan. Kirjoittanut Mihail Durnekov, suomennos Teemu Kaskinen. Ohjaus Viktor Drevitski. Rooleissa Calle Alm, Hannele Lauri, Petja Lähde, Sanna Majuri, Matti Olavi Ranin, Eppu Salminen ja Eija Vilpas. Skenografia Alisha Davidow, valosuunnittelu Nanni Vapaavuori, äänisuunnittelu Ari-Pekka Saarikko ja Miika Storm.

– päinvastoin –, mutta ohjauksen murhaavan tasapaksu rytmi ja tekstin täydellinen kliseemäisyys tekevät puolitoistatuntisesta esityksestä piinaavan.

Viittaukset nyky-Venäjäan jäävät kliseemäisiksi hahmotelmiksi, ja ohjaukselliset ratkaisut muistuttavat ajoittain koululaisnäytelmää (enkä nyt viittaa teatterikouluun). Vastuullisen teatterinjohtajan olisi läpimenoja nähtyään tullut poistaa tekele ohjelmistosta.

ARI LAHDENMÄKI

Idiootti uusissa vaatteissa

FJODOR DOSTOJEVSKIN klassikko *Idiootti* on kuin saippuaopperaa sijoitettuna 1800-luvun Pietarin seurapiireihin, mutta tarinan keskushenkilö Ruhtinas Myškin tekee tarinasta ainutlaatuisen. Sveitsistä parantolasta Pietariin palaava epileptikko putoaa keskelle ihmissuhdesoppaa. Hän paljastaa roolin ja ihmissuhteiden keinotekoisuuden sekä vetää skandaaleja puoleensa. Näin hän tekee koko keitoksesta herkullisen.

Janne Reinikaisen ohjaus venäläisklassikosta ravistelee Dostojevskista kaiken irti. Ohjaus on kiiwas, hengästyttävä ja intensiivinen, kaukana seurapiirisaippuasta. Henkilöhahmot saavat oikeutetut kehyksensä. **Hannu-Pekka Björkmanin** Myškin on maaninen, riivattu ja arvaamaton, toisaalta tättömän koominen heittopussi, toisaalta aktiivinen toimija. **Petri Manninen** on intohimoinen ja itsetuhoinen, mutta älykäs Rogozin. Näytelmän parasta antia ovat juuri Myškinin ja Rogozinin dialogit. **Minttu Mustakallion** Nastasja Filippovna on arvoituksellinen ja syvälinen syöjätär, jonka motiivit ja pyrkimykset jäävät pimentoon. Näiden lisäksi jokaisesta näytelmän roolihahmosta muodostuu kiinnostava ja itsenäinen kokonaisuus.

Kansallisteatterin *Idiootti* näyttää hienolta uusissa vaatteissaan ja myös lavastus toimii ansiokkaasti. Kolmetuntinen kokonaisuus onnistuu tavoittamaan Dostojevskin tekstin syvällisyyden herpaannuttamatta katsojaa otteestaan.

MATIAS HUTTUNEN

Myškinin (Hannu-Pekka Björkman) ja Rogozinin (Petri Manninen) dialogit ovat *Idiootti*-näytelmän parasta antia.

LASSI KAARIA

Kansallisteatteri: **IDIOOTTI**. Ohjaus: Janne Reinikainen. Rooleissa: Hannu-Pekka Björkman, Petri Manninen, Minttu Mustakallio, Lotta Lindroos, Elli Castren, Ismo Kallio, Juha Varis, Juha Muje, Tero Koponen, Olavi Uusivirta, Ylermi Rajamaa

Ohjaus on kiiwas,
hengästyttävä ja in-
tensiivinen, kaukana
seurapiirisaippuasta.

Kom (aika)koneen kyydissä

KOM-TEATTERIN KONE tarttuu isoon vonkaleeseen, Herlinien Kone-imperiumiin. Pohjana on **John Simonin** kirjoittama, viime syksynä ilmestynyt **Pekka Herlinin** elämänkerta *Koneen ruhtinas*. Näytelmä on kuitenkin jotain muuta kuin Herlinien suvun saaga, se on nimittäin tarina Kom-perheestä itsestään. Lisäksi lavalla ruoditaan globaalin maailman tulevaisuusnäkyymiä, vasemmiston tilaa, teatterin uudistamista ja sukupolvien sekä -puolien välistä suhdetta, muun muassa.

Lähtemättä kertomaan Herlinien tarinaa suoraan **KONE** kertoo Kom-teatterin yrityksestä tehdä näytelmää Pekka Herlinistä ja tämän perheestä. Kokeellinen tyyli on varmasti käytännöllinen, Herlinien suku olisi liian iso saalis keytettäväksi lavalle.

Alussa iskee kuitenkin epäluulo, saadaanko tässä nyt katsoa yli kaksi tuntia dramatisoitua teatteriharjoitusta? Mutta pian selviää, että ei, kyse on paljon muustakin. Ja toisaalta se, että näyttelijät näyttelevät itseään, yksinkertaisesti toimii. Varsinkin **Pekka Valkeejärvi** valloittaa katsomon säällimäisellä olemuksellaan ja uhkumalla koomista itsekorostusta. Herlinit jäävät sivuun, kun Kom-teatterin historiaa ja henkilösuhteita syväluodataan, mutta hissimiljonäärit limittyvät luontevasti samaan tarinaan.

Ideaali kohdeyleisö näytelmälle on ehkä suomalainen intelligentsija, joka tuntee Kom-teatterin ja Herlinien polveilevat taustat kuin omat taskunsa. Vai kuuluvatko ne suomalaiseen yleisivistykseen? Silti Komin **KONE** toimii varmasti parhaiten valistuneelle teatteriyhteisölle.

MATIAS HUTTUNEN

Kom-teatteri: **KONE**. Käsikirjoitus Juha Itkonen. Ohjaus Kalle Chydenius. Rooleissa Pekka Milonoff, Juho Milonoff, Pekka Valkeejärvi, Laura Malmivaara, Vilma Melasniemi, Niko Saarela, Kalle Chydenius, Juha Itkonen.

Se, että näyttelijät
esittävät itseään,
yksinkertaisesti
toimii.

Hätähuuto oppoavasta hyvinvointivaltiosta

TÄYDELLINEN PÄIVÄ -NÄYTELMÄN tavoin Ryhmäteatterin S.O.S. kurkistaa kerrostaloasukeiden vieraantuneeseen elämään, edellistä keskikäisemmästä vinkkelistä.

Paula (**Elina Knihtilä**) on mielenterveytensä menettävä yksinhuoltajaäiti, Pietu (**Santtu Karvonen**) tämän 11-vuotias poika, jolla on vaikeuksia saada kavereita, ja Kalevi (**Pertti Sveholm**) kellarissa viihtyvä, menneisyyden haamujen vangiksi jäänyt keski-ikäinen mies. Näistä aineksista **Tiina Lymi** on onnistunut keittämään kokoon makeansuolaisen tragikomedian, jonka huumori saa nauramaan makeasti, mutta jonka tragiikka tuntuu suolalta haavoissa.

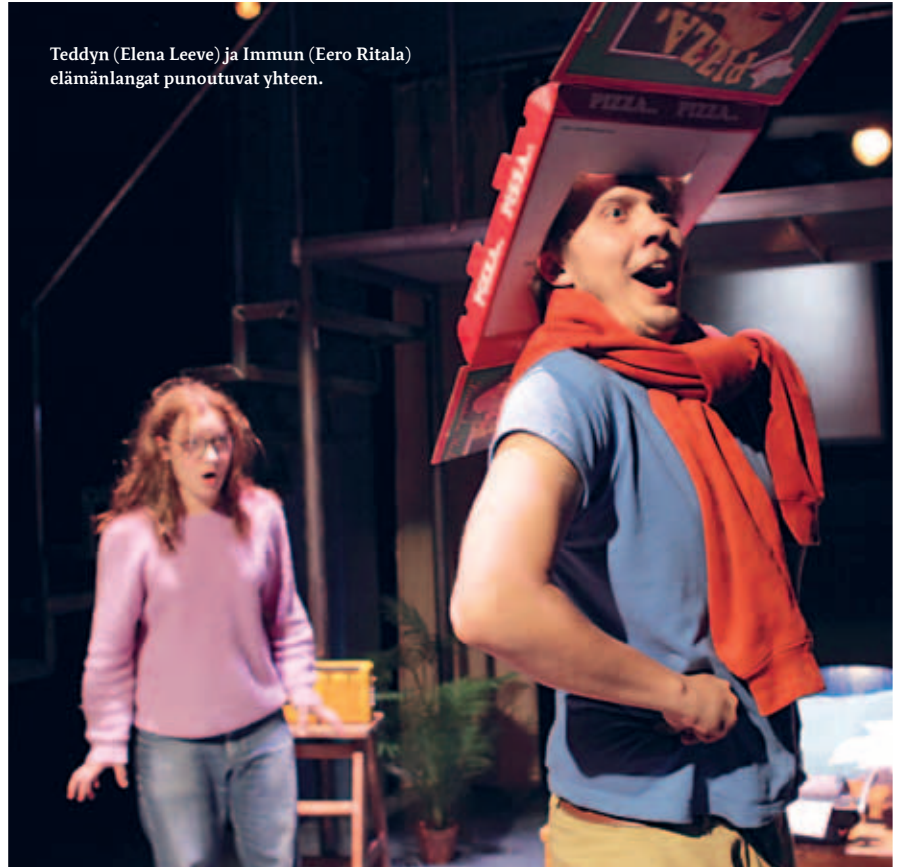
Vahva ohjaus saa tuekseen hienot näyttelijäsuoritukset. Knihtilä esittää maanis-depressiivisyyden koko skaalan ravisuttavan uskottavasti. Karvonen on olemustaan myöten kuin ilmetty varhaisteini. Hyvin toimii myös ratkaisu laittaa poika tarinan kertojajänekseksi. Sveholm onnistuu tuomaan esille jotain merkittävää yksinäisen miehen sielunmaisemasta.

S.O.S. on syntynyt kouriintuntuvan todellisesta impulssista, ihmisen hädästä ja siitä, että tähän hätään ei vastata. Varmasti juuri siksi tämä näytelmä toimii niin voimallisesti. Titanic uppoaa ja pelastusveneitä ei ole kaikille. Save Our Souls.

MATIAS HUTTUNEN

Ryhmäteatteri: **S.O.S. – SAVE OUR SOULS**. Käsikirjoitus ja ohjaus Tiina Lymi. Rooleissa Elina Knihtilä, Santtu Karvonen, Pertti Sveholm.

Näytelmän huumori saa nauramaan makeasti, mutta tragiikka tuntuu suolalta haavoissa.

Teddyn (Elena Leeva) ja Immun (Eero Ritala) elämänlangat punoutuvat yhteen.

PATRIK PESONIUS

Tarinoita yksinäisyydestä

20-VUOTISJUHLAA viettävä Q-teatteri päästää nuoret teatterintekijät valloilleen *Täydellinen päivä* -näytelmällään. Mustan huumorin värittämä musiikinäytelmä on näyttelijöinä tunnettujen **Jussi Nikkilän**, **Elena Leeven** ja **Pihla Penttisen** käsikirjoittama. Rap-artisti **Kasper Laine** on mukana musiikin teossa.

Tarina kertoo kerrostalon asukeista, jotka ovat sulkeutuneet seinien sisään. Immu (**Eero Ritala**) on videopelien haksahantunut vieraantunut nuori, joka pelkää astua ovesta ulos. Teddy (Leeve) on yöperhosten vaelluksesta gradua kirjoittava sulkeutunut nuori nainen. Siiri (**Lotta Kaihua**) on yksinäinen eläkeläisleski, joka ei saa ketään kylään kahville ja pullapitkolle. Lisäksi nähdään Immun isä (**Johannes Korpjaakko**), joka yrittää rakentaa yhteyttä poikaansa.

Asetelma on tuotu näyttämölle toimivasti. Katsoja pääse kurkistamaan hahmojen asuntoihin ja elämään yksi kerrallaan. Näyttelijät tekevät mai-

nioita roolisuorituksia ja puhaltavat hahmonsia eloon. Ohjaus onnistuu myös sitomaan eri elämät yhdeksi kudokseksi. Mutta miksei näytelmä olisi voinut keskittyä tähän, hahmoihin ja tarinaan? Ikävä kyllä, musiikkiesitykset jäävät yhdentekeviksi kokonaisuuden kannalta. Sävellykset ovat tylsiä ja kömpelöitä. Lisäksi huumori ei tuntunut oikein purevan. Tökkivä huumori ja musiikki upotavat kelpo idean.

Näytelmän sanoma on kuitenkin tärkeä: Yksin vaeltavat yöperhoset muodostavat joskus parvia, vaikka jotkut yksilöt eksyvät yöhön lopullisesti.

MATIAS HUTTUNEN

Q-teatteri: **TÄYDELLINEN PÄIVÄ**. Ohjaus Jussi Nikkilä. Rooleissa Eero Ritala, Elena Leeva, Pihla Penttinen, Lotta Kaihua ja Johannes Korpjaakko.

Yksin vaeltavat yöperhoset muodostavat joskus parvia.

Vastavirtaan

Millaista on yhdysvaltalainen riippumaton elokuva vuonna 2010?

YHDYSVALTALAISILLA RIIPPUMATTOMALLA elokuvalla tarkoitetaan karkeasti sanottuna suurten yhtiöiden ulkopuolella valmistuneita suhteellisen pienen budjetin tuotantoja. Osittain juuri rajallisista taloudellisista voimavaroista johtuen independent-elokuvissa kerrotaan usein arkipäivän tapahtumista. Niissä on myös voitu käsitellä aiheita, joita valtavirtaelokuvissa vältellään.

HOMOSEKUAALISUUS OLI yhdysvaltalaisessa elokuvassa – ja muutenkin sikäläisessä yhteiskunnassa – ehdoton tabu ainakin 1960-luvulle asti. Nykyäänkin aiheen rehellisimmät kuvaukset tehdään yleensä Hollywoodin ulkopuolella.

Lisa Cholodenkon ohjaama ja osin kirjoittama *The Kids Are All Right* kertoo sateenkaariperheestä, johon kuuluu kaksi äitiä (**Annette Bening** ja **Julianne Moore**) sekä keinohedelmöitysten seurauksena syntyneet teini-ikäinen tytär ja poika (**Mia Wasikowska** ja **Josh Hutcherson**). Rutiiniksi muuttuneeseen arkielämään tulee uusi käänne, kun kuvioihin ilmestyy lasten yhteinen biologinen isä (**Mark Ruffalo**).

The Kids Are All Right oli aiemminkin pienimuotoisia ihmissuhdedraamoja ja esimerkiksi tv-sarja *L-koodia* ohjanneelle Cholodenkolle pitkäaikainen ja henkilökohtainen projekti. Lopputulos edustaa oivaltavaa arkipäivän perhekomediaa, jossa ei kaihdeta vakaviakaan teemoja. Jokaisessa parisuhteessa koetaan vastoinkäymisiä, riippumatta sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta.

Alle viiden miljoonan dollarin budjetilla kolmessa viikossa kuvattu elokuva on kerännyt sekä kotimaassaan että ulkomailla laajan yleisön ilman, että tekijöiden on täytynyt turvautua juoniratkaisuissaan kovin ilmeisiin kompromisseihin.

LAVAKOOMIKKONA JA käsikirjoittajana aloittanut **Woody Allen** on pysytellyt omasta valinnastaan marginaalissa koko elokuvauransa ajan. Tuottajaportaassa Alleniin luotetaan, sillä kuvausbudjetit pysyvät kohtuullisuuden rajoissa ja hänen elokuvillaan on taattu yleisöpohja. Tämä on osaltaan mahdollistanut sen, että Allen on tehnyt yli neljän vuosikymmenen aikana keskimäärin yhden pitkän elokuvan joka vuosi.

New Yorkissa kasvaneen elokuvamiehen 2000-luvun ohjaustyöt ovat olleet pääosin Eu-

rooppaan sijoittuvia puhelaita moraalitarinoita, keväällä kuolleen ranskalaisohjaaja **Eric Rohmerin** hengessä. Allenin elokuvien henkilöhahmot etsivät kerta toisensa jälkeen tosi rakkautta ja vastauksia elämän peruskysymyksiin. Jotkut heistä hakevat mielenrauhaa yliluonnollisista ilmiöistä.

Allenin uusimmassa elokuvassa *You Will Meet a Tall Dark Stranger* kypsällä iällä avioeroon päätynyt lontoolaisrouva Helena (**Gemma Jones**) tukeutuu elämänvalinnoissaan suuria summia palveluksistaan laskuttavan selvännäkijän (**Pauline Collins**) neuvoihin. Ennustukset eivät osu aina nappiin, mutta elokuvan lopussa Helena on lähipiiristään ainoa, jonka elämä vaikuttaa onnelliselta ja harmoniselta.

GEORGE CLOONEY on yksi 2000-luvun suosituimpia ja vaikutusvaltaisimpia elokuvantekijöitä. Ennen läpimurtoaan hän näytteli vuosikaudet pikkuosia televisiossa ja elokuvissa.

Maailmantähti Clooney ei ole unohtanut uransa vaatimatonta alkua. Mittavien elokuvahankkeiden lomassa hän on mukana tuottajana, ohjaajana tai näyttelijänä myös hieman pienimuotoisemmissa produktioissa.

Alankomaalaisen **Anton Corbijnin** ohjaamassa, vähän kliseisessä jännitysdraamassa *The American* Clooney näyttlee työhönsä leipääntynyttä palkkamurhaajaa, joka suostuu vielä yhteen keikkaan. Mies matkustaa italialaiseen pikkukaupunkiin, missä hänen on määrä rakentaa ase naispuoliselle kollegalleen (**Thekla Reuten**). Palkkatappajan arki osoittautuu yksinäiseksi. »Älä hanki ystäviä», on tärkein neuvo alalla.

The Americanin näyttelijäkaarti koostuu Clooneyta lukuun ottamatta melko tuntemattomista eurooppalaisista nimistä. Mukana ovat pienissä osissa myös **Irina Björklund** ja **Samuli Vauramo**. Molempien roolihahmot ovat tosin ruotsalaisia.

Elokuvan alussa Clooneyn epäonnista naisystävää näyttävä Björklund muutti jo kymmenen vuotta sitten ammatillisista syistä asumaan Yhdysvaltoihin. Toistaiseksi töitä on ollut Suomen ulkopuolella tarjolla niukasti. Kenties *The Americanin* myötä Björklundille avautuu ulkomailla kiinnostavia työtilaisuuksia – muistakin kuin riippumattomista tuotannoista.

Iltapäivälehtien perusteella voisi ajatella, että Irina Björklundilla (vas.) oli lähes pääosa George Clooney-elokuvassa *The American*.

Krista Kosonen on tuskainen vapaaherratar.

Oman elämänsä prinsessa

Arto Halosen elokuva pohtii pakkokeinojen käyttöä ja oikeutta olla erilainen.

PRINSESSA-ELOKUVAA alkua otoksella, jossa kabaareetanssijatar Anna Lappalainen (**Katja Küttner**) raahataan väkisin Kellokosken mielisairaalaan. Ensimmäinen hylkäämää Lappalainen protestoi pakkohoitoon joutumistaan puhumattomuudella. Avattuaan suunsa hän ilmoittaa olevansa prinsessa ja vaatii kuninkaallista kohtelua.

Prinsessa on dokumenttiohjaajana mainetta saaneen **Arto Halosen** ensimmäinen fiktioelokuva. Tarina Kellokosken prinsessasta on kuitenkin totta. Vuonna 1896 syntynyt **Anna Lappalainen** vietti suurimman osan elämästään Kellokosken mielisairaalaissa, jossa hänen prinsessaharhaansa yritettiin tarmokkaasti parantaa. Toisin kävi: Lappalaisesta tuli lopulta paikallisjulkis, joka houkutteli karismallaan niin sairaalan henkilökunnan kuin kylän asukkaatkin mukaan prinsessaleikkiin. Prinsessa oli taitava käsistään ja lahjakas laulaja. Hänellä oli tapana esiintyä kyläjuhlissa ja antaa lahjaksi tekemiään neuletöitä. Lisäksi hän hankki taskurahaa hieromalla sairaalan henkilökuntaa ja kylän väkeä. Kohtaamiaan ihmisiä Prin-

sessä saattoi ilahduttaa antamalla näille pankinjohtajalta saamiaan leikkišekkejä.

Anna Lappalainen teki kellokoskelaisiin niin suuren vaikutuksen, että hänelle pystytettiin vuonna 1996 muistomoni.

HALOSEN *Prinsessa* kuvaa Lappalaista ja hänen potilastovereitaan lämminhenkisesti, säilyttäen kunnioittavan etäisyyden kohteisiinsa. Ongelma onkin siinä, ettei tuo etäisyys oikein toimi fiktiössä. Katsoja ei koe pääsevänsä henkilöahmojen, varsinkin *Prinsessan*, nahkoihin. Näyttelijöitä tästä ei kuitenkaan voi moittia. Varsinkin Katja Küttner (o.s. Kukkola) on oivallinen valoisana skitsofreenikkona, jonka harhoista kasvaa parempi todellisuus.

Muista henkilöistä jää mieleen erityisesti **Pirkka-Pekka Petelius** viisaana potilas Kurosenä. Hän on kenties elokuvan traagisin hahmo. Mainitsemisen arvoisia ovat myös **Krista Kosonen** tuskaisana vapaaherratar Christina von Heyrothina ja **Peter Franzén** deliriumpotilas Saastamoisena. Myös **Antti Litjan** esittämä epäsovinnainen ylilääkäri Soininen on mainio ja henkilöahmona niin mielenkiintoinen, että hänelle olisi suonut elokuvassa tilaa enemmänkin.

KOKONAISUUTENA *Prinsessa*-elokuva jää hajanaiseksi ja laimeaksi. Ehkä henkilöahmoja on liikaa, tai sitten tapahtumia. Vaikka esimerkiksi karkumatka Tukholmaan perustuu tositapahtumiin ja on anekdoottina varmasti hauska, vie se liikaa tilaa elokuvan keskeisiltä teemoilta, kuten *Prinsessan* ja häntä hoitavan lääkärin (**Samuli Edelmann**) jännitteiseltä suhteelta tai siltä, mikä oli *Prinsessan* merkitys kyläläisille.

Halosta voi kuitenkin onnitella siitä, että hän on tarttunut tärkeään aiheeseen, vaikkei ensimmäinen fiktiivinen ohjaus ole mennytkään aivan nappiin. Elokuvan keskeisenä teemana on pienen ihmisen kapina järjestelmää vastaan. Toisina jattavat on helppo leimata sairaiksi, mutta kenties sairaus voi olla parempi vaihtoehto kuin onneton elämä terveenä. Kriittinen katse suuntautuu koko hoitojärjestelmään: vaikka yhtäällä poltetaan pakkopaitoja vapautumisen hengessä, toisaalla ollaan valmiita käyttämään kovia keinoja, kuten insuliini- ja sähköshokkeja tai lobotomialeikkauksia, potilaiden parantamiseksi.

Toivoa kuitenkin on. *Prinsessaa* ei alisteta, vaan hän säilyttää arvokkuutensa ja iloisen mielensä loppuun saakka.

Paikallista kulttuuria heikosti ymmärtävän tanskalaisotilaan on Afganistanissa vaikea hahmottaa, missä paikallisten kanssa mennään.

TULEN ALLA

Janus Metz ohjasi keskustelua herättäneen dokumenttielokuvan tanskalaisten rauhanturvaajien arjesta Afganistanissa. Kuvauksissa ohjaaja joutui itsekin hengenvaaraan.

KAIKKIEN REALISTISTEN SOTAELOKUVIEN on sanottu olevan pohjimmiltaan pasifistisiä. Näkemys pitää paikkansa ainakin tanskalaisen sotadokumentin *Armadillo* (2010) kohdalla.

Armadillo on ollut kotimaassaan vuoden puhutuin elokuvatapaus, ja sen on nähnyt reilusti yli satatuhatta tanskalaista. Kaiken hälyn keskellä elokuvan ohjaaja **Janus Metz** ehti käväistä syyskuun lopulla järjestetyn Rakkautta ja Anarkiaa -festivaalin vieraana. Metz saapui Helsinkiin haastattelupäivän aamuna lennolla Yhdysvalloista. Aikaero-erasitus ei vaivannut ainakaan suuremmin, ja hän vastasi Hotelli Tornissa kysymyksiin rennon oloisena.

Haastattelua edeltäneenä päivänä Ylen uutisissa kerrottiin yhdysvaltalaisen sotilaiden surmanneen Afganistanissa tar-

koituksellisesti lukuisia siviilejä. Tilanteen raadollisuuden itse kokeneena Metz ei ylläty asiasta. »Se on tuskin mikään uutinen. Tuol-laista tapahtuu jatkuvasti.»

Ei erikoiskohtelua

Armadillo kuvaa nuoria tanskalaismiehiä, jotka lähetettiin keväällä 2009 puolen vuoden sotilaskomennukselle Etelä-Afganistaniin, *Armadillon* tukikohtaan. Taliban-taistelijoiden asemat olivat vain alle kilometrin päässä asemapaikasta. Tanskalaiset toimivat alueella rauhanturvaajatehtävissä osana Naton johtamia ISAF-joukkoja.

Metz ja kuvaaja **Lars Skree** tekivät Afganistaniin neljä matkaa ja viettivät siellä yhteensä kolme ja puoli kuukautta. Mitään erikoiskohtelua elokuvamiehet eivät saaneet eivätkä pyytäneet. Tämä oli Metzille alusta

asti selvä valinta. »Muuten emme olisi ansainneet miesten luottamusta, ja elokuvasta olisi tullut ulkokohtainen.»

Ohjaaja ja kuvaaja ottivat osaa myös vaarallisille partioretkille, joilla he muodostivat oman »kahden miehen armeijansa». Mukanaan heillä oli aina kaksi käsivaraista kameraa sekä yksi tai kaksi kypäräkameraa. Tuoloksena oli hätkähdyttävää kuvamateriaalia.

Sotiminen on huumetta

Armadillon eniten kohua herättäneessä kohtauksessa tanskalaisotilaat surmaavat tulitaistelun päätteeksi kranaatin räjähdyksessä haavoittuneet viisi talibania.

Tapauksesta uutisoitiin Tanskassa tuoreeltaan, ja se aiheutti laajalti pahennusta. Kolmea tanskalaista vastaan on sittemmin nostettu asiasta syyte. Afganistanissa samoille

miehille myönnettiin tapahtuman johdosta kunniamerkit taistelussa osoitetusta urhoolisuudesta.

Paikan päällä tilanteen kokeneena Janus Metz muistuttaa olosuhteiden poikkeuksellisuudesta. »Ihmisellä on vahva itsesuojeluvaisto. Kun sinua ammutaan, yrität vain selvitä ehjin nahoin. Tuollaisessa tilanteessa ei ajatella ensimmäiseksi vihollisen hyvinvointia.» Kuvausten aikana Metzä kohti ammuttiin useita kertoja, mutta hän selvisi ilman fyysisiä vammoja.

Armadillossa ihmisen tappaminen näytetty äärikokemuksena, josta seuraa suoranaista riippuvuutta aiheuttava adrenaliinihumala. Erään tanskalaisotilaan mielestä koko Afganistanin-matka olisi hukka-reissu, jos ei saisi ampua ketään.

Rauhanturvaajien arkeen kuuluu Afganistanissa toki paljon muutakin kuin vauhtia ja vaarallisia tilanteita. Vapaa-ajalla harrasteetaan machojuttuja: nostellaan painoja, katsotaan pornoa ja pelataan sotaisia videopelejä.

Kysyttäessä sotilaiden taustoista Metz pohtii hetken vastaustaan. »No, he eivät lue **Dostojevskia** ja kuuntele klassista musiikkia.» Selviää, että valtaosalla miehistä on ammattikoulutusta, tai heiltä on jäänyt lukio kesken. Ohjaajan mukaan tilanne on tavallaan jatkettu vuosisataiselle perinnölle. »Tanskan armeijassa rivisotilaat ovat tyypillisesti olleet huonommin koulutettuja ja lähitöisin vähemmän varakkaista perheistä kuin upseerit.»

Miltei kaikki elokuvassa seuratut sotilaat ilmoittivat olevansa halukkaita palaamaan rauhanturvaajatehtäviin myös tulevaisuudessa.

Arkaluontoista materiaalia

Metz teki heti elokuvahankkeen alussa selväksi Tanskan armeijan edustajille, että tarkoituksena ei ole tehdä sen enempää armeijamyönteistä mainoselokuvaa kuin

Erään tanskalaisotilaan mielestä koko Afganistanin-matka olisi hukka-reissu, jos ei saisi ampua ketään.

sodanvastaista pamflettia. Ohjaajan mukaan elokuva kohtasi odotettua vähemmän suoranaisia sensuurivaatimuksia.

»Armeijan edustajat katsoivat kuvaamamme materiaalin, mutta he tekivät vain muutamia huomautuksia. Ne koskivat lähinnä aseteknisiä tietoja, jotka haluttiin pitää salassa.» Tämän lisäksi erään tukikohdassa vierailleen afgaanimiehen kasvot peitettiin jälkikäteen digitaalisesti hänen oman turvallisuutensa vuoksi. Epäsuoraa sensuuria esiintyi jonkin verran. »Emme yleensä päässeet kuvaamaan haavoittuneita tanskalaisotilaita tai tuhoutunutta sotatarpeistoaa», Metz kertoo.

Eräässä vaiheessa jotkin tahot armeijan piirissä uhkasivat jopa kuvausten keskeyttämisellä, mutta lopulta elokuva saatiin purkitettua ilman suurempia kahnauksia. »Ilmeisesti he ymmärsivät, että armeijan julkisuuskuvan kannalta olisi tuhoisampaa, jos elokuvan tekeminen olisi kielletty.»

Tanskassa *Armadillolla* on ollut kiistaton vaikutus yleiseen mielipiteeseen. Pian ensi-ilman jälkeen Afganistanin operaation kannatusluvut putosivat gallupeissa ensi kertaa alle viidenkymmenen prosenttiin. Metz arvioi, että elokuvan myötä sotaa vastustaneiden näkemykset ovat päässeet julkisuudessa aiempaa laajemmin esille.

Armadillo on muuttanut yleisemminkin tanskalaisten käsityksiä heidän rauhanturvaajiensa toimenkuvasta. Ohjaajan mukaan kokonaiskuva Tanskan roolista Afganistanissa on vasta vähitellen hahmottumassa valtaosalle kansasta. »Tähän asti tilanteesta on saatu ensikäden tietoa vain sotilailta. Heidän näkökulmansa on kuitenkin väkisin rajoitunut.»

Julma kierre

Metzin mielestä länsimaiset mediat eivät ole uutisoinnissaan kiinnittäneet riittävästi huomiota Afganistanin siviilien kohtaloon. Hän halusi elokuvallaan osaltaan paikata tätä epäkohtaa. Lukuisat afgaanit ovat sotatoimien seurauksena menettäneet läheisiään, jotkut koko maallisen omaisuutensa.

Kanssakäymistä tanskalaisotilaiden ja paikallisten välillä hankaloittavat molemminpuoliset ennakkoluulot. »Jos rauhanturvaajat eivät onnistu voittamaan sikäläisten asukkaiden luottamusta, tilanne on miltei toivoton», Metz pohtii. Hänen mukaansa tanskalaisotilaat eivät yleensä tunne riittävästi paikallisia

Armadillolla on ollut kiistaton vaikutus yleiseen mielipiteeseen.

tapoja. »Tämä johtaa helposti väärinkäsityksiin. Kaikki ikävät välikohtaukset ovat omiaan lisäämään talibanien kannatusta.»

Länsivaltojen harrastama »rauhaan paktottaminen» on osoittautunut jo useaan kertaan huonoksi strategiaksi maailman eri kriisipesäkkeissä. Niin myös Afganistanissa. Metz onkin kokemansa perusteella varsin pessimistinen maan tulevaisuuden suhteen. Hänen mielestään länsimaat ovat vähitellen ajautuneet Afganistanissa umpikujaan. Väkivallan kierre vaikuttaa loputtomalta.

Tanskalaisohjaaja ei halua spekuloida, miten ulkovaltojen tulisi toimia vakaampi- en olojen turvaamiseksi Afganistanissa. »Jätän nämä kysymykset mielihyvin poliitikkojen ratkaistavaksi. On kuitenkin selvää, että nykyinen tilanne on pidemmän päälle kestämätön.»

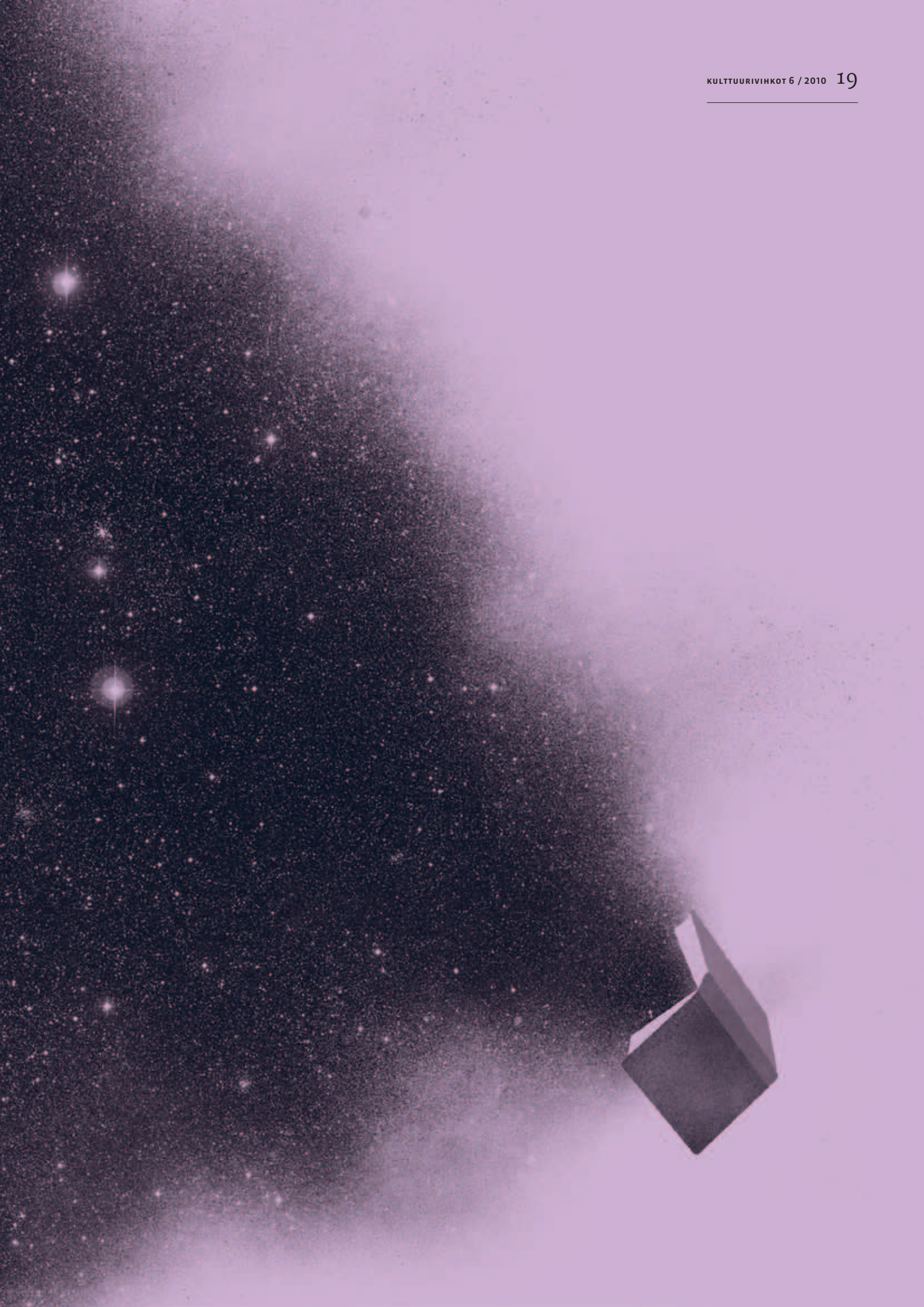
Vajaa kuukausi haastattelun jälkeen tanskalaiset poliitikot tekivät odotetun päätöksen Afganistaniin sijoitettujen rauhanturvajoukkojen vaiheittaisesta kotiuttamisesta. Tarkemmasta aikataulusta ei ole tosin vielä ilmoitettu. Metz elokuvan ja sitä seuranneen julkisen debatin vaikutus tehtyyn päätökseen ei liene aivan vähäinen. ▽

Armadillo-elokuvassa tanskalainen sotilas kohtaa kuoleman.

Lyhyt- proosa

- 20 NOVELLIEN SUOSIO
KULKEE SYKLEISSÄ
- 23 NOVELLI ON TOTUUDEN
KIRKAS VÄLÄHDYS
- 26 YLLÄTYSKÄÄNNE
NOVELLIKIRJAILIJAKSI
- 28 ESSEESSÄ ASIAT
SANOTAAN KIERTELEMÄTTÄ
- 30 TÄYDELLISEN LAUSEEN
METSÄSTYS
- 32 AFORISMI SOPII AIKA
HEIKOSTI VALEHTELUUN

NOVELLIEN SUOSIO KULKEE SYKLEISSÄ

Novelleja ja esseitä julkaistaan Suomessa paljon vähemmän kuin romaaneja, mutta niilläkin on kysyntää niin lukijoiden kuin kustantajien keskuudessa.

MIKÄ ON NOVELLIEN asema suomalaisessa kustannustoiminnassa ja lehtien kulttuurisivulla? Onko novellien suosion määrä muuttunut viime aikoina? Markkinoidaanko novelleja vähemmän kuin romaaneja? Kustannusalan edustajien, Helsingin Sanomien kirjallisuustoimittaja **Antti Majanderin** ja kirjailija **Tuula-Liina Variksen** vastausten perusteella novellien tilanne ei ole toivoton.

»Uskon, että romaaneja ja novelleja arvostetaan yhtä paljon. Novellia pidetään yleisesti vaativana kirjoittamisen lajina. Kaikille novellien kirjoittaminen ei sovi», Otavan kotimaisen kirjallisuuden kustannuspäällikkö **Jaana Koistinen** kertoo.

»Kaunokirjallisuus on yksilölaji, ja jokaisen kirjailijan ura on omanlainen. Esimerkiksi kirjailija **Juha Itkonen** julkaisi novelleja kolmen romaanin jälkeen, ja kokoelma

menestyi poikkeuksellisen hyvin. On vaikeaa arvioida, miten olisi käynyt, jos Itkonen olisi aloittanut novelleilla.»

Myös Atenan kustantaja **Ville Rauvola** korostaa novellin kirjoittamisen vaativuutta.

»Novellin lukemalla näkee nopeasti kirjoittajan lahjakkuuden. Toisaalta esikoisteoksen ollessa kyseessä romaani on parempi vaihtoehto julkisuuden saannin ja markkinoinnin kannalta.»

Lyhyys on haaste

Atenaan lähetetään vuosittain noin 300 kaunokirjallisuuden alan käsikirjoitusta. Tänä vuonna Atena on julkaissut yhden novellikokoelman, **Janne Salmisen Pientareilla on paljon raatoja**.

Valtaosa Atenaan lähetetyistä käsikirjoituksista on proosaa, koska Atena on ilmoit-

tanut, ettei julkaise runoja. Noin puolet käsikirjoituksista on novellikokoelmia ja puolet romaaneja. Jaana Koistisen mukaan Otavan tilanne on toisenlainen:

»Meille lähetetään vuodessa noin 1 000 käsikirjoitusta, joista novellikokoelmia on noin kymmenesosa. Novelleilla ei ole mitään kiintiötä, mutta niitä julkaistaan yleisesti melko vähän. Hyvät novellikokoelmat kuitenkin julkaistaan aina.»

Jaana Koistisen käsityksen mukaan suhtautuminen novelleihin on samantyyppistä pienissä ja suurissa kustantamoissa. Hän arvioi, että minkään kustantamon olisi vaikeaa erikoistua novellien julkaisemiseen.

»Romaanin suuriin lukijamääriin on saatanut vaikuttaa se, että Finlandia-palkinto myönnetään nykyään vain romaaneille. Toisaalta on muita palkintoja, joita annetaan

myös novellikokoelmille, kuten Runeberg-palkinto.»

Kaunokirjallisuuden voima on Jaana Koistisen mielestä sen ainutlaatuisuudessa. Jokainen novellisti kirjoittaa novelleja omalla tavallaan.

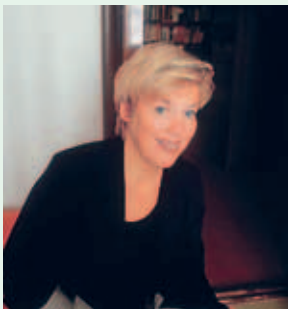
»Skaala on laaja. **Kjell Westö** siirtyi runoudesta proosaan novelleilla, jotka pitenevät piteneistään. **Petri Tamminen** taas debytoi muutamien lauseiden mittaisilla *Elämällä*. Tiukan mitan vaatimukset ovat toiset kuin laajemman kertomuksen.»

Sekä Jaana Koistinen että Ville Rauvola kuvailevat novellien suosion kulkemista sykleissä.

»Romaaneilla on aina vahva asema, mutta novellit ovat joinakin aikoina suositumpia kuin toisina. Esimerkiksi Petri Tamminen ja **Sari Malkamäen** esikoisteokset 1990-luvulla olivat novellikokoelmia, mutta juuri nyt ei ole meneillään novellien varsinainen muotikausi», Ville Rauvola selvittää.

Mainonnan kärki ei novelleissa

Ville Rauvolan mukaan novellien ja romaanien markkinoinnissa ei ole selkeää eroa, vaan teoksia markkinoidaan aina tapauskohtaisesti. Esikoiskirjailijoille on tärkeää saada medianäkyvyyttä, mutta eniten mainosrahaa käytetään vanhoihin kirjailijoihin. Myös Jaana Koistinen painottaa markkinoinnin yksilöllisyyttä:

Jaana Koistinen uskoo, että romaaneja ja novelleja arvostetaan yhtä paljon.

»Markkinointi ei ole koskaan demokraattista, koska eniten mainosrahaa käytetään suuren yleisön suosikkeihin.»

»Markkinointi ei ole koskaan demokraattista, koska eniten mainosrahaa käytetään suuren yleisön suosikkeihin. Mainonnan kärki ei voi olla novelleissa.»

Jaana Koistinen ei osaa sanoa, pitääkö hän itse enemmän romaaneista vai novelleista. Hän on ammattinsa vuoksi kaikkiruokainen kirjallisuuden suhteen ja pitää kaikenlaisesta proosasta.

»**Veijo Meri** on kirjailija, jonka novelleihin on aina ilo palata. Ensirakkauteni oli **J. D. Salingerin** *Yhdeksän kertomusta*. Tänä syksynä olen ylpeä **Eeva Rohaksen** hienosta esikoiskokoelmasta *Keltaiset tyypit*», Koistinen kertoo.

Ville Rauvola toivoisi, että novelleja kirjoitettaessa reviteltäisiin enemmän. Hän mainitsee yhdeksi suosikkikokoelmakseen unkarilaisen **István Örkényn** *Minuuttinovelletta*. Klassikoista hän pitää esimerkiksi **Anton Tšehovin** novelleista.

Romaanien lisäksi on kiinnostavaa tarkastella esseiden asemaa kustannusmaailmassa. Jaana Koistinen ja Ville Rauvola toteavat kumpikin esseistä, että niitä tarjotaan kustantamoihin vähän. Niitä myös julkaistaan vähän.

»Joskus on vaikeaa luokitella esseitä: ovatko ne kaunokirjallisuutta vai eivät? Atenalta ilmestyi vuonna 2005 **Kalle Haatasen** esseekokoelma *Pitkäveteisyyden filosofiaa*, ja se luokiteltiin lehdistössä tietokirjallisu-

deksi. Toisaalta Savukeidas-kustantamon julkaisemat **Antti Nylénin** esseekokoelmat määritellään kaunokirjallisuudeksi», Ville Rauvola sanoo.

Jaana Koistinen arvelee, että esseistillä on jo oltava jonkinlainen asema suomalaisessa kulttuurielämässä, ennen kuin esseekokoelma julkaistaan.

»Tietysti toivotan tästä huolimatta myös esseekokoelmien käsikirjoitukset tervetulleiksi Otavaan.»

Liksom käynnistä aallon 1980-luvulla

Helsingin Sanomien kirjallisuustoimittaja Antti Majanderin mukaan lehden lähtökohtana on se, että novelleja ja romaaneja kohdellaan samalla tavalla. Novellit ovat vähemmän esillä siksi, että niitä julkaistaankin vähemmän.

»Olen tosin huomannut, että monet kriitikot haluavat mieluummin arvosteltaviksi romaaneja kuin novellikokoelmia. Tietysti on poikkeuksia, kuten **Juha Seppälä**, jonka kokoelmille on kriitikoiden keskuudessa kysyntää.»

Novelleista ja novelleista ei myöskään kirjoiteta erilaisia juttuja kuin romaanikirjailijoista.

»Voi toki olla, että pitkistä ja yhtenäisistä romaanista on helpompaa kirjoittaa kiinnostava juttu kuin sirpalemaisesta novellikokoelmasta.»

TOMMI ANTONEN

»Novellin lukemalla näkee nopeasti kirjoittajan lahjakkuuden», sanoo Ville Rauvola.

Majander ei osaa sanoa, arvostavatko kulttuurisivujen lukijat romaaneja enemmän.

»Lukijoilta tulee kylläkin usein kysymyksiä siitä, että koska aiotte käsitellä sitä ja sitä romaania. Novellikokoelmien kohdalla näin tapahtuu harvoin.»

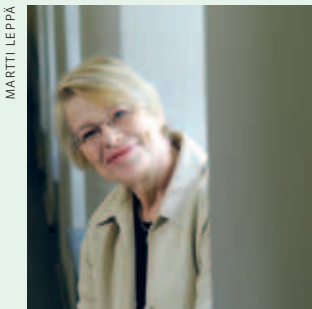
Majander puhuu samasta novellien suosion aaltoilevuudesta kuin Rauvola ja Koistinen. Nyt ei ole havaittavissa aaltoa, jollaisen **Rosa Lixsom** käynnisti 1980-luvun puolivälissä. Majander lukee itse enemmän romaaneja kuin novelleja, mutta lähinnä siksi, että niitä julkaistaan enemmän.

»On vaikeaa sanoa, kummista pidän itse enemmän. Molempia pyrin tietysti seuraamaan. Lempinovellistejani ovat muun muassa Juha Seppälä, Veijo Meri, **Raija Siekinen** ja **Pentti Haanpää**.»

Esseekokoelmiakin Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla käsitellään, mutta niitä julkaistaan vähän.

»Esseet myyvät yleensä kehnosti. Poikkeuksena on ollut muun muassa **Erno Paasilinna**, jolta on julkaistu esseekokoelmia säännöllisesti. Nyt yksi kustantamo, Savukeidas, on profiloitunut esseekokoelmien julkaisijaksi. Helsingin Sanomissakin on käsitelty niistä monia», Antti Majander selvittää.

Majander uskoo, että isotkin kustantamot voisivat julkaista enemmän esseitä.

Novellin kieli on tiheämpää kuin pitkän proosan, Tuula-Liina Varis määrittelee.

»Nykyään Suomessa julkaistavat esseet ovat mukavalla tavalla usein sekä polemiikkia että kaunokirjallisuutta.»

Novellin idea syntyy kuin oivallus

Kirjailija ja Suomen Kirjailijaliiton puheenjohtaja Tuula-Liina Varis kuvailee novellia haastavaksi ja kiehtovaksi kirjoittamisen muodoksi. Se sopii kirjoittajalle, joka hioo mielellään tekstiä monta kertaa ennen sen valmistumista.

»Novellin kieli on tiheämpää kuin pitkän proosan. Kirjailija **Matti Pulkkinen** sanoi kai ensimmäisenä, että romaani on kuin siika, se syö mitä tahansa. Minun mielestäni ei romaanikaan syö mitä tahansa, mutta novellin kanssa on oltava tarkkana: se ei syö mitään, mikä sen kuvioon ei sovi», Tuula-Liina Varis kuvailee.

Variksen mukaan Suomen Kirjailijaliiton jäseneksi pääsemiseen ei vaikuta se, ovatko julkaistut tekstit romaaneja vai novelleja. Olennaiset kriteerit ovat vähintään kaksi julkaistua teosta, jotka ovat lisäksi suomenkielisiä kaunokirjallisuutta.

»Prosaistit usein kirjoittavat sekä romaaneja että novelleja. Niin teen itsekini.»

Tuula-Liina Varis pitää sekä romaanien että novellien kirjoittamisesta, mutta novellin kirjoittamisessa on monia hyviä puolia. Novellissa kiehtovat sen vaikeus sekä herkkä ja tarkka ote, jota kirjoittaminen vaatii.

»Novellin idea syntyy kuin oivallus – ikään kuin täydellisenä kuviona – toisin kuin romaani, josta ei alkaessaan tiedä, mihin joutuu ja mihin päätyy.»

Varis ei ole huomannut eroa siinä, miten mediassa suhtaudutaan hänen lyhytproosaansa ja romaaneihinsa. Kriitikot ovat tosin mahdollisesti arvostaneet enemmän hänen novellejaan, mikä on vahvistanut hänen omaa uskoaan itseensä novellistina.

»Novellien arvostus kirjailijoiden, kriitikoiden ja yleensä kokeneiden lukijoiden keskuudessa on aina ollut niiden kaupallista menestystä parempi. Nyt arvostus tuntuu

»Monet kriitikot haluavat mieluummin arvosteltaviksi romaaneja kuin novellikokoelmia.»

olevan jopa nousussa. Toivottavasti myynti nousee mukana.»

Varis ei halua laittaa omia novelleitaan arvojärjestykseen, mutta joitakin suosikkeja omassa tuotannossa on: kaksi novellia *Toshiro Mifunen tiikeri* -kokoelmasta.

»Niminovelli tuntuu tärkeältä ehkä siksi, että tein siitä myöhemmin kuunnelman ja se alkoi uudella tavalla elää mielessäni. *Äiti väkevä* -novelli liittyy omaan kohtalooni ja kipeään menetykseen. Tunnen, että teksti on hyvin tosi, ja siksi se on minulle rakas.»

Tuula-Liina Variksella on useita lempinovelleja: **Maria Jotuni**, **Marja-Liisa Varti**, **Kerttu-Kaarina Suosalmi**, **Eeva Kilpi** sekä Raija Siekinen. Pentti Haanpääta Varis pitää ihmemiehenä, ja hän kunnioittaa suuresti myös Veijo Merta ja Juha Seppälää. Ulkomaisista novellisteista hän ihailee **Allice Munroa**.

»Kaikkien muiden kirjailijoiden yläpuolelle nousee Anton Tšehov. Hänen mielensä on avara, ajattelu selkeää ja kieli luonnollista ja pakotonta kuin hengitys.»

Varis uskoo, että aloitteleva kirjailija löytää novellin kirjoittamisen, jos on löytääkseen. Hänen mielestään novellimuoto voisi sopia-kin aloittelijalle:

»Jos romaanin kirjoittamista voi verrata omakotitalon rakentamiseen, kuten **Kari Hotakainen** on tehnyt, on hyvä kehittää itseään jonkin pienemmän rakennuksen parissa ennen kuin ryhtyy omakotitalon kokoiseen urakkaan.» ▸

Novelli on totuuden kirkas välähdys

Näytelmäkirjailija ja novellisti Pasi Lampela tunnetaan suomalaisen todellisuuden kuvaajana. Hän on myös lyhyen proosan puolestapuhuja.

TEATTERI JURKASSA OLI nyt syksyllä uuden näytelmäsi *Päätepytsäkin* kantaesitys. Kerro hieman uudesta näytelmästäsi.

Pasi Lampela: Työryhmä on loistava, näyttelijäntyo huippuluokkaa. *Päätepytsäkki* on hyvin emotionaalinen ja henkilökohtainen, vaikka ei olekaan mitään terapiaa. Kyse on siitä, mikä meitä riivaa suhteessa vastakkaiseen sukupuoleen ja toisaalta yhteiskuntaan ja elämään yleensä. Aviokriisi on hyvä tapa pohtia ja kuvata ihmisiä. Liikutaan haavoittuvilla alueilla. Se tarjoaa herkullisen näkökulman draamalle. Siinä päästään rooleihin, joita ihmiset joutuvat omaksumaan. Roolit voivat vääristää kaiken.

Näin päästään olennaisten kysymysten ääreen: kuka tai mikä minä olen, miten minusta tuli tällainen, haluanko olla tällainen, mitä

ylipäänsä haluan. Lopputuloksena on se, että kompromissien keskelle ei tarvitse jäädä. On kasvettava ulos. Romahduksen jälkeenkin voi vielä muuttua ja kasvaa, päästä eteenpäin. Voi olla, että vapautuminen jopa edellyttää romahdusta.

Päätepsäkki on kahdestoista näytelmäsi. Onko jotain muuttunut matkan varrella?

On ja ei. Toisaalta näytelmissäni on paljonkin vaihtelua, ennen kaikkea näkökulmissa ja miljöissä. Olen kirjoittanut huorista ja narkkareista, mutta myös Genevessä asuvista miljonääreistä. Skaala on tältä osin laaja. Toisaalta muodoltaan näytelmät ehkä muistuttavat toisiaan. Niissä on hyvin keskitetty muoto, rajattu ajan, paikan ja toiminnan yhteys. Myös teemoissa ja sisällöissä on jatkuvuutta. Yksi kestoteemani on selviytymiskamppailu, taistelu ennalta määrättyä kohtaloa vastaan.

Rajaamisen taidetta

Näytelmien lisäksi olet kirjoittanut tv-sarjaa Kylmäverisesti sinun sekä kaksi novellikokoelmaa. Millaista näiden eri lajien parissa työskentely on? Miten ne poikkeavat toisistaan ja mitä yhteneväisyyksiä niissä on?

Novelli ja draama ovat sukulaisia keskenään. Ne ovat rajaamisen ja keskittämisen taidetta. Niissä ei ole rakennetta tai pitkää tarinan kaarta, vaan lukija viedään rajatulle alueelle. Teatterissa täytyy keskittyä henkilöihin, usein yhteen perustilanteeseen, jonka kautta tarina kerrotaan. Siksi teatteri on kuningaslaji. Näytelmä on hyvin vaativa kirjoittamisen laji. Kuten liian usein näemme, tv- ja elokuvakäsikirjoittajat sortuvat siihen näennäiseen

Novelli ja draama ovat rajaamisen ja keskittämisen taidetta.

Janne Hyytiäinen (vas.) ja Erkki Saarela Pasi Lampelan näytelmässä Päätepsäkki.

vapauteen, joka heillä on näytelmäkirjailijoihin verrattuna, ja hukkaavat aiheensa.

Proosaa hallitsee kertoja, mutta myös siinä ratkaisevia ovat pinnan alla kulkevat jännitteet. Kirjoittaminen on draaman elämistä omassa lihassa ja hengessä, aiheiden ja kokemusten suodattamista tarinaksi, kuin psykoanalyysia.

Olet myös ohjaaja. Kuinka tämä »kaksisoisrooli» käsikirjoittajana ja ohjaajana teatterissa toimii?

On myytti että omien tekstien ohjaajat olisivat jotenkin sokeita teksteilleen. Olen tehnyt hyvinkin paljon ohjaajan työtä ja ohjannut myös muiden tekstejä, muun muassa David Mametia ja Lars Norenia. Se auttaa. Lisäksi otan aina ajallista etäisyyttä omaan tekstiin ja olen vuosi vuodelta kriittisempi tekstejäni kohtaan.

Omasta tekstistä löytyy teatterissa aina jostain odottamatonta. Näytelmä on aina luonteeltaan arvoituksellinen. Jokainen näyttelijä tuo mukaan jotain omaa ja koko työryhmä synnyttää oman maailmansa. Kirjailijalle tämä on ylellisyyttä, nähdä oman tekstinsä syntyvän näyttämöllä.

Tunnetko näytelmäkirjailijana ja novelistina, että perinteinen romaani hallitsee proosan kenttää?

Ilman muuta. Näyttää siltä että historialliset aiheet ja paljon sivuja riittää hyvän romaanin kriteeriksi. Näkemyksellä tai ihmiskuvalla tai niiden puutteella ei näytä olevan mitään merkitystä. Romaanilla on yleistä arvostusta ja myyntilistoja katsomalla keskeinen valta-asema. Se kertoo varmasti kustantamoiden panostamisesta ja yleisön mausta.

Näkykö pitkän proosan »valta-asema» jotenkin taidepolitiikassa, esimerkiksi rahoituksessa?

En osaa sanoa. Tietysti mietityttää se, että menestyskirjailija, joka tekee suuren tilin kirjamyynnillä, saa merkittäviä apurahoja. Toki apurahan saanti on myös jonkinlainen tunnustus, mutta pienilevikkisen kirjallisuuden tekijän näkökulmasta tilanne on erikoinen. Suurempi kysymys on kuitenkin se, mitä taide on nykyään, mikä on taiteen tehtävä. Tuntuu että se on pahemman keran hukassa. Taiteilijat ja yleisemmin koko tämä kulttuurisirkus tässä ympärillä ovat eh-

dollistuneet, sisäistäneet ajan hengen. Yleinen huoruus, tuotteistuminen ja populismi rehottavat.

Mikä on draamakirjallisuuden tila taiteen kentällä tällä hetkellä Suomessa?

2000-luvulla on nähty kotimaisen näytelmän buumi. Olen kiitollinen, että olen voinut toimia näytelmäkirjailijana tällaisena aikana. Olen päässyt myös vaikuttamaan asioihin Teatteri Jurkan taiteellisessa johdossa. Olemme tilanneet ja tuottaneet monta merkittävää nykynäytelmää.

Ennen draaman kirjoittaminen oli sivutoimi muun kirjoittamisen ohella. Nykyään näkee jo päätoimisiakin näytelmäkirjailijoita. Viimeaikaista näytelmäkirjallisuutta katsoamalla saa aika kattavan Suomi-kuvan.

Jos ajattelee miten hieno perintö meillä on cantheineen ja jotuneineen, voidaan puhua jonkinlaisesta renessanssista. Sodan jälkeen moderni draama ei päässyt kehittymään. Silloin vallitsi ohjaaja- ja klassikkokeskeinen teatterikulttuuri. Nyt ohjaajakeskeinen teatteri on kriisissä. Ohjaajilla olisi haastetta lanseerata uutta näyttämökieltä ja repäistä itsensä irti karvalakkiteatterista.

Mitkä ovat novellin ja draaman vahvuudet suhteessa romaaniin? Jos sinun täytyisi pitää puolustuspuhe draamakirjallisuuden ja novellien puolesta, mitä sanoisit?

Pasi Lampela on kirjoittanut huorista, narkkareista ja Genevessä asuvista miljonääreistä.

Yleinen huoruus, tuotteistuminen ja populismi rehottavat.

Novelleissa tai näytelmissä ei voi hukuttaa sisällön puutetta satojen sivujen jaaritteluun, tapahtumien kasaamiseen peräkkäin ja loputtomaan henkilögalleriaan.

On tiedettävä mitä on tekemässä ja tehtävä se. Totuus välähtää kirkkaana ja katoaa sitten, löytyäkseen taas uudestaan. Kaipaen todella paljon menneiden vuosikymmenten taideproosaa, substanssia **Salaman ja Rintalan** ja kumppaneiden malliin.

Mutta en tiedä onko tällainen vastakkainasettelu lopulta kovinkaan hedelmällistä.

Enemmän kuin lajeista kysymys on siitä että markkinahenki ja -ajattelu määrittää taidetta liikaa. Puolustuspuheena sanoisin mielummin, että taiteen tulisi perustua riippumattomaan ajatteluun. Taiteen täytyisi haastaa aikansa, ihmiset ja itsensä. Taide, joka tehdään näillä motiiveilla, on jatkuvasti uhattuna. Teatterikin joutuu taistelemaan omaa luonnettaan vastaan. Tulostavasti kiristäminen johtaa peruukkiteatteriin ja jatkuvasti häpeämättömämpään populismiin.

Tyhjyys roolien takana

Onko teoksissasi jotain erityistä yhteiskunnallista tai inhimillistä sanomaa? Vai pyritkö olemaan »tarkkailija»?

En pyri markkinoimaan mitään oppeja tai opetuksia. Mielestäni taiteilija ei voi olla poliittisesti sitoutunut, minä en ainakaan voi olla. Olen aikani lapsi hyvässä ja pahassa, siis individualisti. En tunne vetoa ryhmään ja liikkeisiin. Olen kuitenkin aina ollut kiinnostunut anarkismista. Siinä viehättää ajatus siitä, että ihminen voisi olla hyvä ja toimia hyvän tahdon ja järjen mukaan ja yh-

teiskunta voitaisiin organisoida ilman esivaltaa ja jumalaa. Kaunis ajatus, mutta siihen on vaikea uskoa. Historia näyttää, että ihmiset eivät toimii niin. Näyttäisi siltä, että vahvat voittavat, siihen perustuu politiikka sekä markkinatalous.

Se mihin joka tapauksessa voi vaikuttaa, on oma elämä. Sitä kautta voi muuttaa asioita. Sen jälkeen voi sanoa: olen itse tehnyt sen minkä voin. Itselläni on sellainen tausta, että olen nuorena pudonnut pahasti sosiaalisesta kerkasta, elämäni uhkasi mennä hukkaan. Onnistun kääntämään tilanteen voitoksi kirjoittamisen avulla. Sieltä tulee minulle tärkeä teema yksilön selviytymiskamppailusta ulkoisten ja sisäisten paineiden keskellä.

Yleisesti ottaen voisi sanoa, että tarkastelet teoksissasi yhteiskunnan murrosten vaikutuksia ihmisten elämään sekä yksilöiden tekojen odottamattomia seurauksia. Minkälainen ihmiskuva teoksissasi on?

Teoksissani on ehdottomasti aktiivinen ihmiskuva. En kuvaa lamaantunutta vieraantuneisuutta vaan aktiivista pyrkimystä kohti totuutta. Henkilöni ovat ehkä keskimääräistä älyllisempiä, ja myös seksuaalisuus on keskeistä. Eros ja Tahanatos. Olen elänyt nuoruuteni 80–90-luvun yhteiskunnallisten muutosten keskellä. Se on tietenkin siirtynyt teoksiini.

Teoksissani jumalattomaan universumiin eksyneet ihmiset etsivät yhteyttä itseensä ja toisiinsa, yrittävät ymmärtää niitä sisäisiä ja ulkoisia voimia, joiden armoilla he elävät. **Dostojevskista** on joku joskus todennut, että hänen henkilönsä muodostuvat tarpeesta selittää itseä ja elämää. Hämmästyttävä hetki syntyy siitä, kun ihminen kohtaa tyhjyyden kaikkien selitysten takana. Kiinnostavaa on, kun ihminen murtautuu ulos rooleistaan ja päätyy kuilun partaalle. Ja kun ihminen selviää siitä, turvautumatta Jumalaan tai väkivaltaan, se on voimakas kokemus. Minun pyrkimykseni on kirjoittaa näistä kokemuksista. ▴

Yllätyskäänne novellikirjailijaksi

Eeva Rohas lähetti kustantamoon romaanikäsikirjoituksen, mutta kustannustoimittaja ehdottikin lupaavalle kirjoittajalle novellikokoelman tekemistä. Rohas kirjoitti ensimmäiset novellinsa, ja esikoiskokoelma Keltaiset tyypit ilmestyy tänä syksynä.

Eeva Rohas, 28, sai kaksi vuotta sitten kuulla sen, mitä niin moni kirjoittaja janoaa: Ota-va kiinnostui hänen romaanikäsikirjoituksestaan. Kustannustoimittaja kuitenkin näki romaanin episodirakenteessa useamman novellin ainekset. Rohas oli valmis tarttumaan haasteeseen ja kirjoittamaan novelleja. »Romaanikäsikirjoituksessani oli useita eri kertoja. Kustannustoimittajan mielestä teksti toimisi paremmin itsenäisinä novelleina kuin yhteen punottuna romaanina», Rohas kertoo Kulttuurivihkoille helsinkiläisessä kahvilassa. Rohas aloitti novellikokoelman kirjoittamisen syksyllä 2009. Loppujen lopuksi suurin osa tekstistä on täysin uutta. »Novellien kirjoittaminen oli luontevaa, vaikka aikaisemmin se oli vähiten omaksi kokemani juttu. Aikaisemmin olin kirjoittanut runoja ja pitkää proosaa. Kaikki nämä tekstilajit ovat kuitenkin maailman tutkimista, vain eri keinoin.»

Kirjoittamisen opettajasta tuli kirjailija

Monipuolinen Eeva Rohas kirjoittaa niin lyriikkaa, draamaa, tieteellistä tekstiä kuin pitkää ja lyhyttä proosaa.

»Koen itseni prosaistiksi, vaikka runot ovat olleet minulle aina tärkeitä. Niitä syntyy yhä säännöllisin väliajoin. Pidän tiivi- ydestä ja tilasta – runoissa ja muutenkin.» Rohas ei ole tullut kirjailijaksi pystymetsäs- tä, vaan on tyypillinen nykyajan koulutettu esikoiskirjailija. Hän on opiskellut kirjal- lista ilmaisua Kallion lukiossa, lukuvuo- den ajan sanataiteita Oriveden Opistolla sekä valmistunut viisi vuotta sitten Jyväsky- län yliopiston kirjoittamisen maisteriohjel- masta. Rohas toimii luovan kirjoittamisen ohjaajana KVS Instituutissa, ja on aiemmin työskennellyt muun muassa prosessikirjoit- tamisen opettajana Jyväskylän ammattikor- keakoulussa.

Helsingissä varttunut nuori nainen asuu nykyisin Jyväskylässä aviomiehensä ja poi- kavauvansa kanssa.

Taiteen kentällä myös teatteri on lähellä Rohaksen sydäntä. Hän on näytellyt vuodesta 2002 lähtien Jyväskylän ylioppilasteatteris- sa. Hän on myös kirjoittanut näytelmiä. Ro- haksen näytelmä *Boxing* palkittiin parhaana kantaesitystekstinä ylioppilasteatterifestivaalilla 2009.

Tämän hetkisen väitöskirjan kirjoittami- sen ohella aikaansaava nuori nainen on eh- tintynyt myös kypsyttellä kaunokirjallisia haa- veitaan.

Lyhyt muoto, nopea tempo

Novellien kirjoittamisen myötä Rohas on al- kanut myös lukea niitä enemmän. Viimek- si hän luki **Juha Itkosen** novellikokoelman *Huolimattomia unelmia*. Aikoinaan häneen teki vaikutuksen **Raymond Carverin** no- vellikokoelma *Mistä puhumme kun puhum- me rakkaudesta*.

»Olen ajatuksissani nopeatempoinen, ja siinä mielessä novelli on minulle sopiva tekstilaji. Jos olisin itse jokin tekstityyppi, niin olisin varmaan novelli», Rohas nauraa.

Hänen novellinsa ovat psykologisia, eivät niinkään juonivetoisia.

Rohas kokee, että lukijalle samoin kuin kirjoittajalle novellikokoelmassa haastavaa on se, että jokaisessa tekstissä on uudet hen- kilöhahmot ja uusi »pointti».

Aikaisemmin paljon runoja kirjoitta- nut Rohas pohtii, että novellikokoelmassa toteutuu tavallaan sama idea kuin runo-

Eeva Rohas ei katso maailmaa sormien läpi.

»Jos olisin itse jokin tekstityyppi, niin olisin varmaan novelli.»

kokoelmassa. »Tyhjä tila kahden novellin välissä on assosiaatiotila ja yksittäiset novellit ovat ikään kuin säkeitä. Kokoelmani viimeinen novelli 'Kaikki mitä tarvitsen' on siten 'runoni' viimeinen säe.»

Alastomuutta ja väkivaltaa

Muisto alkuperäisestä romaanista näkyy siinä, että osa novelleista on pitkiä. Muutamasta olisi Rohaksen mukaan voinut kasvaa jopa pienoisromaaneja. Novelleissa on kehitelty alkuperäisen romaanin teemoja.

»Olin jo sulatellut ja rakennellut aineksia kauan, joten kokoelma oli helppo ja nopea kirjoittaa.»

Eettiset ongelmat kiinnostavat Rohasta. Rankat aiheet luovat vahvan kontrastin siiron ja hillityn näköiseen nuoreen naiseen.

Hän kertoo ajatelleensa vielä joitain vuosia sitten, että relativismi tarjoaa ainoan älyllisen asennoitumistavan eettisissä kysymyksissä. Nyt hän ymmärtää, ettei relativistiseen ajatteluun voi ainakaan ehdottomasti uskoa. Sehän olisi jo lähtökohdissaan mahdoton paradoksi.

Novellikokoelmassaan hän tarkastelee alastomaksi tulemistä kolmella eri tavalla.

Alastomuus on novelleissa niin konkreettista kuin metaforista.

»Ensimmäisessä osassa alastomuus on toisen riisumaksi tulemistä, pakotettua. Toisessa osassa se saa merkityksen lupana tulla paljaaksi, sellaiseksi kuin on, rakastavan katseen alla. Viimeisessä osassa alastomuus on puolestaan moraalista: hahmot joutuvat kasvokkain omien todellisten motiivien kanssa.»

Toinen teema novelleissa on väkivalta: »kuultuna, koettuna ja keksittynä». Rohasta kiinnostaa uhrin ja tekijän välinen suhde, joka on harvoin mustavalkoinen. »Sanat tuottavat maailmaan loputtoman määrän erilaisia harmaan sävyjä ja sanojen avulla myös pyritään uskomaan tai saamaan toinen uskomaan näiden luotujen sävyjen alkuperäisyyteen. Piilotetun tai mitätöidyn väkivallan uhrin saattaa olla vaikea eheytyä, kun kokemus ja sille ulkopuolelta annetut merkitykset eivät kohtaa.»

Rohas toteaa, että aika näyttää, jatkaako hän novellien parissa. ▴

Arvio Eeva Rohaksen Keltaisista tyypeistä sivulla 46.

ESSEESSÄ ASIAT SANOTAAN KIERTELEMÄTTÄ

Kirjailija Antti Nylénin tavoitteita esseetä kirjoittaessa ovat itsetutkiskelu, taidekokemusten välittäminen ja ajattelemaan innostaminen.

YKSI SYKSYN ODOTETUISTA uutuuskirjoista on **Antti Nylénin** toinen esseekokoelma *Halun ja epäluulon esseet*. Savukeitaan kustantamassa kirjassa Nylén kirjoittaa muun muassa saksalaisesta laulajattaresta **Nicosta**, ranskalaisesta elokuvaohjaajasta **Robert Bressonista**, Idols-tähti **Anna Abreusta** sekä uskonnosta ja uskonnottomuudesta. Tekstien nimittäminen esseiksi on Nylénin mukaan kannanotto.

»Kannanotto on myös alaotsikko 'Proosaa' kirjan alussa. Esse on oma kirjallinen taide- muotonsa, eikä teksteissäni ole kyse esimerkiksi filosofiasta, tutkimuksesta tai fiktiosta», kirjailija kertoo.

Nylénille esse on luontevin tapa ilmaista ajatuksia. Hän ei halua verhota käsittelemään asioita fiktiivisen tarinan muotoon, vaan sanoa ne suoraan.

»Tekee mieli sanoa, että asiat ovat niin tai näin. Olen kyllä joskus hyvin kauan sitten kirjoittanut runoja», Nylén sanoo.

Esseen kirjoittamisessa on Nylénin mukaan palkitsevinta se, että saa tietää, mitä itse ajattelee jostakin asiasta. Hän haluaa selvittää esimerkiksi, miksi jotkut taideteokset ovat hänestä suunnattoman kiehtovia.

»Esseeni ovat itsetutkiskelua, mutta vaarana on aina, että tekstistä tuleekin itsekkeistä jorinaa. Silloin tekstiä on tutkittava ja mietittävä, pitäisikö joitakin kohtia poistaa. Minulla on paljon pois jätettyjä tekstipätkiä tallennettuina, mutta vielä en ole tarvinnut

niitä tai edes lukenut niitä uudestaan», Antti Nylén naurahtaa.

Hän lisää, että tekstin karsiminen on tietysti itsestäänselvyys kirjoittajalle, jolla on taiteellisia päämääriä. Uudessa teoksessaan hän kirjoittaa, että tuttua *kill your darlings* -ohjetta parempi neuvo kirjoittajalle on *kill your aberrations*. Teksteistä ei pidä karsia itselle tärkeitä kohtia vaan pikemminkin »haurahduksia».

Tekstille löydettävä oikea paikka

Nylén kertoo, että muut tekstit ovat olennaisia hänen kirjoittamisensa kannalta.

»Ammennan paljon muista teksteistä ja omista taidekokemuksistani. Esimerkiksi kirjoittaessani esseetä Nicosta pyrin lukemaan kaiken, mitä hänestä on kirjoitettu. Tällaisissa asioissa voi ja pitääkin tavoitella täydellisyyttä, mutta sitä ei varmaan voi saavuttaa.»

Nylén käyttää esseiden kirjoittamiseen vaihtelevia aikoja, mutta joidenkin aiheiden käsittelyyn kuluu parikin vuotta. Hän toteaa uuden kokoelmansa esseistä, että monet niistä oli helppo kirjoittaa, mutta ne olivat muulla tavalla vaikeita. Jokaisen tekstin kohdalla oli pohdittava, oliko se oikeassa paikassa ja miksi se oli kirjoitettu.

»Tällä tavalla vaikea kirjoitus oli erityisesti esse Anna Abreusta. Hän on kaunis tyttö, joka tekee levyjä ja on julkisuudessa. Huomasin, ettei kukaan sanonut aiheesta mitään mielenkiintoista; laulajattarelta vain kysyt-

»Yritin kirjoittaa perinteisiä lehtijuttuja, mutta siitä ei oikein tullut mitään.»

tiin, mitä tämä aikoo tehdä kesällä. Siksi kirjoitin esseen Abreusta.»

»Kauniit silmät» -esseessä Nylén käsittelee muun muassa Abreun uran alkua Idols-tuomariston edessä. Hän pohtii myös tähden suosion syitä ja paljastaa, että Abreu on hänestä »kaunis ja ihana».

Nylén ei tiedä, onko Abreu lukenut häneistä kirjoitettua esseetä.

»Toivottavasti hän ei ainakaan loukkaannu siitä. Luultavasti Anna on kuitenkin tietoinen asemastaan. Hän on haluttu olento, eikä hänen sitä ollakseen tarvitse kuin olla. Laulajattaren työ on toki vaativaa performansseineen, mutta taiteilija – missään vakavassa mielessä – hän ei mielestäni ole.»

Pohdinnan jälkeen Nylén päätti, että esseellä on tarkoituksensa ja se on osa uutuuskirjaa. Näin tapahtuu usein: löytyy paikka, johon jokin tietty teksti sopii.

Esseessä kiehtoo monologisuus

Nylén päätyi alun perin kirjoittamaan esseitä työskentelemällä *Nuori Voima* -lehden avustajana.

Antti Nylénille esseet ovat luontevin tapa ilmaista itseään.

»Sitä ennen olin yksi kolmesta päätoimittajasta *Etsijässä*, joka on vanha kristillinen kulttuurilehti. Yritin kirjoittaa perinteisiä lehti-juttuja, mutta siitä ei oikein tullut mitään.»

Nylénin mielestä esseet ovat jääneet Suomessa vähäiselle huomiolle. Hänen esseensä ovat kuitenkin saaneet mediassa huomiota kiitettävästi.

»**Pentti Linkolan** tilanne on sen sijaan outo: hänen kohdallaan arvioidaan usein hänen julkista persoonaansa tai mielipiteitään tekstien sijaan. Hän kirjoittaa mainiota esseeproosaa, jossa on melankolinen sävy», Nylén kuvailee yhtä lempiesseisteistään.

Hän sanoo arvostavansa myös englantilaista **G. K. Chestertonia**, jonka tuotantoa hän alkoi lukea uuden kirjansa kirjoittamisen aikana. Hän pitääkin Chestertonia kirjansa »kummisetänä».

Esseissä kaunokirjallisena lajina yhdistyvät Nylénin mukaan vapaa journalismi, moraalinen pohdinta sekä tietynlainen monologisuus.

»Olen kiinnostunut myös draaman kirjoittamisesta. Itse asiassa kirjoitinkin kirjojeni välissä monologin suomenruotsalaiselle Teater 90:lle. Koko esitys oli kaksikielinen, ja sen aiheena oli hyvyys», Antti Nylén kertoo.

Ensimmäinen kirja hyökkäys, toinen puolustus

Nylén vakuuttaa, että hänen esseissään kaikki ajatukset ovat hänen omiaan. Ero ajatteluun on vain se, että esseet ovat tarkkaan muotoiltuja, kun taas ajatukset harhailevat missä milloinkin.

»Tavoitteenani ei ole vaikuttaa esseilläni ihmisten toimintaan, vaan pikemminkin innostaa heitä ajattelemaan omia asenteitaan. Olen saanut sellaista palautetta, että 'tykkäsin, mutta en ollut samaa mieltä'. Se on mielestäni merkki siitä, että esseiden muoto on onnistunut», Nylén sanoo.

Hän on kuullut myös ihmisistä, jotka ovat ryhtyneet kasvissyöjiksi luettuaan hänen tekstejään. Se on hänestä »mahtavinta, mitä voi kuvitella saavuttavansa», vaikka hän ei ole varsinaisesti pyrkinyt siihen.

Nylénin esikoisteos oli vuonna 2007 julkaistu *Vihan ja katkeruuden esseet*. Ensimmäisen ja toisen kirjan selkeitä eroavaisuuksia on vaikea nimetä. Eroja kuitenkin on.

»Ensimmäisessä vain sivusin esseissäni uskontoaihetta, kun taas yksi toisen kirjan pääteemoista on uskonto. Voisi myös ajatella, että ensimmäinen kirjani oli hyökkäys ja toinen puolustus, apologia. Kai niissä on siis jonkinlainen sävyero», Antti Nylén sanoo.

Tällä hetkellä Nylénillä on meneillään suomennostyö: **Charles Baudelairen** *Pahan kukkia*. Hän on aiemminkin suomentanut Baudelairea sekä muun muassa **Gustave Flaubertin** ja **Colin MacInnesin** tuotantoa. Esseisti ei juuri tee eroa suomentamisen ja oman kirjoittamisen välillä.

»En ole ammattisuomentaja, ja ehkä siksi koen suomentamisen samanlaisena kirjoittamisena kuin muunkin. Baudelairen suomennos on todella vaikea tehtävä – en tiedä, mihin työni kanssa oikein joudun», Nylén päivittelee.

Saanemme kuitenkin nauttia hänen suomennoksistaan ja ajattelemaan innoittavista teksteistään jatkossakin. ▴

Aforismilla menee nykyään hyvin.

TÄYDELLISEN

Yhteistyö muiden taiteenlajien kanssa on

LAUSEEN

aktiivista ja kokeellisia aforismikokoelmia

METSÄSTYS

on alkanut ilmestyä.

ISTUN ALAS, AVAAN kirjastosta lainaamani aforismiantologian ja alan silmällä läpi sen rivejä. Tovin päästä mielessäni pyöri erilaisen väittämien sekamelska. Miten aforismeja tulisi lukea?

»Pienissä erissä, nauttien», vastaa Suomen aforismiyhdistyksen puheenjohtaja **Sami Feiring**.

Feiring on todellinen aforismin monityöläinen. Kirjoittamisen lisäksi hän opettaa aforismia, toimii erilaisissa raadeissa ja toisten aforistien ateljeekriitikkona. Aforismi nappasi Feiringin mukaansa jo lukioiässä. »Hyvät kiteytykset viehättivät. Jossain vaiheessa ajattelin, että tällaisia lauseitahan voisi kirjoittaa itsekin.»

Feiringin mukaan aforismi on »ajatuksellisesti painokas sekä tiiviisti ja tyylikkäästi muotoiltu virke tai niiden kokonaisuus». Kyseessä on siis lyhyesti kirjoittamisen taide. Lajina aforismi asettuu isoveljiensä katveisiin. Siinä on vähän runoa, vähän proosaa. Myös filosofit ovat usein tiivistäneet ajatteluaan aforismien muotoon.

Aforismi on lajina verrattain nuori. Suomenkielisiä aforismikokoelmia alettiin julkaista vasta 1900-luvulla. Pelkästään aforismin keskittyviä kirjailijoita on edelleen vähän. Yleensä aforistit kirjoittavat myös runoja, joskus myös proosaa.

Tänä päivänä aforismilla menee Feiringin mukaan hyvin.

»Aforismikokoelmia julkaistaan Suomessa nyt 2000-luvulla enemmän kuin koskaan aiemmin. Myös julkaistavan aforismin kirjo on laaja: perinteisestä aforismista perinteitä uudistavaan, teemoja laidasta laitaan. Aforismiharrastus on vilkasta, ja aforismia näkee aiempaa enemmän mediassa ja muualla», Feiring kertoo.

Myös kansainvälisesti tapahtuu. Maailman aforismijärjestö World Aphorism Organization perustettiin vuonna 2008. Kokoelmat eivät myyntilistojen kärjessä viihdy, mutta toiminta aforismin ympärillä on aktiivista.

»On yleisötilaisuuksia, kursseja, kampanjoita ja paljon muuta. Yhteistyötä on muun

muussa kalliografien ja teatterintekijöiden kanssa. Suomen aforismiyhdistys on tänä vuonna aloittanut paikallistoiminnan muutamilla paikkakunnilla. Ensi vuonna yhdistys alkaa julkaista kirjoja. Suomalaisen aforismin käännösprojekti on saatettu alulle. Näinä vain esimerkkeinä.»

Epävarmuuden äärellä

Runouden parissa kokeellisuus on jo pidemmän aikaa ollut painokas perinteisten muotojen ja kirjoitustapojen haastaja. Hyvin verkostoituneet runoilijat ovat pitäneet huolen siitä, että lajin sisäisiä uudistuksia ei ohiteta pelkällä olankohautuksella. Nyt kokeellisuus on nostamassa varovasti päätään myös aforismin puolella.

»Kokeellista aforismia kirjoittaa muun muassa **Timo Salo**, jolta on ilmestynyt kokoelma *Epätietokirja*, ja toinen on tulossa vielä tämän vuoden puolella. Ulkomailla on julkaistu jopa absurdia aforistiikkaa», Feiring toteaa.

Leevi Lehdon ntamo-kustantamon julkaisema *Epätietokirja* sijoittuu jonnekin runon ja aforismin välimaastoon. Aforismeille tyypillisten itsevarmojen väittämien sijaan Salon kirjasta löytyy epävarmuuden tunnustuksia. Lisäksi kielen materiaalisuus ja äänteellinen kaltaisuus ohjaavat aforismeissa merkitysten muodostumista totuttua enemmän.

Salon lisäksi kokeellista aforismia on kirjoittanut muun muassa **Tiina Lehikoinen**, jonka teos *Sitruunalumilyhtyjä* (ntamo) voitti Vuoden aforismikirja -palkinnon vuonna 2008. Teoksen näkökulma on feministinen, sävy leikillinen ja ironinen:

»Momentaanisuus, kohdunkaula, ei se siitä miksikään muutu. Oleminen. Ja sen sietäminen, että aina on toisaalla tästä. Toisuus tässä.»

Toisaalta kokeellisuus on aina myös kirjoittamista perinnettä vasten. Esimerkiksi Lehikoinen on maininnut esikuvikseen **Paavo Haavikon** ja **Mirkka Rekolan**. Myös Feiring hakee innoitusta klassikoiden parista.

»Lempiaforisteihini kuuluvat muun muassa **Markku Envall**, Haavikko, **Samuli Paronen**, Rekola ja **Panu Oikotie**. Uusista tekijöistä odotan muun muassa **Virpi Alasen** ja **Hannu Hirvosen** esikoiskokoelmia.»

Ylöskirjattuja välähdyksiä

Jos aforismeja tulisi lukea hitaasti ja nautiskellen, niin miten ne sitten syntyvät?

»Yleisin synty tapa on välähdyksenomaisen. Jostain tulee idea, jonka kirjaan muistiin. Aforismi voi olla heti valmis, mutta useimmin sitä kuitenkin myöhemmin vielä muokkaa. Ideat syntyvät missä tahansa: lukiessa, kävellessä, raitiovaunussa. Yksittäisiä aforismeja muokkaan suuremmiksi kokonaisuksiksi – sikermiksi, aforismisarjoiksi, kokoelmaksi», Feiring kertoo.

Aforismikokoelmia julkaistaan Suomessa nyt 2000-luvulla enemmän kuin koskaan aiemmin.

Feiringin esikoiskokoelma on loppusilausta vaille valmis. Aforismissa häntä kiehtoo erityisesti täydellisen lauseen metsästys – niin kirjoittajana kuin lukijanakin.

»Eihän sitä koskaan kiinni saa, mutta jos edes vilaukselta näkisi.»

Parhaimmillaan aforismi voi Feiringin mielestä saada lukijassa aikaan samanlaisen »älyn ja tunteen myllerryksen» kuin muikin hyvä kirjallisuus. Laji on kuitenkin poikkeuksellisen vaativa, sillä lyhyiden vuoksi ajatuksellinen ja kielellinen kankeus tulee armoita esille. Onnistumisia on silti lukuisia.

»Minulla on satoja lempiaforismeja. Jos yksi pitäisi valita edustamaan, se voisi olla tämä **Anne Hännisen** aforismi: 'Me särjetyt, me viiltävät.'»

AFORISMI SOPII AIKA HEIKOSTI VALEHTELUUN

Eero Suvilehto määrittelee aforismin kielen ja mielen mikroskoopiksi.

EERO SUVILEHTO ON kirjoittanut niin puutteellisia aforismikokoelmia, että niitä – ja tekijän muutakin tuotantoa – on käännetty jo kahdeksalle kielelle. Melkein yhtä monesta kielestä Suvilehto on itsekin kaikenlaisia tekstejä suomentanut ja tulkannut. Hän on työskennellyt Oulun yliopiston ohella eri puolilla maailmaa vierailevana tutkijana: ainakin Sofia, Reykjavik ja Wien ovat tuttuja paikkoja monipuoliselle maailmankirjallisuuden tuntijalle. Viimeisin kokoelma *Maailmanpyörää polkiessa* valmistui Suvilehdon työskennellessä Wienin yliopistossa 2009.

Kun kysyn aforismitaiteen paikasta kirjallisuuden kentältä, **Suvilehto** mietiskelee sanan ja lyhyen lauseen voimaa esimerkiksi totalitarismissa.

»Minusta aforismi on eräänlainen kielen ja mielen mikroskooppi. Joka tapauksessa se on varsin läpinäkyvä laji – myös kirjoittajansa suhteen. Maneerit ja esikuvat näkyvät helpos-

ti. Luulen että laji sopii aika heikosti valehteluun. Saksalainen kollega sanoi kerran, että **Hitlerin** valtakaudella oli hallitsevaa ideologiaa kannattavia kirjailijoita, joiden aforistinen tuotanto ei kuitenkaan taipunut uskottavasti ajan henkeen. Aforistiikka ja sen suulliset sukulaiset näyttävät kukkivan juuri rajoitetun sananvapauden oloissa. Esimerkkejä löytyy idästä ja lännestä erilaisten totalitarismien kausilta. Ahtaissa oloissa kieli ja ajatus alkavat luikerrella pienistäkin rakosista ja kehittävät hienostuneita puolustusmekanismeja – vähän kuin itämaiset aseettomat kamppailulajit.»

Lars Huldén innostaa

Omaa tuotantoaan ja tyyliään Suvilehto ei halua pahemmin raamittaa:

»Moni kirjailija on tavallaan pyrkinyt luomaan oman lajinsa. **Haanpäällä** on jutut, **Aholla** lastut ja **Laxness** nimesi jonkun kirjansa esseeromaaniksi. **Toivo Laakso** on

sanonut pikku tekstejensä riipaisuiksi. Itsekään en haluaisi leimata tekstejäni puhtaasti johonkin kanonisoituun lajityyppiin, vaan kurkkia yli laitojen. Sitä kai taiteen tekeminen lienee yleisestikin.» Eero Suvilehto on ollut mukana monissa isoissakin käännösoikeuksissa, mutta sanoo vaatimattomasti työskennelleensä »pikemminkin apumiehenä». Ja toimineensa »vain» suomen kielen edustajana eri yliopistoissa.

»Olen kääntänyt kyllä melko paljon ja monista kielistä, mutta käännökset ovat olleet pieniä. Nyt olen innostunut **Lars Huldénin** viimeisimmästä runoteoksesta *Kajaneborg 1636*. Hienovireinen teos käsittelee erityi-

»Aforismi näyttää kukkivan rajoitetun sananvapauden oloissa.»

sesti **Johannes Messeniuksen** kohtaloa ja kärsimyksiä Kajaanin linnan vankina. Sen olen mielestäni oppinut, että on turha läheteä kääntämään ainakaan runoja, jotka eivät tunnu todella koskettavilta.»

Vaikutteita Wienin vessoista

Kuka aforismeja sitten lukee, kenelle ne on tarkoitettu ja mistä löytyvät esikuvat?

»Vaikea vastata noihin kahteen ensimmäiseen kysymykseen, koska tutkimustietoa minun tiedossani ei ole. Mutta mielestäni aforismeja voivat lukea lapsetkin, jos vain tekstit ovat tarpeeksi monitasoisia. Näyttää, että nykyisin on kiinnostusta, koska aforismeja on asetettu esille, esimerkiksi metroasemille.» Esikuvia on paljonkin – **Charles Baudelaire**, **Jerzy Lec**, **Atanas Dalchev** – mutta varsinaista kotijumalaa ei ole. »Minua kiinnostaa erityisesti suullinen perinne ja kaikki mitä kuulen ja näen maailman kylissä, toreilla ja kapakoissa. Varsinkin Bulgarian suunnalta on tullut vaikutteita, mutta myös Wienin vessojen seiniltä. Mainittakoon kuitenkin vielä Sofiasta yksi nimi, satiirikko ja epigrammien tekijä, nyt jo edesmennyt **Radoi Ralin**, joka oli myös hyvä ystäväni ja kannustaja.» ▶

Eero Suvilehto imee vaikutteita maailman kylistä, toreilta ja kapakoista.

Arvio *Maailmanpyörää polkiessa* -teoksesta sivulla 45.

Venäjän kieli Suomessa

ONKO YLLÄTYS, ETTÄ venäjän kielen vähäisestä harrastuksesta, opiskelusta ja taidosta kirjoitellaan runsaasti juuri näihin aikoihin? Niin pitkään on Suomessa liitetty venäjän kieleen ja kulttuuriin negatiiviset etumerkit, että ryssittelystä on tullut jopa pahaa tarkoittamaton tapa puhua.

Venäjän kieli on Suomessa saanut vuosisatojen kuluessa erikoisen, myyttisen merkitystaustan, todellisten tai kuviteltujen historiamme vaiheiden tulkintojen mukaan: Venäjän 1800-luvun lopun kieli- ja kulttuuripolitiikan, niin sanottujen sortovuosien, kasakkojen, sisällissodan... Tulkitsijoiden eturivissä ovat olleet entiset jääkärit, suojeluskuntalaiset, entiset SS-miehet, nykyiset oikeistolaiset poliitikot, lehtimiehet, historiankirjoittajat – eriväriset tahot, joiden päivänkohtaisena tavoitteena on ajaa Suomea Natoon. Vähemmän ovat päässeet esille **Paasikiven** linjaukset, työväenliikkeen edustajat, venäjänkieliset suomalaiset ja lukemattomat sellaiset karjalaiset, inkeriläiset tai suomalaiset, joilla on sukujuuria idässä. Samoin Suomen monet ruotsinkieliset, joista tunnetuin oli **Mannerheim**...

Tuloksena on Pohjolan perillä sinnittelevä yhteiskunta, jonka poliittinen valtaeliitti on ylpeillyt olevansa Venäjän-tuntija ja sillanrakentaja idän ja lännen välissä. Sama eliitti hyötyi neuvostokaupasta kylmän sodan vuosina ja keksi entisen natsikenraali **Reinhard Gehlenin** johtaman Bundesrepublikin Nachrichtendienstin tarjottimelta *Finlandisierungin*, suomettumisen käsitteen post festum, unohtaen touhutessaan venäjän kielen ja kulttuurin.

YHTENÄ SEURAUKSENA ON maamme koululaitoksen tila. Venäjän opiskelijoita on alle yksi prosentti, mitätön pohjalukema muiden hupenevien suurten eurooppalaisten kielten rinnalla. Nyt on havaittu, että venäjätaitoisten pula uhkaa kykyämme ylläpitää ja kehittää talous- ja kauppasuhteitamme Idässä.

On kuviteltu ja kuvitellaan, että englantia korvaisi muut Euroopan kielet, kuten suomen, ruotsin, venäjän, saksan, ranskan tai espanjan. Englannin kielen valta-asemasta on maksettu kova hinta, jonka hyöty on vähintään kyseenalainen. Mutta unohdettakoon hetkeksi anglosaksisen »taiteen» sisältämä kaupallinen saaste ja vaikkapa se, miten studioelokuvateollisuus on työntänyt syrjään eurooppalaisen elokuvan yleensä ja amerikkalaisen kokeilevan elokuvan erityisesti. Unohdettakoon myös se valtava todellinen hyöty, minkä hyvä englannin taito tarjoaa.

Vahinko ei rajoitu siihen, että kulttuuridiversiteetti on uhatuna ja olemme jäämässä paljosta maailman kulttuurien moni-

Englannin kielen valta-asemasta on maksettu kova hinta, jonka hyöty on vähintään kyseenalainen.

muotoista rikkautta paitsi, kun muiden Euroopan kielten opetus- ja asemaa on suunnitelmallisesti laiminlyöty. Olemme samalla huomaamatta tehneet korvaamatonta väkivaltaa englanin kielelle itselleen, tuolle **Shakespeare**n mainiolle äidinkielelle.

KOKOUKSISSA JA ESITELMÄTILAISUUKSISSA, artikkeleissa ja väitöskirjoissa käytetään vesitettyä, köyhdytettyä, tuntemattomaksi vääristynyttä, hengetöntä ja ilmeetöntä kvasienglantia, joka ei sano mitään eikä maistu miltään ja jonka ymmärtäminen on näennäisen helppoa, mutta joka vain hämäästi välittää jotain aiheen pinta-poimuista.

Harvoin kysytään, mitä merkitsee puheen ymmärtäminen. Onko se erillisten sanojen ymmärtämistä, onko se kieliopillisesti oikein muodostettujen lauseiden tunnis-

tamista, onko se eräänlaista alitajuista mekaanista kääntämistä lokerointimenetelmällä vai onko se köyhimmän kuviteltavissa olevan aineettoman sanakirjan köyhimmän version suurenneltua heijastelua? Vai onko se puhujan ajatusten monitasoisuuden aavistelu, kuulijan kokonaisvaltaista ajatuksiin syventymistä?

Mitä kieli on? Onko kieli vain morfologinen merkkien järjestelmä, jonka välittää mahdollisimman täsmällisesti signaaleja, jotka ihmiset suuntaavat toisilleen tai laajemmille ihmisryhmille, onko kieli merkityksiä kantava foneettinen järjestelmä, jota on valikoiden maisteltava, vai onko kieli peli, joka taloudellisesti käytettynä voisi rakentua muutamalle sanalle?

Jos kulttuuri on se osa menneisyyttä, joka jää tulevaisuuden varalle, on kieli samaa kuin ilma jota hengitämme ja vesi jota juomme, tie jota kuljemme menneestä tulevaan. Ja silloin kieli, meidän kieleemme, myös monikossa ymmärretynä on se, jolla kannamme ja viljelemme menneisyyttä.

Что душу отняла мою,
Отравой извела,
Что о тебе, тебе пою,
И песням нет числа!..

ALEXANDR BLOK 1907

→ **Martti Berger on helsinkiläinen kustantaja, kääntäjä ja kulttuurin monitoimimies. Hän kirjoittaa tällä palstalla Venäjään liittyvistä aiheista.**

Joulun alun 120 päivää

MAAILMAN VALTOJEN KINASTELLESSA siitä, miten talouden kasvun ja ekologisuuden voisi sulattaa yhdeksi liturgiaksi, oli joukkolurjuksia ottanut tietoisien askeleen täysin toisenlaiseen suuntaan. Siinä missä hyveet houkuttelivat ihmisiä tarttumaan askeettiin säästäväisyyteen, oli paheiden petaamatie sielulle makoisampi, eikä liene yllättävää, että monet korkeassa asemassa olevat herrasmiehet olivat tarttuneet tuhlaavaisuuden iloihin ja luoneet niistä hekumantäyteisen elämänfilosofian.

Erään pienvallan entinen pääministeri sekä hänen liiketoimiinsa sotkeutunut sosiaalidemokraatti olivat useiden epäilyttävien lautakasakauppojen kautta kasvattaneet tulojensa varsin suuriin mittasuhteisiin. Molemmat heistä olivat ansioituneet myös kulutuksen saralla, eikä lukijan pidä ihmetellä, kun hänelle kerrotaan miesten laittaneen tuhansia euroja päivässä pelkkiin heräteostoksiin.

Himot kasvavat nautiskellessa. Niin myös pääministeri ja sosiaalidemokraatti halusivat kokea yhä suurempaa kulutushumua. Niinpä he suunnittelivat yhdessä seuraavaksi kuvattut maineikkaat kaupalliset orgiat, joissa jouluaaton lahja-antia vietettiin ei enempää eikä vähempää kuin 120 päivää yhteen soittoon. Orgioiden järjestämiseen liittyi myöhemmin myös kaksi muuta kyltymätöntä materialistia, ***-kirkon pappi ja tanssimalla rahansa tienannut liikemies.

Perehdytämme nyt lukijan tämän kulutusjuhlan toteuttamisvaiheisiin ja valaisemme niitä nautinnollisia mekanismeja, joita joulun alun kiihkeä liikevaihto ihmismielellä laukaisee. Mutta syventykäämme hetkeksi päähenkilöiden henkilökohtaisien paheiden koko kirjoon, ja näyttäkäämme lukijalle, minkälaisien konnien kanssa hän pääsee viettämään aikaansa.

* * *

PÄÄMINISTERI OLI KUIN sattuman kautta ajautunut nykyiseen virkaansa. Alun perin vaatimaton mies oli alkanut valtansa myötä himoita yhä enemmän tavaraa ympärilleen, eikä hän jo harmaantumaan päässeenä herrasmiehenä kieltänyt itseltään mitään. Hekumansa huippuhetkinä hän oli puoltanut valtaviin kauppa-keskuksien rakentamista. Nytemmin pääministeri oli luopunut poliittisista tehtävistään, jotta voisi keskittyä pelkästään kuluttamisen moninaisille nautinnoille.

Pääministeri ei ainoastaan nautiskellut luontoa tuhoavasta toiminnasta, vaan oli myös kehittänyt itselleen filosofian, joka kielsi häneltä kaikki teot, jotka olivat ympäristöystävällisiä.

»Ihmisen ei ainoastaan pidä sallia itselle niitä tekoja ja tavaroita, jotka tuottavat omistamisen kutkutusta, vaan hänen täytyy myös järjestelmällisesti kieltäytyä kaikesta ympä-

ristöystävällisestä toiminnasta ollakseen onnellinen», pääministeri julisti usein poliitikassaan.

Pääministerin läheisenä kulutusneuvonantajana toimi hänen hyvä ystävänsä sosiaalidemokraattisesta puolueesta. Miehen ajattelutapa oli niin ihmislähtöinen, että hän inhosi sydämensä pohjasta kaikkea sitä, mitä luonnoksi kutsutaan. Kuumimman ostoshukan hetkellä sosiaalidemokraatin saattoi kuulla julistavan: »Mitä muuta kuin vihaa ihminen voi kokea sitä epäoikeudenmukaista järjestelmää kohtaan, joka jatkuvilla uhkilla ja tuhoilla estää ihmistä nauttimasta tervehenkisistä kuluttamisesta?»

Kolmas lurjuksistamme oli autoilua, ruokailua ja laiskottelua rakastava ***-kirkon pappi. Nautiskeleva asenne oli juurtunut niin syväälle papin sieluun, että hän voi pahoin pelkästään kuullessaan sanan »ympäristöystävällinen». Pappi ei pelännyt kuolemaa eikä liioin valtiovaltaa, mutta yksi asia sai hänen housunsa tuisemaan. Hän pelkäsi öljyvarantojen loppumista. Niinpä hän oli sijoittanut valtavia summia biodieselhankkeeseen ostaakseen autolleen ikuisen elämän.

Viimeinen ryhmään kuuluva paheentekijä oli tanssimalla rahansa tehnyt herrasmies, joka oli sittemmin menettänyt kykynsä ruumiilliseen nautintoon ja siirtynyt nautiskelemaan niistä jännityksen hetkistä, joita kauppa-keskuksissa voi kokea. Ikuisuuksia

kestävät ostosretket olivat tehneet miehes-
tä varsin tylsämielisen ja nyttemmin hän oli
niin turmeltunut, että hänelle tuotti suurta
vaivaa puhua mistään muusta kuin kulutta-
miseen liittyvistä asioista.

Tällaisia ovat siis neljä päähenkilöä, joi-
den kanssa aiomme viedä sinut, hyvä lukija,
hervittävien häpeällisyyksien juurelle, joita
neljän kuukauden ajan ennen suurta tuh-
lailevan irstailun juhlapäivää vietettiin kyl-
tymättömien intohimojen vallassa.

* * *

OLI VASTA TAMMIKUU, kun ystävykset ko-
koontuivat pääministerin maaseutukarta-
nolle suunnittelemaan tavaraorgioidensa
yksityiskohtia. Juhlissa käytettävät koristeet
ja jouluruoat sivuttiin nopeasti, jotta päästäi-
siin itse pääasiaan: lahjojen määrään.

Ensimmäiset miehet sopivat, että antaisivat yhden
lahjan toinen toisilleen jokaisena joulun alun
päivänä, niin että kukin mies pääsisi nautti-
maan heikommasta kolmen lahjan määräs-
tä 120 päivän ajan. Lyhyen pohdinnan jälkeen
lahjamäärä alkoi tuntua kuitenkin mitättö-
mältä. Varsinkin ***-kirkon pappi, jonka in-
tohimoinen suhde nautintoihin vaati jatku-
via ja yhä kiivaampia kulutustoimia, halusi
nostaa lahjojen määrään kolminkertaiseksi.
Päätettiin siis, että jokainen hankkisi kolme
lahjaa jokaiselle osallistujalle joulun alun jo-
kaiseksi päiväksi, jolloin jokainen lurjuksis-
ta pääsi ilahduttamaan sydäntään yhdeksällä
lahjalla päivässä. Lahjojen kokonaismääräksi
saatiin tällä tavalla yhteensä 4320.

Suunnitelma oli jo lyöty pöytäkirjaan, kun
tanssiva liikemies ehdotti lisäjärjestelyä so-
pimukseen. Lapsuusvuosien lahjasaaliin ai-
heuttama voimakas tunnekuuhu häilyi mie-
hen mielessä ja se sai hänet kaipaamaan yhtä
tyhjentävää mielenliikutusta. Oli selvää, ettei
tätä erityisen ravistuttavaa tunnetta saavu-
tettaisi, jos jouluaattona annettaisiin yhtä
monta lahjaa kuin kaikkina muina joulun
alun päivinä.

»Nautinnoissa, joita me arvostamme,
määrä on kaiken A ja O. Ymmärrätte var-

masti ystävät hyvät, että jouluksi on saatava
vähintään kaksikertainen lahjamäärä», tans-
siva liikemies huomautti ystävilleen.

Ehdotus otettiin vastaan ilahtuneena.
Miehet ylistivät yhdessä tanssivan liikemie-
hen turmeltunutta mieltä, joka oli niin oi-
vallisesti tavoittanut nautintojen syntypro-
sessin. Lyhyehkön keskustelun jälkeen tultiin
siihen johtopäätökseen, että lahjojen määrää
tuli lisätä kohti jouluaattoa, kunnes itse jou-
luna määrä kaksinkertaistettaisiin. Sovittiin
siis, että joulukuun jokaisena päivänä lahja-
saldo olisi suurempi kuin edellisenä päivä-
nä, niin että jouluaattona kukin osal-
listuja saisi toisiltaan 26 lahjaa. Jouluaattona
määrä vielä kaksinkertaistettiin pyöreään 50
lahjaan. Kukin lurjuksista saisi aattona siis
yhteensä 150 lahjaa.

Samassa istunnossa säädettiin myös mitä
ankarimmat rangaistukset jokaisen huonon
lahjan ostaneelle juhlijalle. Hyvässä lahjassa
oli otettu huomioon lahjansaajan henkilö-
kohtaiset mieltymykset kuin myös herrojen
omanarvontunne, joka tulkittiin yhden lah-
jan vähimmäishinnaksi, tuhanneksi euroksi.
Jouluaaton lahjat tekivät poikkeuksen sään-
töön, sillä niiden alimmaksi hinnaksi aseteti-
tiin – ei enempiä eikä vähempää kuin – 10
000 euroa.

Tehtäköön lukijalle vielä selväksi se yli-
inhimillinen lahjamäärä, jonka kukin juh-
lija tuli saamaan. Kukin joulunautiskelijas-
ta pääsi siis osalliseksi 2 049 lahjasta, joten
kokonaislahjamäärä nousi valtavaksi 8 196
lahjapakettin röykkiöksi. Laskennallisesti
katsoen jokaisen osallistujan lahjaostosten
vähimmäishinnaksi muodostui näin ollen 3
399 000 euroa, vaikka on sanottava, että jou-
lumarkinoiden kiihkeässä sykkeessä rahaa
paloi kultakin osallistujalta paljon vähim-
mäismäärää enemmän. Pelkkien lahjojen
kokonaiskustannukset nousivat lähemmäs
si kahtakymmentä miljoonaa euroa.

Jokainen joka on harrastanut shoppailua
tietää, että ostosirstailun yksi nautinnollisin
puoli on itse ostotapahtuma, tavarantoimitus
puoli on itse ostotapahtuma, tavarantoimitus
minen ja luottokortin liu'uttaminen kortin-
lukijan läpi. Joululahjojen valtavan määrän

vuoksi ystävyksemme joutuivat turvautu-
maan ulkopuoliseen apuun, ja näin heidän
oli suurempien nautintojen vuoksi luovutta-
va pienemmistä mielenkuohuista. Kukin ys-
tävyksistä hankki lukuisia lahjanostajia, jotka
valmennettiin mitä huolellisimmin menoin
kunkin lahjansaajan erityislaatuisiin maku-
viehtymyksiin. Tuhat ensimmäistä lahjaa
saatiin helposti kokoon tavanomaisin os-
toksin, kuten huippuelektronikan, silkkipra-
vattien sekä käsintehdyin suklaakonvehtien
avulla. Hinta-alaraja tuotti kuitenkin jatku-
vasti ongelmia ja hätäisessä lahjapalaveris-
sa päätettiin, että kussakin lahjassa sai olla
useita pieniä esineitä, niin että halvemmilla
pikkulahjoilla pystyttiin vastaamaan tuhan-
nen euron vaatimukseen.

Lopulta ideat alkoivat käydä vähiin ja niin
miehet joutuivat palkkaamaan yksityisetsiviä
vakoilemaan toinen toistensa salaisia lahja-
haaveita. Lukijalle kerrottakoon vain muu-
tama mielenkiintoisin näistä salaisista toi-
veista, sillä iloisella kulutusjoukkiollamme
näitä pikkupaheita löytyi niin paljon, ettei
niitä kaikkia ole mahdollista listata tämän
kirjoituksen yhteydessä. Silmiinpistävimmat
nautinnot olivat siis seuraavat: pääministerin
heikommallinen intohimo naisten korkokenkiä
ja alusvaatteita kohtaan, sosiaalidemokraatin
raivoksi luonnehdittava keräilyhalu täytettyjä
uhanalaisia eläimiä kohtaan, ***-kirkon pa-
pin omistushalu pyhäinjäännöksiä kohtaan
ja tanssivan liikemiehen intohimo autentti-
sia Elvis-esineitä kohtaan. Näillä ja lukuisilla
muilla pikku paheilla 8 196 lahjan tavoiteltu
määrä saavutettiin hyvissä ajoin ennen mää-
rättyä päivämäärää.

* * *

SUUNNITTELUJEN LOMASSA MIEHILLE he-
räsi ajatus juhloseurasta. On tunnettu tosi-
asia, että joulunautintoa lisää suuri ja iloinen
joukko ihmisiä. Tätä ajatusta hellien neljä ys-
tävyystämme päättivät valikoida sadan hengen
ihmisjoukon, joiden kanssa viettää joulua.
Tasavertaiset joulujuhlijat eivät tietenkään
sopineet miesten nautintoihin, joten he

päättivät siepata joukon ihmisiä ja pukea heidät joulutonttuiksi. Ihmishankintoja varten palkattiin epämääräisen joukko rikollisia houkuttelemaan ja salakuljettamaan maahan laittomia siirtolaisia, jotka täyttäisivät tarkat joulutonttumaiset piirteet.

Lähtökohtana oli, että tontut olivat korkeintaan 140 senttimetriä pitkiä. Kaikki pidemmät kokelaat hylättiin armotta. Ei kuitenkaan riittänyt, että kokelaat olivat riittävän lyhyitä. Nautinnoilleen ominaiseen tapaan neljä kovasydämistä lurjustamme etsi jouluseuraa, joka pystyi luomaan luontaisella iloisuudellaan ja perinpohjaisella tonttumaisuudella mitä ihastuttavimman joulutunnelman. Joukkiolta tilattiin kaiken kaikkiaan 300 kokelasta, joista oli tarkoitus valikoida sadan tontun, yhden joulupukin ja yhden joulumuorin suuruinen iloinen orjajoukko, joka miellyttäisi hienostuneimpiakin joulumielitekoja.

Kun kuukausi oli kulunut, ystävykset asettuivat asumaan pääministerin maalaiskartanoon, joka sijaitsi hyvin rauhallisella alueella

kaukana moraalisen maailman puristavalta kouralta. Seuraavana päivänä rosvojoukko toimitti tonttukokelaat maaseutuasunnolle rekkakontteihin sullottuina. Toimitustavasta johtuen viisitoista tonttua oli murskaantunut työkyvyttömäksi. Loukkaantuneista hankkuiduttiin nopeasti eroon.

Siepatut ihmiset puettiin tonttuasuihin ja heidät laitettiin hyppimään, tanssimaan, laulamaan ja juomaan rommilla ja hehkuviinillä maustettua glögiä. Minkälainen joulunalun kakofonia, ja vielä elokuussa! Vajaa kolmesataa joulutonttua tömistä, lauloi ja ilakoi niin, että pääministerin maalaiskartanon ikkunat helisivät. Nopean arvion tuloksena sata huonointa tonttua poistettiin. Nämä tontut olivat kaikki liian alakuloisia, liian kauniita tai liian laihoja.

Kun huonoimmat tonttukokelaat oli poistettu, alkoi joulumieli nousta pääministerin maaseutukartanon suuressa salissa. Pääministerin teki mieli avata yksi lahja, ja ***-kirkon papin halusi kuulla jouluevan-

keliumin lahjaviittaukset. Miehet olivat kuitenkin päättäneet, että täydellisten tonttujen valitseminen tehtäisiin ilman että aistinauttinnot pääsisivät vaikuttamaan tulokseen. Niinpä miehet tukehduttivat joulun alun haluja ahtamalla itseensä valtavan määrän lipeäkalaa.

Konsti tepsu ja mieli rauhoittui. Tontturyhmää saatiin rajattua vielä 50 hengellä. Ylijääneiden tonttujen punaposkinen olemus muutettiin rahaksi myymällä heidät supermarkettien joulun alun kampanjointiin. Näin saatiin katettua osa tontuista koituneita toimitus- ja elätyskustannuksia.

Viimeisten tonttujen valitseminen osoitautui kuitenkin vaikeaksi. Niin suloisesti tontut tanssahtelivat ja puuhailivat jouluuskareiden parissa, ettei sellaista joulutohinnan määrää ole nähty edes maailman suurimpien hovien joulujuhlissa. Nelikkomme vajosi hetkeksi toimintakyvyttömyyden suohon, johon liiat valinnat ja ylenpalttiset nautinnot meidät toisinaan upottavat. Onneksi sosiaalidemokraatti keksi keinon terävöittää aisteja.

»Kun katsomme heitä, näemme kulkuset, näemme joulunpunan, mutta näemmekö me heitä? Riisukaamme heidät alasti, niin näemme, minkälaisia he todella ovat», hän sanoi.

Muut lurjukset ottivat idean vastaan ilahduneena ja sosiaalidemokraatin yhä syvemmälle paheisiin vajoava luonne sai osakseen usean kiitoksen sanan.

Alastomana tonttujen puutteet tulivat helposti esille. Tukevan oloisten orjattarien joulukilot osoittautuivat mitättömiksi läskintyngiksi ja valtoimenaan raikunut joulu-riemu muuttui arkaileviksi hymynkareiksi. Näin luojan täydelliseltä suoritukselta vaikuttanut tontturyhmä sai lukuisia vikoja osakseen, eikä mennyt kuin muutama minuutti, kun lurjukset poistivat vialliset kokeelaat joukosta, niin että jäljelle jäi tasan 100 erinomaisen joulumielistä, pyöreätä ja ilahduttavan punaposkista tonttua.

Seuraavaksi juhlasaliin komennettiin viisi pariskuntaa, joista oli tarkoitus valita täydellinen joulupukki ja joulumuori. Yksi puukeista oli tuttu kiiltokuvamainen valkoparta

punaisine viittoineen ja vahatuin poskineen ja yksi kokelaista oli rujo harmaaparta. Muut pukit asettuivat näiden ääripäiden väliin. Joulumuorit oli valittu tyylikkäästi samalta asteikolta.

Virvoitusjuomamainoksista tuttu pukki vetosi neljään ystävykseen. Valittiin siis punaisin, lihavin ja räikein pukki. Koska lurjusten kieroutuneet sydämet eivät koskaan kylästyneet perversseihin iloihin, he päättivät ottaa joulumuoriksi kaikista harmaimman. Tämä kulttuurien pakkonaittaminen sai joulumielen värisemään ilmassa ikään kuin kullituksen iloinen juhla olisi jo alkanut.

* * *

KUN JOULUKORISTEET OLI ripustettu, kuuset tuotu sisään ja tontut puettu mitä ylellisimmin vaattein ja kultakulkusin, vietti pääministeri 26. elokuun päivän tarkastamalla maalaiskartanonsa kunnan ja ennen kaikkea sen, ettei asunto suosinut mahdollisia pakoyrityksiä. Illalla pääministeri kokosi kaikki sata tonttua sekä joulupukin ja joulumuorin valtavaan juhlasaliin. Hän puhui:

»Heikot ja orjuutetut olennot, ainoastaan joulun alun nautintoja varten tarkoitettut ihmisrievut, olkaa imarreltuja siitä, että suomme teille tämän kanelintuoksuisen valtakunnan. Tietäkää, että teidän palveluksestanne tulee raskasta! Tulette tanssimaan ja riemuitsemaan kanssamme neljä kuukautta yhteen menoon ainoastaan meidän kyltymättömien joulunautintohalujemme vuoksi.

Neuvon teitä alistumaan, tottelemaan ja hymyilemään – ei siksi, että voisitte saavuttaa minkäänlaista etua, vaan siksi, että teillä on paljon menetettävää, jos jätätte lakimme noudattamatta. Kun toivomme näkevämmme iloisia tonttuja, te luette ajatuksemme ja kiiruhdatte niiden edelle. Jos satumme kaipaamaan mantelia joulupuuroon, te tiputtatte sen sinne niin huomaamattomasti, että uskomme todella saaneen sattumalta tuon halutun jouluherkun. Kun haluamme nähdä Petteri Punakuonon, te toteutatte mielihalumme, vaikka ette ymmärtäisi miten.

Pohtikaa tilannettanne. Kukaan ei tiedä, missä olette ja vaikka hallituksemme saisi selville, se ei välittäisi teidän kaltaisista laittomista työntekijöistä. Ajatelkaa vielä, minkälaiset ihmiset ovat vanginneet teidät, ja tutiskaa! Me olemme suurimpia ja julmimpia roistoja, joita joulun alun kuumana käyvät markkinat ovat koskaan kohdanneet. Meidän kulutushalumme eivät tunne mitään rajoja, emmekä tunnusta muita lakeja kuin oman turmeluneisuutemme. Pidämme teitä ainoastaan palveluseläiminä, joita ruokimme niiden tehtävien tähden, joita teiltä odotamme. Pitäkää tämä mielessä, älkääkää odottako suosionosoituksia tai sääliä meidän taholtamme.

Ja vielä teille, jotka uskovat lapselliseen jouluntaikaan: Eikö tämä irstas näytelmä, jonka toteuttajaksi olette vastentahtoisesti joutuneet, tee tyhjäksi sellaiset typerät ja naurettavat uskomukset? Jos joulu pitäisi sisällään taikavoimaa, voisimmeko istua täällä ja herkutella täysin siemauksin tämän taian kustannuksella? Eikö jouluntaian pitäisi purkaa meidän hirvittävät tekomme ja pelastaa teidät kurjalta kohtaloltanne? Täällä me kuitenkin nautiskelemme, eikä mikään voima maailmassa voi estää meitä aloittamasta neljä kuukautta kestävää yhtä jaksoista joulunalun juhlaa. Kippis!»

Puheen jälkeen pääministeri aloitti juhlan avaamalla yhden joululahjan. Tämän enem-

min sanoin emme kuitenkaan tutustu niihin heikumallisiin päiviin, joina jumalaton joulujuhla tuli todeksi. Näin päättyy siis kuvauksemme kaikkien aikojen hillittömästä kulutusjuhlasta, jonka toteuttajat olivat erään pienvallan valtaeliittiä.

Epäilemättä monet lurjuksiemme suorittamista kohtuuttomuuksista tuntuvat lukijasta vastenmielisiltä ja jopa kuvottavilta. Lukijan ei kuitenkaan pidä pelästyä omia tunteitaan, vaan tutkiskella kuin filosofi sisimpäänsä. Ajateltakoon joulun alun kulutushaureutta suurena juhla-ateriana. Kukaan ei oleta, että aterialle kutsutut vieraat söisivät kaikkea, mitä on tarjolla, vaan jokainen valitsee nautinnoilleen ominaisimpia herkkuja. Tee tässä samoin. Tartu siekai-lematta niihin ostoherätteisiin, jotka sinua kutkuttavat ja hylkää muu. Vältä hyveellisiä houreita ekologisuudesta ja ryvetä kyltymättömän ihmissydämesi kulutussaastassa. Muuten havahdut viimeistään kuolinvuoteellasi, ja ymmärrät, että jokin tärkeä seikka on jäänyt tavoittamatta: jotain on vielä ostamatta.

Jarkko Uro on kaksinaismoralismiin taipuvainen kulutusirstailija, joka haaveilee purjeverneestä.

Sorry, Duncan Juvonen, eduskuntatalo

Unelmat kaduilla

Joukko helsinkiläisiä päätti aloittaa projektin, jonka ideana oli avata vaneriset remonttiseinät julkiseen käyttöön ja katsoa mitä ihmiset haluavat niille tehdä.

KATUTAITEEN POISSAOLO ja kotikaupungin ilmettä hallitseva kaupallisuus saivat **Pauliina Seppälän**, **Satu Kettusen** ja **Kavita Gonsalvesin** tarttumaan toimeen kesällä 2010. Helsingissä asuvat toimittaja, kuvittaja ja arkkitehti kokosivat sekalaisen joukon tuttuja ja tuntemattomampia kaupunkilaisia Facebookin ja sähköpostin välityksellä ja lähtivät ideoimaan, mitä remontissa olevan kaupungin katuja täyttävälle vaneriseinille voikaan tehdä. He perustivat Multicoloured Dreams -katutaideprojektin.

Maaillalla katutaide on saanut kehittyä oivaltavaksi, taidokkaaksi ja rohkeaksi taiteenlajikseen, jota parhaimmillaan kunnioitetaan gallerianäyttelyin ja palkinnoin. Suomessa ja erityisesti Helsingissä viranomaiset ovat sen sijaan jahdanneet sitä, minkä vuoksi genre on surkeasti aliarvostettu ja alikehittynyt. Nyt noltolatoleranssin aika on kuitenkin ohitse, ja kun

ryhmä lähti hakemaan lupia vaneriseiniä uuskäyttöön, he saivat huomata selkeän tilauksen katutaiteelle.

Multicoloured Dreams lanseerasi ensimmäisen projektinsa Helsinki Design Weekille 2010, ja töitä oli neljässä eri kohteessa yhteensä lähes 30. Projekti kasattiin täysin vapaaehtoisvoimin ja sponsorimateriaalein. Suurin osa töistä oli maalauksia, mutta mukana oli myös kollaaseja, printtejä ja sekatekniikkaa aina pitsiliinoista kolmiulotteisiin tekstiiliosiin.

MCD:n ajatus on luoda mahdollisuus kehittää katutaidegenreä Helsingissä. Koska vanerilevyt ovat esillä väliaikaisesti, on mahdollisuus kokeilla uusia juttuja ja ottaa riskejä. Tilapäisluonteen takia teokset eivät pääse ärsyttämään ketään ikuisesti.

Multicoloured Dreams näki remonttiaidoissa mahdollisuuden kaupunkilaisten ei-kaupallisille

viesteille, joilla he voivat ottaa kaupungin omakseen. Vaneriseinät ovat vastavoima kaupunkia valtaaville ulkomainoksille.

MCD ei ole minkään instituution alainen, vaan täysin vapaa jäsentensä ja osanottajiensa ideoinnille. Ydinporukka kutsuu tekijöitä kokoon projektikohtaisesti, mutta toiveena olisi, että tekijät kehittäisivät projektia aktiivisesti ja pitkäjänteisesti eteenpäin.

Multicoloured Dreamsin suurena unelmana on inspiroida ihmiset näkemään kaupunkitilan väliaikaiset rakennelmat ja sytyttää intohimoisia katutaideprojekteja: projekteja ja töitä jotka nousevat odotetun yläpuolelle, kommunikoivat ympäristönsä kanssa ja avaavat kaupunkilaiset näkemään katujensa kauneuden ja mahdollisuuden vaikuttaa omaan ympäristöönsä.

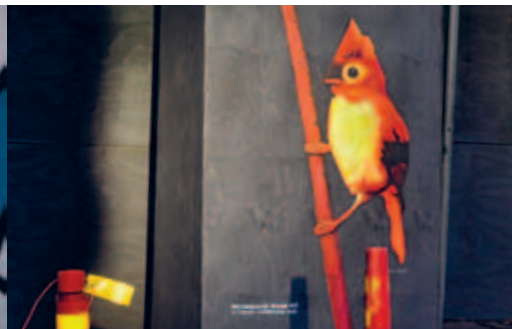
→ Kaikki teokset: <http://mcdreams.wordpress.com>

Tipu, Thomas Weismann, Makkaratalo

Sleepwalkers, Susanna Alanne & Meri Mort, Makkaratalo

Birdie/Tipu, Jan Kerman, Eduskuntatalo

Tuijota, tirkistele, Satu Maaranen & Vappu Tuomisto, Makkaratalo

Oranki, Juho Hellsten, Kluuvi

Hum aur poro, Karthikeya Acharya, Kluuvi

Hedelmäunelma / dream fruits, Maikki Rantala, eduskuntatalo

Sleeping Trees, Emmi Jormalainen,
Reetta Niemensivu & Anna Sailamaa,
eduskuntatalo

Kuka kaipaa käyrää älytaloa?

ISOT PAHAT SUDET ovat silmälleet ahneesti Turun kauppatorin reunatonttia vuosikaudet, sinnitteleehän siellä kahdeksan rakennushistoriallisesti antoisan puu- ja kivitalon kokonaisuus; puolet korttelista, 1830-luvulta 1930-luvulle, **Charles Bassista Alvar Aaltoon**. Masentavaa, hus ja pois rumat, vanhat ja matalat!

Turun hallinto-oikeus tyrmäsi tammikuussa 2009 konsuli Wihannon kuningasidean: tontille esitettiin lasipeitteisiä kuutioita, jotka survoisivat puutalot muistojen uumeniin. Tuumaustauko on tehnyt terää: nyt Wihanto esittää paikalle 11-kerroksista »käyrää älytaloa». Konsulia komppaa Turun asemakaavapäällikkö, joka pitää »jännittävänä ja monimuotoisena ratkaisuna» tätä isoa, kovaa ja kiiltävää jötökälettä. Siveyssiä siitä tosin pitäisi viilata pois muutama sentti.

Jottei röyhkeys olisi pelkästään omaperäistä, *Turun Sanomien* mainoksessa (21.11.) vedotaan Wienin, Prahan, Pariisin ja Rooman esimerkkeihin. Siellä jossakin sentään on osattu sekä säilyttää vanhoja arvorakennuksia että »tyylikkäästi modernisoida kaupunkikuvaa». 1830-luvun talojen purkaminen on siis parasta rakennussuojelua?

Älytalolle ei tosin ole esitetty mitään käyttötarkoitusta, mutta ottajia kuulemma kyllä riittäisi, sillä hiilijalanjälki olisi hyvin pieni – kuten aina purkamisessa ja rakentamisessa. Viesti meni perille, kiitos. Kuka kaipaa järkeä, jos tarjolla on älyä?

HÖLMÖMPIKIN SEN HUOMAA: kotimaisen kaunokirjallisuuden misikisat ovat taas käynnissä. Uimapukukierrokselle siilautui kuusi opusta ja rohkeimmat voivat tutustua valintaperusteluihin Suomen Kirjasäätiön nettisaitilla.

Missä olet, fiksu kritiikki?

Tunnelmaan kannattaa virittäytyä laskemalla ensin tekstin kirjoitusvirheet, joskin hommassa tahtovat loppua sormet ja varpaat kesken. Perusteluja: taitava, koukuttava, selkeä, mystinen, tiivis, visuaalinen, mieleenpainuva, eheä, liikuttava, vie mennessään, pistää ajattelemaan, viipyy mielessä, ikuisia kysymyksiä, itkun ja naurun sekaista aitoa myötätuntoa, huikeaa kieltä, näkökulmien ja tyylien ilotulitusta, pilkkaa ja lämpöä, hykerryttävää, runsaudensarvea, syvälistä ja kepeää (»hieno yhdistelmä») eikä se yx romaani ole »historiankirjoitusta vaan kirjailijan tulkinta siitä, millainen mies Runeberg runoilijan viittansa alla oli: julkisuudesta sekä nauttiva että kärsivä tarkkailija, nuorista naisista alati innostuva perheenisä ja lopulta sänkyyn sidottu vanhus, jonka ainoa kosketus rakkaaseen luontoon on yritys kesyttää karpäsiä.» Mainiota! Ei vikaa missään paitsi yhdessä ja siksi kaikessa: nämä ovat kuvailuja, eivät perusteluja.

Missä olet, fiksu kritiikki? Meitä ottajia olisi monta.

→ Jouni Avelin on Kulttuurivihkojen toimittaja ja uusturkulainen ilonpilaaja.

KESKUSTELUT, BLOGIT, VIDEOT, TILAUKSET www.kulttuurivihkot.fi

Tilaan 3 seuraavaa numeroa (6 kk lehdet) vain 14,90 euroa. Tilaus jatkuu kestopilauksena tarjouksen jälkeen.

Teen määräaikaisen tilauksen vuodeksi eteenpäin. Hinta on 45 euroa.

Aloitan edullisen kestopilauksen ja saan kuusi seuraavaa numeroa 38 eurolla.

Nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin tai sähköposti

Allekirjoitus

Tilaukset myös sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi

Asiaa
taiteesta ja
yhteiskunnasta
kuudesti
vuodessa

KULTTUURI-
VIHKOT
MAKSAA
POSTIMAKSUN

Kulttuurivihkot
Domirola Oy
Vastauslähetyks
Tunnus 5011437
00003 Helsinki

Kivun ja kaipuun kuvia

SANNI PURHONEN (2010): *Naara*. Daimon. 41 sivua.

»**RUOHO KUIN** pienen pojan tukkaa /- / Lapselle puhkeavat hampaat kuin omenan kukat»

Kaunista. Kuulasta. **Sanni Purhosen** runoissa on herkkiä ja omaperäisiä kuvia, jotka jäävät mieleen.

Kyseinen lainaus on aiheensa puolesta kuitenkin kokoelmassa poikkeuksellinen, sillä Purhosen runot eivät suinkaan kerro äitydestä eivätkä useinkaan elämän kauneudesta. Säkeet kuvaavat parikymppisen nuoren naisen tunteja; usein ki-pua, masennusta ja turhautumista.

27-vuotias vantaalainen Sanni Purhonen on yleistä kirjallisuustiedettä opiskellut filosofian maisteri ja Leino-kirjoitusryhmän kasvatti. Hänen runojaan on aikaisemmin julkaistu muun muassa Leino-ryhmän antologiassa *Mick Jaggerin näköinen muija* (Daimon 2006).

Pehmeäkantinen *Naara*-esikoisteoskin on pienen Daimon-kustantamon julkaisema. Teos on jaettu klassisesti kolmeen lukuun. Se on muutenkin muotopuhdas runokirja tänä aikana, jolloin säkeistöihin pilkottua proosaa usein kutsutaan runoudeksi.

KOKOELMAN NIMI *Naara* on pahaenteinen, naarataanhan hukkuneita ylös vedestä. Kokoelman sisältämässä runossakin naarataan veden pohjaa: »puulaiturilla kaikki mitä jäi / vanha uimapuku tahmea verkko / ja karamellit sormiin».

Naara on myös vain yhden kirjaimen päässä sanasta naaras. Runot onkin kirjoitettu naisen näkökulmasta, ja ne ovat avoimen seksuaalisia. Vaikka

runojen kertoja on sairas ja viettää aikaa sairaaloissa, hän on kahlehditusta tilastaan huolimatta myös lihallinen ihminen haluineen. Säkeiden nainen kaipaa miestä, joka on usein muualla tai kenties vain muistoissa tai haaveissa. »Käyt sisälläni ja katoat kuin märkä lumi»

Lauseissa on läsnä yksinäisyys ja ihmisten välisen kommunikaation vaikeus. Runon minä tuntee olevansa vääränlainen. Hän ei aina osaa toimia sosiaalisesti niin että tulisi hyväksytyksi. »istuin ikkunassa / en päivää osannut sanoa / piirsin ihmisen kylmää lasia vasten». Kirjoittamisen sanotaan usein olevan puutetta; yritetään tekstin avulla ottaa kontaktia muihin ihmisiin, jos yhteydenotto ei ole onnistunut puhumalla kasvokkain.

Säkeiden nainen kaipaa miestä.

Purhosen runot käsittelevät usein sairastamista. Maailma näyttää epäreilulta paikalta, kun toiset joutuvat kärsimään enemmän kuin toiset. Monet kokoelman runoista ovat elliptisiä tunnelmakuvia, mutta esimerkiksi sairaalasta kertova runo saa tarinallisia piirteitä. Runo alkaa: »minua leikellään ja parsitaan taas kokoon / viereiseen vuoteeseen karrätään nilkkansa koulunäytelmässä / murtanut ballerina / kynsilakan haju ja kauniit hiukset saavat voimaan pahoin».

RUNOJEN MINÄ ei ole enkelimäinen potilas kuten tyttökirjojen hyveelliset sankarittaret, vaan hän on kyyninen ja katkera. Säkeet ovat raadollisen rehellisiä. »hoitajatar ostaa uuden huulipunan / vampyyri valkeassa mekossa» Sairaalle kertojalle maailma näyttäytyy usein synkkänä paikkana, eikä muihin ihmisiin jaksa suhtautua rakastavasti.

Joissakin runoissa maailma on yksinkertaisesti vain ankea paikka ja runon minän tulevaisuus näyttäytyy lohduttomana. »maailma / suuri ruumispussi / siinä missä ennen / sykki jokin», Kaukana on nuoruuteen yleisesti liitetty huolettomuus ja toiveikkuus.

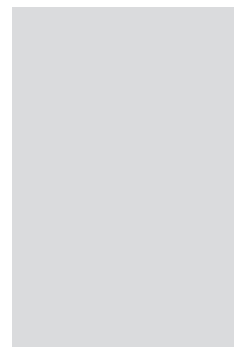
Purhosen runot ovat vähäeleisiä ja tiivistettyjä. Välillä ne ovat vain parin säkeen pituisia aforismeja. Synkissäkin runoissa tunnelma on rauhalli-

nen; yleensä kyseessä on pysähtynyt tuokiokuva. Runot kertovat, mutta jättävät myös paljon auki. Lukijalle ei tarjota valmiita vastauksia hopeatarjottimella.

Kirja on kiinnostava sukellus naiseuteen, seksuaalisuuteen, masennukseen ja fyysiseen sairastamiseen. Vielä pitäisi vahvemmin löytyä oma tyyli ja ääni, kenties leikitellä kirjoitustyyleilläkin enemmän, jotta teos herättäisi suurempaa huomiota.

Naara on kuitenkin Purhoselle vasta alkua. Odotamme, mitä tuleman pitää.

ELISA HELENIUS

Aforistikon jalkapohjakosketuksia

EERO SUVILEHTO (2010): *Maailmanpyörää polkemassa*.

Paino Kopijyvä Oy, Vihreä Kettu. 94 sivua.

EERO SUVILEHDON aforismikokoelma *Maailmanpyörää polkemassa* on syntynyt suurimmalta osin »Euroopan pääkaupungissa» Wienissä. Suvilehto vietti Wienin yliopistossa Spitalgassenilla vuonna 2009 puolisen vuotta vierailvana kirjallisuuden professorina. Hänen menetelmänsä kaupunkiin tutustumisessa oli yksinkertainen: pitää kävellä paikasta toiseen, Tonavan rantaa – ja joskus vähän ympyräkiin. Kävellessä ajatus aukeaa.

Näin on käynytkin. Suvilehto on tarkkanäköinen havainnoitsija, ajattelija ja muistiinmerkitsijä. Hän liikkuu ja pohtii Wienin merkitystä, arkea ja juhlaa sekä kaupungin monikansallisten asukien elämäntyylejä. Voin kuvitella, että aforistikko on ollut paljon maailmaa nähneenä kieli- ja kirjalli-

suusmiehenä hyvin kotonaan niin yliopistolla kuin kapakoissa. Ja Wienin yliopistorakennuksista kapakat eivät ole kaukana, vaan peräti sisäpihalla...

TARKKANÄKÖISYYS aforismiteitseessä vaatii käsittääkseni kuitenkin aitoa sosiaalista sulautumista eri ympyröihin. Kaupunki voi näyttää ensi hätään vaikka tällaiselta: »Suurvallasta voi tulla demokratia, jos se lopettaa itsensä.» »Turha täällä kysellä, mikä on Euroopan pääkaupunki.» »Wienin portit eivät ehdi ruostumaan, aina joku kolkuttamassa.»

Ja sitten rinnalle vähän epävirallisempaa Wienkuva: »Kissat ja koiratkin kapakassa, / edes tupakkamiestä ei vainota.» »Kävelit kengistä kannat irti. / Syntyy jalkapohjakosketus.» »Tonava vanha juoppo / ja syönytkin kaikenlaista.» »On hetkiä jotka pysähtyvät kadunkulmassa / ja muuttuvat ihmisiksi.»

Kokoelman kaikki tekstit eivät kuitenkaan liity Wieniin eivätkä ole »puhtaita» aforismeja (onko han niitä?), vaan jotenkin haikkeiksi runoiksi kasvaneita lausahduksia: »Tunnen korkojesi kapinan / unisella kivikadulla / Kuulen askeleesi / Olen sinulle tyhjä ikkuna / pimeään asuntolan alakerrassa.»

Kävellessä ajatus aukeaa.

MYÖS RAUHAA rakastava ja porvaristolle ilkuva Suvilehto on hyvin läsnä uudessakin kokoelmassa. Itse asiassa jotkut iskevät aforismit tuovat mieleen **Erno Paasilinnan**.

Jos Paasilinna saattoi laukaista, että porvarit samastuvat isänmaahan, sillä he omistavat isänmaan, jatkaa Suvilehto siitä hieman humoristisemmin ja sanaleikeillä: »Pikkuporvarit – somistava yhteiskuntaluokka. / Poroporvarit – itsetyytyväestö.» »Pyövelit harjoittavat kirveenvaihtoa.»

Otava on koonnut Erno Paasilinnan aforismit ja aforistiset lausahdukset vuosilta 1967–1987 yksien kansien väliin tutulla otsakkeella *Lausui alustaja, joka korosti* (2010, 203 sivua).

PENTTI STRANIUS

Eero Suvilehdon haastattelu sivulla 32.

Novellit valottavat nuorten psykologiaa

EEVA ROHAS (2010): *Keltaiset tyypit*. Otava. 157 sivua.

KELTAISTEN TYYPPIEN novellien henkilöt ovat useimmiten nuoria, mutta **Eeva Rohas** (s. 1982) kirjoittaa esikoisteoksessaan myös vanhan naisen ja keski-ikäisen miehen näkökulmasta. Henkilöitä kuvataan tilanteissa, jotka ahdistavat mutta joissa on kuitenkin oltava. Novellien yleissävy ei kuitenkaan ole ahdistava vaan pikemminkin ymmärtävä.

Nuorten suuri edustus henkilöissä antaa mielikuvan, että heitä kuvatessaan Rohas on omimalla alueellaan. Näin saattaa ollakin, sillä parhaat ja mieleenjäävimmät novellit kertovat juuri nuorista. Niminovellissa »Keltaiset tyypit» kuvataan nuoria, jotka tuntevat toisensa klovnin pitämän ryhmäterapiassa. Abivuottaan viettävä Pekka piirtää terapiassa keltaisia sotilaita, vaikka väri on »ihan paska». Myöhemmin Pekka joutuu ostamaan ja varastamaan alkoholiuomia samassa terapiassa olevalle yläasteikäiselle Maaretille ja tämän ystävälle Herra S:lle. Lopulta Pekka soittaa poliisille, mikä paljastaa, että Maaretin elämäntyö oli hänelle lopulta liian vieras.

YKSI KOKOELMAN onnistuneimmista novelleista on myös Posliinikana. Siinä yhdeksäsluokkalainen Esko käy usein opinto-ohjaaja Juhanan luona. Häntä ihmetyttää Juhanan seinällä oleva juliste silmälasipäisestä Pikku kanasesta. Lisäksi työpöydällä on posliinikana ja kukkopilli.

Eskon ahdistuneisuuteen kouluympäristössä on helppo samastua. Lisäelementti novellissa on Eskon ihastus Anneli, jolla on Eskosta »koulun paras lantio». Esko ehtii jo suuttua Juhanille puheista, joita uskoo tämän kertoneen hänestä. Suuttumus kuitenkin laantuu, kun hän huomaa posliinikanan sirpaleet Juhanan huoneen lattialla. Kukko- ja kanarekvisiitan alkuperäkin selviää lopussa.

»Aprikoosit»-novellissa tarinan ainesten yhteensovittaminen tuntuu hieman väkinoiseltä, mutta tekstissä on ansioitakin. Novellissa suomalainen mies hermostuu ulkomailla epäystävälliselle hedelmämyyjälle. Kadulle vierivistä hedelmistä mies muistaa Huudin, kaverinsa lapsuudesta; »ruuman ja oudon untuvikon, josta ei koskaan tullut mitään muuta». Myöhemmin käy ilmi, että myös erällä miehen ulkomailla tapaamalla naisella on samankaltainen muisto tytöstä, joka oli »hyvä ja yksinkertainen» ja joka pakotettiin kaikkeen muuhun paitsi mukana kulkemiseen. Tällaisia muistoja ja kokemuksia lienee useimmilla, mutta novellin sanoman välittämiseksi ei kuitenkaan olisi tarvinnut viedä henkilöitä ulkomaille asti. Toisaalta ratkaisu ilmentää asian universaalisuutta.

»Siinä kylmässä, tykky-lumisten kuusten keskellä seisot, paljastettu.»

NOVELLIT on jaettu kolmeen numeroimattomaan osaan, joita edeltävät lyhyet tekstikatkelmat. Niissä kuvastuvat novellien teemat abstraktimmalla tasolla. Ihminen antaa tahtomattaankin itsestään ympäristölleen enemmän kuin on tarkoitus:

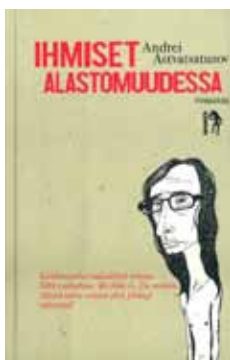
»Ja sitten olisi rakkaus. Tiedäthän, sellainen joka saa sinut ehjäksi jälleen. Vaikka ajattelit: tämän minä kätken. Tästä en kerro kenellekään eikä se suurin saa koskaan tietää, mitä kaikkea rumaa on ollut. Mutta hän käveleekin pakkasessa sinua vastaan kyynärsauvat käsissään ja Mokoman siivet selässä, pysähtyy kohdallesi, kun untuvainen taivas repeää siniseksi. Ja silloin, siinä kylmässä hetkessä johon aurinko palaa, arvet loistavat ihon alta. Ja hän kysyy mistä sait tuon. Tai tuon. Kuka

sen sinulle teki ja miksi. Siinä kylmässä, tykkylu-
misten kuusten keskellä seisot, paljastettu.»

Jotkut kokoelman novellit jäävät mieleen pa-
remmin kuin toiset, mutta tämä saattaa riippua
myös lukijasta ja hänen omista kokemuksistaan.
Vaikka kyseessä ei ole nuortenkirja, nuoret löy-
tänevät novelleista eniten samastumisen kohteita.
Suosittelen kirjaa myös nuorten psykologias-
ta kiinnostuneille aikuisille sekä yleisesti kaikille,
jotka haluavat lukea uutta kotimaista laatukirjal-
lisuutta.

RIIKKA YLITALO

Eeva Rohaksen haastattelu sivuilla 26–27.

Letkeää menoa Pietarissa

ANDREI ASTVATSATUROV (2010): *Ihmiset alastomuudessa*. Suom. Tuukka Sandström. Idiootti. 295 sivua.

»PAINUKAA NOKKIMAAN paskaa, te vinoonnussitut strutsit!» »No niin... nyt riittää, johan tässä on telmitty. Lähdetään meille. Otetaan hiukkasen votkaa... Vaimo on tehnyt päivällistä...» (Otteita kirjan viimeisiltä sivuilta, Kaksintaistelu-draamasta.)

Haminalaisen pienkustantamo Idiootin julkaisema ja kääntämä pietarilaisromaani *Ihmiset alastomuudessa* on letkeää luettavaa. Idiootin puuhamies **Tuukka Sandström** on itse suomentanut **Andrei Astvatsaturovin** esikoisteoksen ja jälki on kauttaaltaan hyvää. Sandström on tavoittanut mainiosti tekijän persoonallisen tyylin. Vain ajoit-

tain suomalaiset katu- tai puheilmaisut iskevät alatyylisesti korville, mutta tämä on makuasia. Venäjän kielikin on aikamoisessa murroksessa tätä nykyä.

Andrei Astvatsaturov (s. 1969), intelligentti monessa polvessa, on älymystöpiireissä varsin tuttu pitkätukka Pietarista. Hän on kovassa maineessa luennoitsijana ja varsinkin angloamerikkalaisen kirjallisuuden esittelijänä.

Kirjan nimi ja tyyli muistuttavat silti vain osittain vaikkapa **Henry Millerin** »avoimuutta» suhteessa läheisiin eläviin ihmisiin, sillä *Ihmiset alastomuudessa* ei ole ollenkaan seksiä pursuava teos. Se kuvaa arkisen anekdoottimaisesti Neuvostoliiton/Venäjän murrosvuosia sisältäpäin. Mukana on aimo annos **Brežnevin** kauden pysähtyneisyyttä ja perestroikan ihanoitusta sekä sitä elämäntyylien monimuotoisuutta, johon Pietarin nuori älymystö uppoutui täysin rinnoin 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa.

ASTVATSATUROV ON uuden ajan kapinallinen, josta opettaja sanoo koulussa: »Sinulla on karvain sydän.» Kapina alkaa varhain. Pioneereihinkin hänet hyväksytään vasta luokan viimeisenä, vaikka: »Koulutoverini rakastivat minua. Siltä vaikuttaa. Tai ehkä ei. En tiedä. Minkä takia minua olisi pitänyt rakastaa?»

Kun meno on hulvatonta, väliä ei ole sillä, mitä on tapahtunut.

Kirjailija-Astvatsaturov siis kirjoittaa omaa tarinaansa, johon sijoittaa Pietarin marginaali-intelligentit ihan oikeilla nimillä. Löytyypä tekstin seasta myös arvostettuja yliopistotutkijoita ja professoreita. (Yksi heistä, omalla nimellään esitelty **Nikolai Kuposov**, sattui olemaan allekirjoittaneen kurssikaveri 1970-luvun LGU:n, Leninigradin valtionyliopiston, historiallisesta tiedekunnasta.)

Kun meno on oikein hulvatonta, väliä ei ole sillä, mitä on tapahtunut ja kenelle, kunhan itseironinen tekijä on aina keskipisteessä. Hän selvästi

hyödyntää kaikki kuulemansa juorut, myös hauskat anekdootit ja sattumukset. Neuvostotodellisuutta kuvatessa ilmaisu on ironista, lakonisen toteavaa, miltei ymmärtävää (?).

Loppupuolen kommuunielämän ilottelussa, riitelevässä ja rakastuttavan kirjavassa ystävyydenpiirissä tunnistaa selvästi sen vapauden filingin, minkä vuosi 1991 tuo mukanaan. Ihmiset, kirjan sankaritkin, alkavat olla yhä enemmän sitä mitä ovat, kaikessa alastomuudessaan...

PENTTI STRANIUS

Primo Levi haluaa todistaa

PRIMO LEVI: *Hukkuneet ja pelastuneet*. Suomenos, viitteet ja Primo Levin elämäkerta Riikka Kankkunen. Artemisia edizioni, 2009. 227 sivua.

KESKITYSLEIREILTÄ SELVINNEITÄ on kahta lajia: Toiset haluavat vaieten käsitellä kärsimiään nöyryytyksiä. Toiset taas haluavat puhua puhumasta päästyään kärsimyksistään aivan kuten Odysseus faiaakien kuninkaan hovissa. **Primo Levi** kuuluu jälkimmäisiin. Italianjuutalainen kirjailija käsittelee kirjoituskokoelmassaan Auschwitzissa saamaansa traumaa ja ajatuksia, joita keskitysleirikokemukset herättävät.

Mussolinin rotulaeista huolimatta kemistiksi valmistunut Primo Levi (s.1919) liittyi vuonna 1943 Val d' Aostassa toimivaan partisaaniryksiköön. Levi ei ehtinyt olla vuorilla kauan. Salon tasavallan fasistijoukot vangitsivat hänet ja luovuttivat saksalaisille, jotka lähettivät hänet

22.2.1944 Auschwitziin. Levi selvisi monien sattumien ansiosta hengissä. Tärkeää osaa näytteli sattumien lisäksi hänen koulutuksensa ja vähäinen, mutta käyttökelpoinen saksan kielen taitonsa. Neuvostojoukot vapauttivat Levin ja muut Auschwitzin vangit 27.1.1945. Sodan jälkeen Levi työskenteli kemistinä, mutta alkoi sitten kirjoittaa kirjoja, joissa oli omaelämäkerrallisia aineksia. Vaikka Primo Levi saavutti jo elinaikanaan mainetta, hän työskenteli eläkeikänsä asti maailmajohtajana ja kuoli putoamalla porraskuuluun vuonna 1987. Kuolema oli mahdollisesti itsemurha.

PRIMO LEVI käsittelee kirjassaan muun muassa väärinystyntyä syyllisyydentunnetta, mikä on eloon jääneillä keskitysleirivangeilla yleinen. Levi kertoo myös monimielisen ahdistavasta suhteestaan keskitysleirien saksaan, joka oli hänen mukaansa raakalaismainen muunnos kielestä, jota saksanjuutalainen filologi **Victor Klemperer** kutsui ironisella nimellä *Linguae Tertii Imperii*. Käskyjä ja kirouksia sisältävän kielen alkeellinen taito nimittäin pelasti Levin hengen: monet kielitaidottomat kohtalotoverit joutuivat käskyjä ymmärtämättöminä surman suuhun.

Levin mielestä tavalliset saksalaiset mahdollistivat passiivisuudellaan hirmutyöt.

Vivahteikkaasti kirjoittava Primo Levi kertoo olevansa tarkka kirjojensa käännöksistä. Tällä kertaa Levillä luultavasti ei olisi mahdollisuutta tyytymättömyyteen: elegantti keskieuropalainen kirjoitustyyli kääntyy taitavasti **Riikka Kankkusen** suomennoksessa. Ei tarvitse olla italian kielen tuntija huomataksaan, miten pieteetillä kääntäjä on työnsä tehnyt.

LEVIN MIELESTÄ kaikki holokaustiin syylliset eivät olleet verenhimoisia kiduttajia ja murhaajia tai **Hitlerin** lähimpiä upseeria ja puoluejohtajia, vaan myös monet tavalliset saksalaiset osallistuivat murhatöihin tarkemmin ajattelematta. He mah-

dollistivat passiivisuudellaan hirmutyöt ja pääsivät Hitlerin valtaan. Siinä on ajattelemista myös tämän päivän lukijalle.

ALEKSI AHTOLA

Ehjän maailman ääni valloittaa porvarit

RIIKKA PULKKINEN (2010): *Totta*. Otava. 332 sivua.

JOS HALUAA lukea kaunokirjallisuutta, joka on mahdollisimman kaukana yhteiskunnallisesta proosasta ja Suomen nykytodellisuudesta, **Riikka Pulkkinen** toinen romaani *Totta* on loistava valinta.

Pulkkinen kieli on esikoisen *Raja* tapaan kaunistaa ja rakenne mietitty kuin kirjoittajakurssin mallikappaleeksi. Paikka paikoin kielen pittoreskisuus, naturalistisuus ja vertauksellisuus ylittävät tosin hyvän maun rajat.

Kirjan tarina on yllätyksetön. Kuolemansairaana isoäidin menneisyydestä paljastuu suvun vaiettu salaisuus: kotiapulaisen ja isoisan salasuhteet 1960-luvulta. Tämän suhteen pohdiskeluun uppoutuu lapsenlapsi, joka näkee tapahtuneen oman, epäonnistuneen rakkaussuhteensa allegoriana.

Kirjan lievetekstissä ja jopa itse romaanissa annetaan ymmärtää, että kirja käsittelee myös 1960-luvun ideaaleja ja yhteiskunnallista liikehdintää. Sitä ei tapahdu, vaikka Pulkkinen saattaa luulla niin.

Totta on tyyliänsä jonkinlaista akateemista Harlekiini-kirjallisuutta. Leimallista on, että kaikki

henkilöt ovat akateemisia. Isoäidin aikoinaan pitämää luentoa kuvataan kirjassa näin: »Kaikki halusivat kuulla menestyksestä psykologian tutkijaa, päästä osalliseksi [sic] tämän viisaudesta.»

Taidokasta mutta tylsähköä kerrontaa vaivaa myös huumorin puute. Yksi kirjan harvoista vitseistä, ja käsittääkseni ensimmäinen sellainen, voidaan lukea sivulta 21, kun taidemaalari-isoisä vitsailee leikkillisesti sukupuolentutkimuksen kustannuksella. Tyttärentyttären vastaus kuuluu: »Lupa edetä teologiselle tasolle tutkielmani johtopäätöksissä.»

Lumetodellisuudessa elävä keskiluokka saa Pulkkiselta, mitä haluaa.

Lumetodellisuudessa elävä keskiluokka saa Pulkkiselta, mitä haluaa: yhteiskunnan, jossa syöpähoitoja tarvitsevalle suomalaiselle ei tarvitse järjestää tukikonserttia, yksityispoliisi ei pahoinpitele humalaisia asemilla – sen Suomen jonka harhassa porvaristo elää.

Riikka Pulkkinen kirjoittaa heille, vailla yhteiskunnallisuuden murentakaan ja **Tapani Ruokasta** lainatakseni hyvä niin.

ARI LAHDENMÄKI

Heideggerin päättäväinen siunaus

LEENA KAKKORI (2009): *Martin Heideggerin olemisen kysyminen*. Tampere University Press. 207 sivua.

LEENA KAKKORIN kirja paranee loppua kohti. Viimeisillä sivuilla on puhetta vuosina 1959–1969 pidetyistä Zollikon-seminaareista, joissa filosofi **Martin Heidegger** keskusteli psykologien ja psykiatrien kanssa dasein-analyysistä. Istuntojen tärkeä anti on Kakkorin mukaan siinä, että Heidegger puuttuu erityistieteiden asioihin.

Lukija päättelee, että esimerkiksi psykologit ja opettajat voidaan asettaa Heideggerin filosofian avulla tilanteeseen, jossa heidän on päätettävä, suosittelevatko he ihmisille päättäväsyyttä omiin asioihin tarttumisessa vai pitävätkö parempana, että potilaat tai oppilaat heittäytyvät metafysisien voimien huomaan.

Kakkori ei puhu metafysiikasta enää kirjansa erityistieteisiin paneutuvassa loppuosassa, mutta aikaisempi kritiikki auttaa hahmottamaan, miten teot johtuvat metafysisen ihmistieteen mukaan ihmisen aktuaalisen tahdon tuolla puolen olevista tekijöistä. Ihminen elää geenien, ihmislunnon, talouden realiteettien tai muun taikauskon tuotteen määräämänä.

Dasein-analyysi lähtee sen sijaan Kakkorin mukaan siitä, että ihminen on avoin läsnä olevalle. Kirjoittaja esittelee lähtökohdan seurauksia niukasti, joten lukija joutuu taas mielikuvituksensa varaan. Päättelemme, että läsnä olevalle avoin ihminen huomaa läsnä olevan joukossa myös itsensä. Hän voi olla (*sein*) ikään kuin itsensä ulkopuolella tuossa (*da*). Näin ollen hän voi harki-

ta päättäväisesti, pitäisikö hänen tehdä jotakin tuossa olevalle itselleen.

Dasein-ajattelu paljastaa, että esimerkiksi kielten opiskelija ei ole tuonpuoleisten voimien hänelle antaman »kielipään» armoilla, vaan voi tehdä itsestään hyvän kieltenoppijan. Se käy helpposti, jos hän näkee kielet kiinnostaviksi olemisen paikoiksi. Alkoholisti ei elä geeniensä armoilla, vaan voi tehdä itsestään raittiin. Se käy mukavasti päinsä, jos hänestä tuntuu siltä, että olevaisten kohtaaminen selvin päin on mielekästä puuhaa.

Päätöksiin vaikuttaa se, tuleeko vapaa päätöksentekijä ajatelleeksi, että täällä olemisen on aika jännä juttu. Itse olemisen sellaisenaan on eri asia kuin olevaiset. Olevaisten arvokkuuden huomaa, jos muistaa, että on itse osallisena mielekkääseen olemiseen vain jonkin aikaa.

LOPPUA KOHTI parantuminen ei tee kirjalle aina yhtä hyvää kuin kuolemaa kohti olemisen tekee ihmiselle. Zollikon-aihe tuntuu tuoreelta siksi, että sitä ei ole käsitelty muualla yhtä moneen kertaan kuin Kakkorin esiin ottamia muita teemoja. Jakso on siis informatiivisempaa luettavaa kuin kirjan muut osat. Mutta informatiivisuus ei saisi toimia filosofisessa tekstissä kiinnostuksen syyttäjänä. Filosofin pitää päinvastoin panna tuttu juttu ajatteluttamaan.

Eikö asian hämäryys kannattaisi jättää lukijan ratkaistavaksi?

Itse asiassa Zollikon-seminaarin esittelykään ei anna paljon uutta Heideggerista. Dasein-analyysiiä kehittää **Medard Boss**. Psykologian kannalta raikkaimmat tuossa-olemisen omatekoisuutta koskevat johtopäätökset tekee **Jean-Paul Sartre**.

Jotakin uutta toki löytyy. Heidegger piirtää kuvion, jossa on kaaria ja nuolia. »Kuinka tämä kuvio pitäisi tulkita, jää hämäräksi», kommentoi Kakkori.

Kakkorin Heidegger-tutkielma herättää akateemista kirjoittamisen tapaa koskevia kysymyksiä. Monet yliopistoihmiset korostavat aiheidensa

kryptisyyttä. Lukijalle kerrotaan täten, että asia on todella vaikea ja viisas tutkija lähestyy sitä tosi nöyrästi. Mutta eikö asian hämäryys kannattaisi jättää lukijan ratkaistavaksi? Ja ennen kaikkea: kannattaako kirjoittaa sellaisista asioista, jotka jäävät itselle hämäräksi? Eikö olisi parempi vähentää selittelyjä ja metatarinoita ja tarttua niihin asioihin, joita pystyy kirkastamaan?

»Jos Daseinanalyysi on mahdollista Heideggerin henkilökohtaisella siunauksella, niin näen mahdollisuuden kehittää esimerkiksi Daseinpedagogiikkaa tai Daseinvarhaiskasvatusta Daseinanalyysin esimerkin mukaan», kirjoittaa Kakkori. Kuulostaa mukavan hassulta, että Kakkori tarvitsee mahdollisuutensa toteuttamiseen Heideggerin henkilökohtaisen siunauksen. Kirjasta näkee, että siunaus on olemassa.

Lukija toivoo, että Kakkori ei tekisi heti uutta Heidegger-kirjaa, vaan antaisi kuulua konkreettisia asioita vaikkapa lasten päättäväsyyttä kunnioittavan varhaiskasvatuksen päivänpolttavista tehtävistä.

PERTTI JULKUNEN

Luokattomuuden myytti murtuu

JANI EROLA, TOIM. (2010): *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Gaudeamus. 269 sivua.

ITSESTÄÄNSELVYYDET PALJASTUVAT vain silloin, kun niihin törmää joku, jolle ne eivät ole itsestäänselvyksiä. »Vankasti keski- tai yläluokkaan kuuluva ihminen ei tule ajatelleeksi, kuinka paljon vaatii olla 'ihan vain tavallisesti' keskiluokkaisessa arjessa, jos sosiaalinen koodisto on puutteellinen», sosiaalipsykologi **Katriina Järvinen** sanoo *Luokaton Suomi?* -kokoelmassa.

Hänen tarkoittamansa sosiaalinen koodisto on puutteellinen ainoastaan keskiluokan näkökulmasta, mutta sanavalinta kertoo paljon siitä, miten keskiluokkaistavaa sosiaalinen paine on. Vaikkei edes kuuluisi keskiluokkaan, keskiluokan tavat myöntää helposti oikeiksi tiedostamattaan, tahtomattaan.

Luokattoman Suomen? empiiriset tutkimukset osoittavat, että sosiaalinen liikkuvuus Suomessa on voimakasta. Siksi sosiaaliset koodistot leikkaavat kiinni, kun ihminen ei ole kotonaan luokassa, josta on peräisin, mutta ei myöskään luokassa, johon on siirtynyt.

Tämä on yksi luokattomaksi väitetyn Suomen tragedioista. Ihmiset tuntevat yhteiskuntaluokkien olemassaolon nahoissaan päivittäin, mutta »missään muussa eurooppalaisessa yhteiskunnassa – myöskään muissa Pohjoismaissa – yhteiskuntaluokkien yhteiskunnallista merkitystä ei ole ohitettu yhtä yksituumaisella olankohautuksella kuin viime vuosikymmenen ajan Suomes-

sa», kuten kirjan toimittaja **Jani Erola** sanoo. Silti luokat tuottavat eriarvoisuutta, vieraantumista, vaivaantumisen ja riittämättömyyden tunteita, jotka yksilö herkästi tulkitsee omaksi viakseen.

ENNEN VIIME VUOSIEN uudelleenarviointia luokkakäsite ehdittiin viskata historian roskatynnyriin marxilaisuuden jäänteeseen tai vain siksi, ettei luokkien olemassaoloa haluttu tunnustaa. Yksi *Luokattoman Suomen?* johtajatuksista on, että luokan käsite on korvaamaton yhteiskunnallisten erojen ja yksilöiden toiminnan selittäjänä. Luokka ei määrää yksilön käyttäytymistä, mutta se muo- vaa hänen kokemuksiinsa väkevästi lapsuudesta lähtien. Esimerkiksi koulua pidetään luokkaerojen hälventäjänä, mutta se myös uusintaa niitä.

Eriarvoisuuden lisääntymiseen on alettu tottua.

Päivi Naumasan ja **Heikki Silvennoisen** artikkelie- ro osoittaa, että koulutettujen, keskiluokkaisten perheiden lapset osaavat hyödyntää koulun antamat mahdollisuudet tehokkaimmin. Jos perhe- tausta on suotuisa, edes lahjattomuus ei ole este, mutta alempien sosiaaliryhmien lapsille lahjakkuuden puute käy lähes varmasti kohtalokkaaksi. Sitä paitsi työuralla eteneminen perustuu kou- lumenestyksen ja tutkinnon ohella sosiaaliin verkostoihin ja taitoon luoda positiivinen vaikutelma, ja ylempien luokkien käyttäytymis- ja elä- mäntavat ovat työmarkkinoilla eduksi.

Koulutus ohjaa muottiin, jos siinä ei ole val- miiksi. Sikäli se heijastelee koko yhteiskuntaa.

Rivien välistä voi lukea, että Suomeen on syn- tynyt valtaeliitti. Samalla kun ylimmät luokat luottavat yhteiskuntaan eniten, niiden jäsenillä on myös eniten yhteyksiä virkamiehiin ja politiik- kantekijöihin.

Yhteenvedossaan Jani Erola toteaaakin, että tulonjaon näkökulmasta tulisi kysyä, miten tasa- arvoiset mahdollisuudet ihmisillä on päästä kaik- kein korkeimpiin aseemiin. Hyväosaisuus nimit- täin kasaantuu suhteettomasti; muun muassa

korkeista virkamiehistä, johtajista ja huippuasi- antuntijoista muodostuvalla ylimmällä profesio- luokalla menee Suomessa hyvin kaikkiin muihin verrattuna.

JOKU VOISI väittää, että ilmiö liittyy demokratian heikkenemiseen. Yhteiskunnallisen todellisuuden muuttuessa muuttuvat myös asenteet. Eriarvoi- suuden lisääntymiseen on alettu tottua. Kirjan kertoma on koruton: EU:lla ei ole sen parem- min poliittista kuin tieteellistäkään ymmärrystä syrjäytymisestä, sillä käytännössä unioni ei usko yhteiskuntaluokkiin. Pääomien kasautumisesta 1990-luvun laman jälkeen ei tiedetä oikeastaan mitään, ja Suomeen on kehkeytymässä pysyvästi syrjäytyneiden ryhmä.

Ajatus suomalaisuudesta yhteisenä keskiluok- kaisuutena on ollut yksi tapa pitää politiikka pois- sa yhteiskunnallisesta keskustelusta. Ajatuksella on haluttu antaa ymmärtää, että kaikki ovat sa- maa mieltä perusasioista ja lähtökohdiltaan ta- sa-arvoisia, että millekään poliittiselle ei ole enää sijaa.

MUTTA ERIARVOISUUS on poliittinen kysymys. Ihmi- set eivät ole tasa-arvoisia, mutta synnä ei ole se, että heidän kykynsä eroaisivat syntyjään. Synnä on se, että kaikki eivät synny sellaiseen taustaan ja kasva sellaisiin käyttäytymistapoihin, joista yh- teiskunta palkitsee.

Luokaton Suomi? osoittaa, miksi hyvä tietokir- jallisuus on pahaa. Se ei museoi maailmaa nostalgian esineeksi, ei puolusta nykyhetkeä tuomitse- malla menneisyyden. Se on yhtä epämukavaa kuin maailma, jota se kuvaa.

TAPANI KILPELÄINEN

Zombi viettää synttäreitään 26. 11.

RUBEN FLEISCHERIN ohjaama elokuva *Zombieland* (2009) on katsomisen arvoinen filmi ensimmäisen kymmenen minuutin ajan. Alkujakson kuluessa kertojaääni opettaa ja havainnollistaa, miten zombien täyttämässä maailmassa voi pysytellä hengissä.

Kiinnostavaa tässä aloitusjaksossa on se, mitä kyseinen kohtaus paljastaa viihdegenrejen syklistä ja kulutuskulttuurista yleisesti. Kun lajityyppi käytetään elokuvateollisuudessa nopeasti loppuun, sen ironia ei kohdistu enää lajin konventioihin, vaan kaavamaisuuden julkituomiseen.

Genretietoisin viihdeteos voi siis vedota epäviihdyttävyyteensä alusta alkaen: tämä elokuva on täyttä roskaa, mutta iloitaamme siitä, kuinka hyvin tunnemme roskan säännöt. Halvalla tuotetun camp-huumorin rentous työnnetään huolella sivulle, jotta matemaattisen täsmällisesti tuotetut zombi-efektit pääsevät oikeuksiinsa.

Kulttuurin kannalta kyse on isommasta muutoksesta kuin vain vampyyribuumin kanssa kilpailevasta kauhuvihteestä. Zombien suosio ylittää jo laji- ja mediarajat. Sen todistavat klassikkoa kannibalisoiva *Ylpeys ja ennakkoluulo ja zombit* (2009) ja ensimmäinen kotimainen antologia, *Tuhansien zombien maa* (2009).

Zombien esiinmarssi on merkki kulutuskulttuurin heränneestä itsetietoisuudesta, kuluttavan elämäntavan pelkistymisestä subjektiksi, jolla ei ole muuta omaa tahtoa kuin ympäristönsä ahmiminen.

Taiteen disnifikaatiota tunnepitoiseksi viihteeksi on seurannut viihteen zombifikaatio shokkipitoiseksi kulutukseksi.

2000-luvun maailmankylässä ihmissuvun kehitystä määrää kulttuurin kuluttamisen, ei luonnon kulumisen evoluutio. Älynä sijaan älyttömyydellään määrittynyt uusi ihmistyyppi, *homo consumeris*. Tyyppin toteemitunnus on zombi, elävänä kuollut, kuollessa elävä. Symbolista syntymäjuhlaansa se voisi viettää vaikkapa 26.11., kansainvälisenä *Älä osta mitään* -päivänä.

YHTEYTTÄ KULUTUSKULTTUURIN ja zombien välillä on esitelty kauhuelokuviissa jo vuosikymmeniä. Aktivismissa toteemieläimen mahdollisuudet ovat vielä löytämättä. Eräs ensimmäisiä yrityksiä nähtiin syksyllä 2006 Minneapolisissa, kun seitsemän zombeiksi naamioitunutta aktivistia esitti julkisessa tilassa aivotonta kuluttajaa. Kulutuskiittisestä esityksestään he saivat 165 000 dollarin sakot.

Tänä vuonna aktivistien sakot annettiin lopulta anteeksi. Kulutuskulttuurin kannalta on kiinnostavaa, miksi syyte ylipäänsä nostettiin. Zombeilla ei ollut henkilöpapereita ja heidän kantamansa äänentoistolaitteet »simuloivat» poliisin mielestä joukkotuhoaseita. Mutta mitään vähempää ei kai trenditietoiselta kuluttajalta voi odottaakaan?

Edes uutistulva ei anna riittävästi päivittäisiä shokkipaloja. Tarvitaan yhä totaalisempia tuhoja kuvastelevaa kauhuviihdettä.

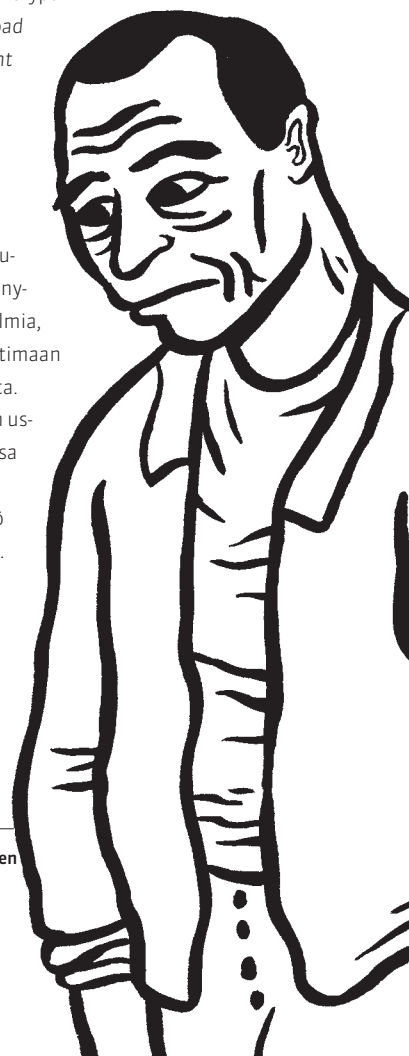
Kulutuskulttuurin lisäksi zombi-innostuksen taustalla on apokalyptisten tarinoiden suosio. Maailmanlopun tunnelmissa on jotain niin kiehtovaa, että edes uutistulva ei anna riittävästi päivittäisiä shokkipaloja. Niiden lisäksi tarvitaan yhä totaalisempia tuhoja kuvastelevaa kauhuviihdettä.

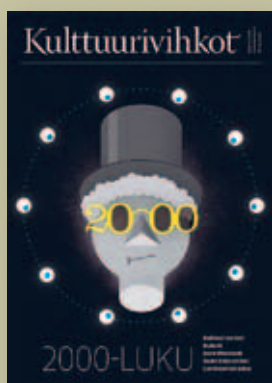
Apokalyptiset tarinat kertovat käänteisellä logiikalla oman aikamme yltäkylläisyydestä ja teknologiamme »luonnollisuudesta». Vasta kun yhteiskunta romahtaa ympäriltä, voimme nähdä teknologian taanneen hyvinvointimme. Yllättäviä myyntimenestyksiä ovat olleet kirjalliset apokalyptit kuten **Cormac McCarthy** *Road* (2006), **Alex Scarrowin** *Last Light* (2007) ja **Liz Jensenin** *Rapture* (2009). Yksikään näistä ei jätä tilaa profetioille, vaan hyppää uhkakuvista suoraan tositalanteeseen.

Kriitikoiden ja tutkijoiden mukaan apokalyptiat voisivat olla nykypäivän *memento mori*-kuvaelmia, jotka muistuttavat meitä nauttimaan oman elämämmme jatkuvuudesta.

Itse en tällaiseen selitykseen usko. Pikemminkin apokalyptioissa viehättää se semanttinen erämaa, jonka keskeltä päähenkilö voi valita nostalgiansa aineksia. Maailmanloppu on ainoa tilaisuus pyyhkäistä pois regressiivisen nostalgian ylivalta – tai osoittaa, että sivilisaatiossa ihmismäisintä ovat enää esineet.

→ Markku Soikkeli on tamperelainen kriitikko ja kirjailija.

Derrida, Marx, Puškin ja Godard yhdessä kahvilla
– kuvitelma?

Ei vaan

KULTTUURIVIIHKOT

- Taiteet ja yhteiskunta yksissä kansissa
- Journalismia, kaunokirjallisuutta, sarjakuvaa, valokuvia...
- Kuudesti vuodessa
- Vähintään 68 sivua numerossa

Tarjous uudelle kestotilajalle:
Puoli vuotta (kolme numeroa) vain

Tilaa: www.kulttuurivihkot.fi
Sivustolla myös uutisia, blogeja ja videoita

← Tilauskuponki sivulla 44.